

MŰHELY

Tolnai Ottó
Ágh István
Füzi László
Turczi István
Kőrösi Zoltán
Zalán Tibor
Kukorelly Endre
Mészáros Sándor
Kiss Benedek
Ferdinandy György
Nagy Gáspár
Kuroli László
Pátkai Tivadar
Fekete Vince
Pintér Lajos
Bratka László
Tönköl József
Fenyvesi Ottó
Pusztai Zoltán
Nagy Gabriella
Szathmári István
Prágai Tamás
Kerék Imre
Cukor György
Balázs Attila
Lövétei Lázár László
Tandori Dezső

*„a csapatban focizott a plébános,
fedezetet játszott, nem egyszer túl
szigorúan, idegenben harsogtak be
neki a pályára, vannak szurkolók,
akik folyton kiabálnak - »hogyan az
Isten vegyen le a gyöpről!« -, nem
tudták, hogy pap...”*

F O C I

Zsöle az álló sorban jobbról a második játékos

ETO 1919

ETO 1928

TARTALOM

TOLNAI OTTÓ: Focizunk 6

„Nem értettem, ilyen súlyos és fűző nélküli bakancsban hogyan is lehet focizni. Igaz, buszsofőrt például már láttam ilyen, fűzetlen bakancsban vezetni észbontó serpentineken. Szóval volt valami sejtésem, van egyfajta ember, amelyik sokkal jobban mozog fűzetlen bakancsban, mint gondolkodóknak, sőt olyan is van, aki egész életét így éli le, fűzetlen bakancsban.”

ÁGH ISTVÁN: Nem a cselek..... 8

„veszítettünk, bár ellenállhatatlan törtem egyedül kapura az égből hullt átadással”

FÜZI LÁSZLÓ: Játék – és foci..... 9

„Amikor kapus voltam, akkor tanítottak meg arra, mindig húzzam meg a kapu előtt a középvonalat, segít a helyezkedésben, mondták. Mindig meghúztam, sarokkal – pótcselekvés, a feszültség levezetése, rutinmozdulat –, de soha nem figyeltem rá. A kaput érezni kellett...”

TURCZI ISTVÁN: Vers FC: a kezdő tizenegy..... 17

„Jobbszélen Kosztolányi dekázik s rúg számolatlan gólokat; kedvére cselezget, trükköz, több stílust váltogat.”

KÖRÖSI ZOLTÁN: Szépni szép, jóni jó, okosni okos 18

„Egyszer így rúgtam be felső kapufáson a labdát egy első emeleti nyitott konyhaablakba.”

ZALÁN TIBOR: Elégia-töredék a csapatért..... 25

„víg sörözésekből vált ugatásra a hang”

KUKORELLY ENDRE: Kaká 26

„És azonnal fut a közönség felé ez a Tomasson, balra ki a pályáról, két kézzel veri a mellét, mint ketrebben a pávián, lefelé fordított hüvelykujjakkal böködli a hátát, anyukámról is bepattant volna, magát ünnepli, ahelyett, hogy a Kakát ünnepelné, akinek köszönheti a gólt.”

MÉSZÁROS SÁNDOR: A nyugdíjas néző - vignetták 29

„Pedig a nők jobban értenek a focinhoz, jobban átadják magukat a játéknak, úgy értve, szebben és szenvedélyesebben szurkolnak.”

KISS BENEDEK: Fűzős foci, rongylabda..... 34

„Ó, hogyha egyszer megszólalhatna emberül a fűzős foci meg a rongylabda!”

FERDINANDY GYÖRGY: Mi hiányzott? 35

„A franciák játszani akartak. Nem értették: másnak élet-halál kérdése lehet, hogy a labda ne jusson be a kapuba.”

NAGY GÁSPÁR: Nem is olyan régi idők focija Kormos Pistával 37

„Pistának jó kedve van, tehát győzött a Fradi, ma még valami alkalmi bókoló verset vagy illatos emlékkönyvbe való zöngeményt is kiimádkozhatnak tőle, föltéve, ha jó lesz a kávé, és azt kecses mozgással éppen valamelyik térd avagy kebelkirálynő viszi szobájába.”

KUROLI LÁSZLÓ: (ahogy kell)..... 41

„hány wattos gólt fejtél győrben, dagadjon a vers szíve, én ezt nem tudom, nem tudom, hogy van ez, fehér miki”

PÁTKAI TIVADAR: foci@hu.morzsák 42

„Miért mindig a gyermekkor jut eszébe legelőbb a futballról az embernek? Talán, mert akkor még minden lehetett volna, akár a magyar válogatott centere is?”

FEKETE VINCE: Hajdani mérkőzések. 45

*Törekvés – Vendég
Szekeres bajnokság*

„Jobbról is, balról is szaladnak a hazaiak, védők, támadók és középpályások, rohan a kapus is a kesztyűit rángatva. Futnak egyenesen a bírónak, hogy felöklelik, hogy széttépik, hogy megeszik elevenen, hogy nem hagynak belőle egy dekányit, egy cseppnyit, feltörlik vele a pályát, a padlót, felhúzzák a jegenyefák tetejéig.”

PINTÉR LAJOS: négysoros meccs 49

*„vakxi kapus
szemüvegem a
kapufa tövében”*

BRATKA LÁSZLÓ: A liget 51

„Bükkfák, bükkfa-csoportok, füves, bokros terület közepén kopárkodott a lábak által keményre döngölt földjével a terület, amely azért volt alkalmas a focizásra, mert itt álltak legritkábban a fák. Igaz, itt is volt két fa és egy hat bükkből álló, majdnem szabályos kört formázó facsoport, de a két föld-be gyökerezett lábú, elfásult védőt könnyen ki lehetett cselezni, a facsoport pedig majdnem a pálya szélére húzódott.”

TÖNKÖL JÓZSEF: önarckép menceszterrel és djemba-djembával 54

„a csapatban focizott a plébános, fedezetet játszott, nem egyszer túl szigorúan, idegenben harsogtak be neki a pályára, vannak szurkolók, akik folyton kiabálnak - »hogy az Isten vegyen le a gyöpről!« -, nem tudták, hogy pap...”

FENYVESI OTTÓ: 3 korner - 1 tizenegyes 57

„Álmunkban is rúgtuk a gólokat, csináltuk a szebbnél szebb biciklicseleket. Ment a triblizés. Néha hittanórán is fociztunk. A plébános úrnak volt egy igazi labdája, néha elővette, és ő is beállt közénk a labdát kergetni.”

PUSZTAI ZOLTÁN: Félholtidényben 62

*„érett, mint pincében dércsípte körte,
a sokadik kezdőrúgás.”*

NAGY GABRIELLA: Csalás 63

„De ki az a nő, kérdezte a feleség, mire a magánnyomozó nem tudott választ adni, mert mint állította, a férfi egy kapun belépett, és aztán a nagy tömegben tovább már nem tudta követni.”

SZATHMÁRI ISTVÁN: A kertész és a csók. 66

„Én meg focizni jártam a kertbe a haverokkal. Vasárnaponként koc-kás plédjeiken ültek vagy feküdtek az asszonyok, barátnők, és druk-koltak nekünk.”

PRÁGAI TAMÁS: Játék a zöldben. 68

„A buszokból hideg söröket, tökmagot, szotyolát és szurkolókat vettek elő és megtöltötték a lelátót.”

KERÉK IMRE: Labda-vers, nosztalgiával 75

„Első labdám, hová gurultál a mérhetetlen-tág időben?”

CUKOR GYÖRGY: A labda 76

„Hol van Baba nénink, a mázsás szépség és tekintély, hol az a derék asszony? Végig sipította a meccset, még a szünetet is. Az ő fia volt mind a tizenegy. Megölik az ides gyereket, sikoltott fel, s nyomban felhördült a közönség. Ha lest rikkantott, már fújta is az a nyeszlett bíró.”

BALÁZS ATTILA: Nálunk most a labda, Ronaldónál meg a pepsi
(A foci szerepe családunk emberré-válásában c. hosszú dolgozatból)..... 85

„Na, nálunk a labda – tényleg, – mindig óriási, kerek becsben volt, akár csak a (vesepucoló) görögdinnye; tiszteletnek örvendhetett a foci mindkét ágon, bár jóval inkább az apain. Tudniillik egy szép napon – óriási megörökönyödésekre – észrevettem, hogy szerencsétlen anyai nagyapám valójában nem is ismeri a labdarúgás szabályait.”

LÖVÉTEI LÁZAR LÁSZLÓ: A félidő szabályai 90

„A félidőben följavul a forma...”

TANDORI DEZSŐ: Plusz-mínusz Egy Világ 91

„Azt jelentené ez, hogy a foci végső soron se nem oszt, se nem szoroz? Várjunk. Oszt, mert megoszt (szurkolást stb.), sráckorodban megosztja napját (előtte a leckét, utána etc.), szoroz, mert (élményben pl.) megsokszoroz. S mégis így mondom: plusz egy világ, vagy akár nagybetűkkel, a foci, mert nélküle kevesebb lenne világod!?”

FOTÓK:

A kecskeméti Magyar Fotográfiai Múzeum anyagából,
Kovács Rudolf gyűjteményéből, valamint szerzőinktől

FEHER

FEHÉR MIKLÓS EMLÉKÉNEK

SPORT LISBOA E BENFICA

Avançado, Altura 1,84 m
Peso 80 Kg, Idade 23 anos

29

TOLNAI OTTÓ

F o c i z u n k

Valami nagy építkezésen haladtam át. Finom por vont be mindent. Már engem is. Néztem a lézengő munkásokat, nem tudtam megállapítani, mit is dolgoznak, mit is építenek valójában. Egy-két éve Rotterdamban (meg azután Bécsben is) láttam Brueghel és társai Bábel tornyát ábrázoló képeit, soká álldogáltam előttük, csak akkor értettem meg, a szerpentin szélessége, mélysége teljes életeret biztosított az emberek számára, dolgoztak, játszottak, mulatták az életüket a végtelen csavarban, talán sosem is zuhant le közülük senki, s ha le is zuhant netán, inkább úgy tűnhettek, elrepült, el, mint egy légy, mint egy muslinca. Mind közelebb léptem a

képekhez, már két múzeumőr vigyázott rám. Végül egy hangyányi figura hétköznapi életét próbáltam meglesni, talán annyira igyekeztem, hogy végül most (álmban?) átkerültem valamelyik képre, amely, mint meg kellett tapasztalnom, nem is kép valójában. Csupa por lett a cipőm. Kettétört téglákat, formás betontökéket, keresztgerendákat, huzalgubancokat léptem át, kerültem ki, végtelen, öblös csövekbe lestem be. Az egyik ilyen öblös, végtelen cső előtt azon tűnődtem, mi lenne, ha bebújnék és többé nem jönnék elő? Egy hamurakást láttam, része volt a por általános hímporának, mert itt még a beton és a vas is bírta a pillangók hamvasságával, akárha mindent szattyántokba húztak volna, istenem, szattyán, gondoltam, meg azt, hogy vagy műanyag csövet melegítettek ott, vagy ebédet. Később, kissé már eltávolodva az építkezéstől, noha állandóan az volt az érzésem, valaki néz, próbáltam egy gyors mozdulattal letörölni cipőmet nadrágom szárában. Aztán egy nagy épület folyosóin kóvályogtam, az egyik fordulóban kinéztem az ablakon, s meglepve láttam, tulajdonképpen semmit sem távolodtam el az építkezéstől. Talán éppen a közepén vagyok. Egy kék zubbonyos munkás pallódeszkát vitt valahová, szép szál pallódeszka volt, szinte éreztem illatos szálkáját, jó volt látni, hogy most majd sokáig fogja vinni, s én sokáig fogom nézni, ahogyan viszi, de akkor, teljesen váratlanul ledobta, megállt, levette védősapkáját, megtörölte a fejét, majd elindult, nem visszafelé, hanem oldalra, egy váratlan irányban, amerre egy marógép nagy gödröt képezett,

majd abbahagyta, ott állt gazdátlanul a peremén, árván. Leereszkedett a gödörbe, s a közepén letolta a nadrágját, leguggolt, nagydolgát végezte soká, sokkal tovább, mint ameddig a fosznit szállította. El kellett indulnom. Kissé meg is lepődtem azon, hogy mintha tudtam volna hová is indulok. Az ajtók mind egyformák voltak, fogalmam sincs, miért éppen oda nyitottam be, ahová benyitottam. Éreztem, a kilincsre is rárakódott a por. A kis előszobában egy árva fekete esernyő lógott a fogason, meg egy vásott nadrágszój. A sarokban zsák, három bot. Hihetetlen, hogy éppen három bot van, gondoltam, hihetetlen, hogy ennyire pontos, egzakt a dolog. Egy nagy, üres szobába léptem. Az első pillanatban senkit sem láttam, de aztán egy munkás termett előttem. Mintha emlékeztem volna rá az építkezésről. Hímpor fedte őt is, jóllehet az ajkát is. Most érkezhett, ugyanis egy üveg víz volt a kezében. Lábán fűző nélküli bakancs. Néztük egymást. A padlódeszka néhol megvetemedett. A falon egy pondró araszolt. Pontosan, ahogy az előbb mondtam, egzaktul éreztem, semmi sem következhet. Ott fogunk állni végtelen. Újabb pondrót fedeztem fel, szép, ragyogó gyűrűi ritmikusan hullámoztak. A hímpor és ez a ragyogás valamiféleképpen az egész ún. természetet képes volt odavarázsolni. Az egyik ablaküveget valamivel összemaszatolták. Az egyik sarokban nagy, aranyszín konzervdobozban zsír, látni lehetett, valaki mohón belemarkolt. A terem jobb oldalát mintha egyszer elkezdték volna söprögetni, de aztán, jó régen lehetett az is, abbahagyták. És akkor a munkás megszólalt. Barátságosabban, mint vártam. Ajkán itt-ott átnedvesedett a por. Kövér, mondta, akarsz focizni?

Nem jött ki szó a számon. Néztem a bakancsát. Nem értettem, ilyen súlyos és fűző nélküli bakancsban hogyan is lehet focizni. Igaz, buszsofőrt például már láttam ilyen, fűzetlen bakancsban vezetni észbontó serpentineken. Szóval volt valami sejtésem, van egy fajta ember, amelyik sokkal jobban mozog fűzetlen bakancsban, mint gondolnánk, sőt olyan is van, aki egész életét így éli le, fűzetlen bakancsban.

Álltunk ott egymással szemben. Nem várta a válaszat. Én pedig nem sértődtem meg, hogy kövérnek nevezett, tehát eleve lekezelt. Cselezni talán mégsem cselezne, gondoltam, de hogy szétrúgná a bokámat, az biztos, pedig nem tűnt egy nyomuló alaknak, sem kifejezetten durvának. Álltunk ott a megvetemedett padlón, akár egy pályán, szemben egymással. És ebben valamiféleképpen benne volt a focizás, noha fogalmam sem volt, hogyan is. Megálltunk. Most már várjuk, véget érjen a meccs. Vagy már véget ért, hiszen a kezében ott az üveg. Vagy azt várjuk, hogy elkezdődjön, a bíró bedobja a labdát. Nem tudom. De jó volt. A gyerekkor össz pöcöggetése, csele, csavarása, duplapassza, gyertyája, felsősarka benne volt. Még sosem láttam 100 méteres szobát, gondoltam, amelyik ráadásul még ennyire otthonos is. A lábára pillantottam ismét. Vastag gyapjúzokni volt rajta, pedig nem volt hideg. Tompán süttött a nap. A nap volt az, vagy egy, az építkezésen túlról felénk rúgott labda.

ÁGH ISTVÁN
Nem a cselek

Miért lepett meg az a régi álom
megint, talán a sértődős öregség
fájlalja régi megaláztatásom,
amikor két csapatra vált süvölvény
száguldozott a bikaréten, lányok
lesték az útról, melyiküknek játszunk,
nem a cselek, elegáns terelések
isméltődtek, a nagy pontos rugások
elmaradtak, hozzá a szenvedélyes
kitörések, a mámor és a bánat
is elhalt már; csak az nem, hogy miattam
veszítettünk, bár ellenállhatatlan
törtem egyedül kapura az égből
hullt átadással, mégis mintha gáncsok
közt, a goromba lábakon keresztül
céloznám a leterített kabátok
között az úrt, és a vak réműlettől
azt se látom, a labda merre perdül.

FÜZI LÁSZLÓ

JÁTÉK

– és foci –

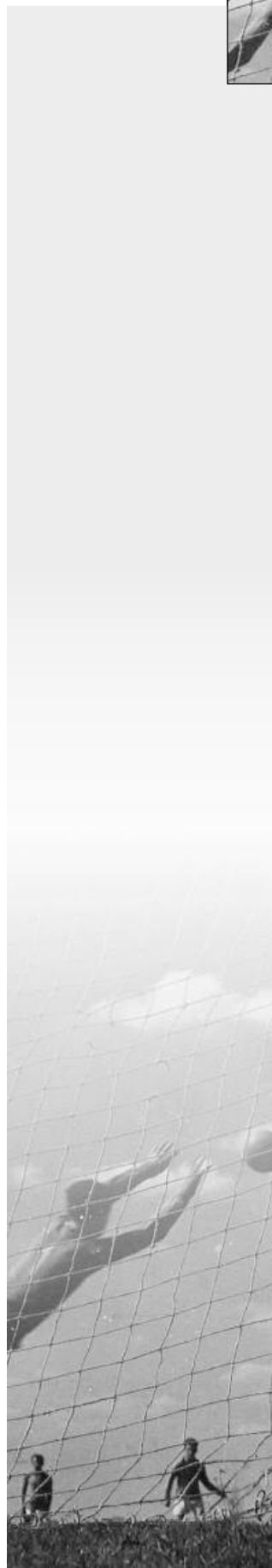
Nem foci, hanem játék... Lehetne foci is, hiszen a foci minden játékot kiszorított, de a játék mégis több mint a foci. A játék a világhoz való viszonyomat érintette-érinti, a foci csak a játék megjelenési formája volt. *Volt...* A testet öltött játék. Mondom ezt most, ötven évesen, önmagam elemzőjeként és szociológusaként, ha túléljük egykori világunkat, akkor már csak beszélhetünk arról, ami valamikor kitöltötte az életünket. Ahhoz a nemzedékhez tartozom, amelyiknek meg kellett élnie valamikori világának szétesését. Előbb esett szét az a világ, minthogy mi is szétestünk volna.

Abban a világban, amelyikben éltem, még volt játék...

A házunk a hatvanas évek legelején épült fel. Rossz a szó, nem épült, építették, izzadva, kínlódva, hogy aztán tizenöt év múlva fürdőszobakonyha épüljön hozzá, az előző konyhából szoba lett, újabb tizenöt év, a ház békésen működött, ám mire erre a tizenöt évre újabb tíz következett, már minden eltörött: szüleim meghaltak, a házat eladtuk, új tulajdonosa ablakokat cserélt, átépített mindent, újabb szárnyat húzott fel, a kertet, ahol mi a veteményesünket ápoltuk, öntöztük a paprikát, paradicsomot, uborkát, ahova krumplit ültettünk, ahova szőlőt enni jártam – a lugasba – gyepesítette, apró hálós kapuk is vannak, láttam a gyepen, amikor egyszer benéztem a kocsiból, amikor elautóztunk a *házunk* előtt. *A ház végén* mi is fociztunk: apró kapukat ácsoltunk, a kapukra elhasznált függőnyt illesztettünk – háló gyanánt – s *vettünk*: mindig ketten voltunk a bátyámmal, szemben velünk a húgunk, százas meccset játszottunk, indulásként kilencvenkilenc gólos előnyt adtunk, aztán pedig a hálóba rúgtuk a labdát. Százszor egymás után... Gyerekek voltunk, de nem tudom: az, hogy gyerekek voltunk, mentség-e minderre. Alig valamivel előrébb játszottunk, mint ahol most a gyep van, s a gyönyörű, fehérhálós kiskapuk állnak. Ma már kaphatók minden nagyobb áruházban...

A ház felépülésétől a ház eladásáig: negyven év családtörténete... Erről is lehetne *családtörténet* írni. Lehetne erről *családtörténet* írni? Gyerekkoromban úgy képzeltem, hogy majd én leszek az, aki megírja annak az összetartó, majd szétbomló *nagycsaládnak* a regényét, amelyikbe beleszülettem. Nem a magam generációjának a regényét akartam megírni, nem is a szüleim generációjáét, hanem a nagyszüleim regényét, az én szememben ők voltak a hősök, az alapozók, a nagycsalád felépítői, a család szétbomlása az ő gyerekeik külön-külön való útkeresésével kezdődött. Ahogy mondom, hősei is lettek volna a regénynek, s voltak a regényen túl is, valójában csak ott voltak, az, hogy már nem lehetett róluk regényt írni, nem az ő hibájuk – a modellek soha nem állnak sorba dicséretért akkor, ha valaki róluk mintázza hőseit, alakjait. De regényt akkor már nem lehetett róluk írni, ma sem lehetne... S nekünk már otthon maradni sem lehetett. El kellett jönni otthonról, a játék a valóságból így került be a képzeletbe. Vagy mindig a képzelet terét töltötte ki?

Amikor a házunk épült – bármennyire helytelen a szó, mindig így mondtuk –, nagyon szegények voltunk... A szegénység gyerekkorom

óta él bennem, holott feltehető, hogy csak annyira voltunk szegények, mint amennyire mindenki más a magyar faluban a hatvanas évek elején. Az építkezés mégis hangsúlyossá tett minden hiányt, családi ütközések, viták emlékei élnek bennem, ha gyerekként – öt-hat éves gyerekként – átéltem ezt, akkor a hiányok nagy feszültségeket hoztak a felszínre. Ma is emlegetem: azóta sem ettem *sterzet*, akkor sokszor. (*Sterz*: zsíron pirított liszt.) Persze, voltak szép, nyugodt disznóölések is... Apám bátyja napszámba járt hozzánk, viharokat okozott ez is. Oltottuk a meszet, *trugával* hordták a betont, gyerek voltam, azóta is emlékszem mindenre. A ház a két falut, a gyerekkorom két faluját összekötő út mellett állt, sokáig egyedül, s mivel egyedül állt, pár évig *villanyunk* sem volt. Este petróleumlámpát gyújtottunk, annak a fényénél olvastunk. Mert olvastunk, olcsó dolog lenne azt mondani, hogy többet, mint a mai gyerekek. Másként olvastunk, mint a mai gyerekek, s másként olvastam én is akkor, mint ahogy most olvasok.

S az épülő, majd az elkészült ház falánál játszottunk. Ma is előttem a kép: a piros (fehér pettyes) gumilabdát leejtem, hagyom, hogy egyet pattanjon, aztán a falnak rúgom. Hagyom, hogy a falról visszajövő labda pattanjon egyet a földön, aztán ismét rárúgom a falra, így órákon keresztül, a labda és a fal által diktált ritmus szerint. Vagy: csak laposan rúgom a labdát a falnak, a visszapattanót ismét csak a falnak, ezt is hosszan-hosszan játszottam. Vagy: a falnak dobott labdát a felnőtt játékosoktól ellesett mozdulattal fogtam meg, *húztam le, engedtem az ölembe*, mikor hogyan jött. Készültem arra, hogy kapus leszek. Miért akar valaki kapus lenni? Hajlama van rá? Így akarja felhívni magára a figyelmet? Nagyobb erőpróbának akarja kitenni magát? A kérdésekre nem tudom a választ. Később, éveken keresztül kapus voltam... Játszottunk mást is, bújócskáztunk, kergetőztünk, mindig *ártatlan* játékaink voltak. Aztán jött a labda. Labda nélkül az óta sem...

Dobtam a labdát a falnak, rúgtam a labdát a falnak, a falról visszajövő labdát el kellett kapni, meg kellett szelídíteni, vissza kellett rúgni. Jobbal, ballal, belsővel, lábfejjel, külsővel, ahogyan jött. Hol erősen, hol gyöngén, ahogy a helyzet kívánta, aztán vissza kellett állni a képzeletbeli középvonalra, hogy ismét az ideálisnak gondolt helyen-helyzetben várhassam a labdát. Amikor kapus voltam, akkor tanítottak meg arra, mindig húzzam meg a kapu előtt a középvonalat, segít a *helyezkedésben*, mondták. Mindig meghúztam, sarokkal – pótcselekvés, a feszültség levezetése, rutinmozdulat –, de soha nem figyeltem rá. A *kaput* érezni kellett...

A labdával rengeteg mindent lehetett csinálni, fölruhghattuk az égbe, a visszajövő labdát levehettük, de a „levételnek” is számos módja volt, fejjel is megszelídíthettük, jobb vagy bal belsővel ráfordulhattunk, így tehattük ismét a magunkévá, vagy csupán engednünk kellett, hogy a lábfejünkre essen, s akkor egy finom mozdulattal jelezhattük, hogy már uralkodunk fölötte. *A labdával rengeteg mindent lehetett csinálni, leginkább azonban játszani lehetett vele.* Futni, mozogni, rúgni, helyezkedni, mindig a labda kínálta a ritmust. Mint amikor vezetnek tánc közben, futni sem tudok labda nélkül, táncolni sem vezetés nélkül. Igaz, vezetéssel sem, de a futás és a labda – szóval a futás és a labda, az más, a labdával összenőttem, futni is csak a labdával együtt szeretek. Ha labda van nálam, akkor nem veszem észre, hogy futok... Helyesebben: ha labda *volt* nálam, soha nem vettem észre, hogy futottam. Tornázni sem tudtam, de ha vetődni kellett... A legjobban azonban azt szerettem, hogy a mozgás által kialakuló ritmus magával rántott, a világból szinte egy külön kis világ alakult ki. Emlékszem, amikor Cs. M.-nek úgy húsz éves korunk körül, abban a korban a barátjának még a legfontosabbakról is beszél az ember, arról beszéltem, hogy a labda teljes, zárt világot hoz létre, akkor M. hülyének tartott...

Játszottam mindenfélét, a vonaton, amikor a városba jártunk be, naponta, a gimnáziumba, kártyáztunk. A strandon, mi így neveztük, noha komoly, jó medence volt, vízilabdáztunk, az általános iskolában némi kézilabda is volt, de az majdnem olyan volt, mint a foci, kapus voltam ott is. Iskolaválogatott voltam, komoly, nagy ütközetek részese... Télen a rétet – beszélek még róla – elöntötte a víz. Ott korcsolyáztunk, hokiztunk. A korcsolyát a cipőnkre csavaroztuk, ütőket törtünk-faragunk magunknak a fákról-bokrokról, kapuknak átfagyott földkupacokat hoztunk a jégre. Volt, hogy a Jézuska-várás hatalmas hoki-meccsben oldódott fel, azóta sem jött hozzánk olyan gyorsan a Jézuska... Szerettem volna sakkozni, de nem akadt, aki az alaplépéseken túl bármit is tudott volna mondani a sakkozás szépségéről, magamtól pedig nem találtam meg. Az én nagy logikai játékom a malom volt. A malomban éreztem mindent, a logikai szépségeket, azt, hogy három lépésre előre láttam, mit lép a másik, hogy rendszereket lehetett felépíteni, három-négy egymásra épülő malmot, hogy támadás közben védekezni is lehetett, s fordítva, a legjobb mégiscsak a foci volt... Játék a labdával a frissen vágott fűvön. A *Termelési regény* – s ami mögötte van – eredetiségét akkor éreztem meg, amikor Esterházy a zöld fűvön való rohanásról írt. No, igen, a fű szaga. Meg a lenőtt körmök. Hogy tudtak ezek futás közben fájni.

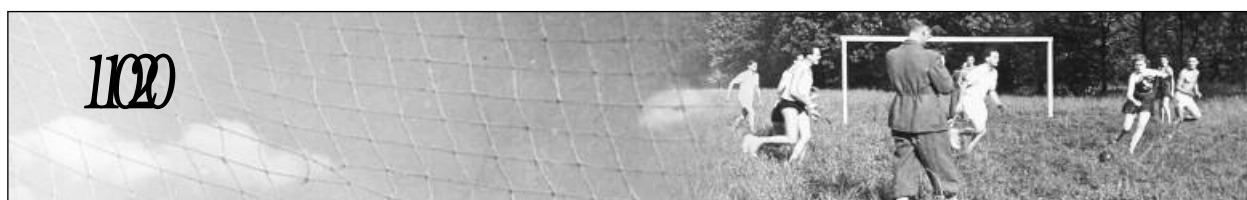
Abban a mikrovilágban, amelyikben felnőttünk, a sportnak külön helye volt. Mondjuk azt, hogy helyettesített valamit. Ma már tisztán látom ezt, akkor benne voltam, semmit nem éreztem belőle. Jó volt benne lenni. Ma is jó lenne benne lenni, a történelmi-társadalmi meg minden más meghatározottságot hagyni a fenébe. Mindig a meghatározottságok, a mi életünk már azok között telik el. Aztán? Aztán jön a meghatározottságok vége, s félek, hogy minden felolvad valami üres masszában. De még a meghatározottságok uralkodnak fölöttünk, vissza hozzájuk... A két falu közötti úton, ahol a mi házunk jó ideig egyedül állt, lassan egyre több ház épült, mára teljesen beépült mind a két oldal, az út egyik végén vasútállomás, a sínek túl felén a gyár, az innenső oldalon a strand, aztán a tribün, a szép *nagypálya*, a strand oldalában pedig az edzőpálya. Terezia Mora írt erről az együttesről: „Egy kocsmá, egy templomtorony, egy cukorgyár. Egy uszoda. Egy falu. Alacsony, kétszemű házak, zöld kapuk, minden kapu mögött láncra kötött korcs. A láncok különböző hosszúságúak. Az évből tíz hónapra át esik az eső, fúj a szél, száll a melasz szaga és a korom, rá a frissen mosott fehérneműre.” Aztán: „Egy kocsmá, egy templomtorony. A focipályát kifelejtettem. Az is négyzet alakú az uszoda négyzete mellett, egy-egy szabályos négyszöget képező nyárfasor és fal veszi körül. Egyszer két focikapu, egyszer két medence, egy hideg, egy meleg, körülötte szabályos fűnégyzetek. Odaát a fiúk egyik kaputól a másikig, és itt én egyik medencefaltól a másikig.” Aztán: „Egy kocsmá, egy templomtorony, egy uszoda. Ahol kicsi a választék, kisebb a csalódás esélye is...” Én másként, szabadabbnak éltem meg azt a világot. Hiába: mi nem a faluban laktunk, hanem kint, az úton. A magunk törvénye szerint léteztünk, de mégiscsak kívül a világon, *mennyien álltak fölöttünk*, ezt már akkor is éreztem... De: mi nem úgy éltük meg ezt a világot, mint ahogy Terezia Mora leírja. Mi örültünk annak, hogy a falunk más, mint a többi falu. *Van* a könyvtár, *van* a strand, *van* a pálya. *Volt* a könyvtár, *volt* a strand, *volt* a pálya. Volt a gyár is, ebből nem sokat láttunk, de nélküle a többi sem lett volna. A melasz-szag volt a legkevesebb. Nem éreztük, a falu fölött lebegő édes felhőt akkor vettem észre, amikor már *hazamentem*, addig nem tudtam róla. Arról sem tudtam, hogy tájszólásban beszélek. Amikor már hazamentem, nem vettem észre, hogy visszaváltottam tájszólásra.

A meghatározottságok viszont mégiscsak léteztek: nem lehetett mást csinálni, mint dolgozni, s játszani. A felnőttek dolgoztak, a gyerekek játszottak, a felnőttek a gyerekekkel soha nem játszottak, a gyerekek viszont belenőttek a munkába. De előbb a sportba. A játék nőtt át sporttá, s számunkra betöltötte a közösségi létezés összes színterét. Ne felejtsük, ekkor már a hetvenes évek elején voltunk, a gyár prosperált, kiűnni pedig csak a sportban lehet. Ekkorra alakult ki nálunk egy nagy focicsapat. S hasonlóan egy „nagy” ifi is. Ebben védtem én.

Ennek a nagy hullámnak is megvoltak az előzményei, az ötvenes években. Nézem az ötvenes évek otthoni nagycsapatáról készült képeket, a mi edzőink az akkori játékosok. A gyár vezetői lettek, s a csapat vezetői. A gyárat vezették vagy a csapatot, nem tudom eldönteni ezt sem. Nyilván mind a kettőt. Kiváló sportemberek voltak, edzéseket vezettek, csapatokat irányítottak, meccsre, táborokba vittek bennünket, s még nevelték is azokat, akik a kezük alá kerültek. Az ötvenes évek nagy csapatának emlékét az én gyerekkoromban már csak a legendák őrizték. S az, ahogy edzőink bemutatták a gyakorlatokat. Ahogy a labdához értek. Ahogy tanítottak. Ahogy szöktették egymást. S a tablók az öltöző folyosóján: ismertem mindenkit, a sportköri elnököt, rokonunk volt, nem is távoli, a szakosztályvezetőt, a gyárigazgatót, az edzőt, a játékosokat, egy faluban mindenki ismert mindenkit... Aztán egy nagy meccs, már az emlékezetemben őrzött legendáriumból: kupameccsen, ezerkilencszázhatvanhatban élvonalbeli csapat ellen győztek a nagyok, az ellenfél kapusa ott volt már az 1954-es világbajnokságon is, Grosics tartaléka

volt, aztán a magyar válogatott örökös tartalékkapusa, ahogy éppen tegnap olvastam róla ezt a jelzőt. Tizenegy évesen néztem a meccset, minden mozzanata él bennem ma is. A gólt bármikor felidézem: az előre vágott labdára a mi térfelünkről indult a játékosunk, s a tizenhatos vonaláról az ellenfél kapusa. Cs., az egyik legnagyobb klasszis, akit látom adatott, jó harmincöt méterről bal lábfejjel átemelte, de nemcsak emelte, hanem rúgta is a labdát, a kapus futott vissza, de a labda előbb ért a hálóba, minthogy elérte volna. Nagy versenyfutás volt... S még hány nagy meccs, nagy játékos, a csapat történetét feldolgozó kézikönyvet lapozva megszínek, játékosok elevenednek meg bennem. A mezek, a szép mez még ma is magával ránt. Amikor én védtem, még fekete mezben védtek a kapusok. Mennyivel jobb volt, amikor fekete nadrág helyett fehérrel húzhattam magamra. Vagy a fekete sportszár helyett fehérret. Az új mezeket mindig megcsodáltuk. Egyszer az *egy* vadonatúj melegítőjét kaptuk meg, amikor páran Pestre mentünk edzőtáborba. Piros melegítő, hátul hatalmas fehér betűkkel a csapat neve, félkörívben. Sétáltunk a Népligetben, ez a gyönyörű melegítő volt rajtunk. Emlékszem, egyszer csak kiléptem a csoportból, s vettem egy *Tiszatáj*-at. Új történet, új legendárium kezdődött. Ez már közvetlenül az érettségi előtt volt, rövidesen hívtak bennünket a *gyárba*: az érettségi alkalmából a klubtól egy nyakkendőt kaptunk ajándékba, férfias ajándék, büszke voltam rá nagyon. Aztán egy csalódás: amikor már csak „hazamentünk”, a mindenkori legjobb jobbszélsőnek látott játékos engedte a benzint a tankunkba. Én láttam őt nagynak, nagyon nagynak vagy valóban nem volt kitérés otthonról? - máig nem tudom megválaszolni a kérdést.

Legalább hat-hét évet versenyszerűen sportoltam végig, azt is mondhatnám, azért, mert nem tehettem mást. Nálunk mindenki sportolt, volt az *egy*, aztán a *kettő*, aztán az *ifi*, aztán az *úttörő*, s hát kézilabda, atlétika, röplabda. Az *úttörő*ben kezdtem, ma nyilván serdülőnek hívják, vagy valami fantázia neve van, az ifiig jutottam, az egyet többre tartottam, mint a válogatottat, így aztán fel sem merült bennem, hogy valamikor az egyben védhessek. Az olyan lett volna, mintha... Ez a sportolás nem tudatos választás, döntés eredménye volt, hanem a játék folytatása, vagy inkább: legjobb pillanataiban maga a játék. A legjobb edzés, amit el tudtam képzelni: vészkapuzni a nagypályán keresztben, nyáron ezt játszottuk egész délelőttönként az edzőpályán. Volt, hogy reggel óta fociztunk az edzőpályán, aztán „mentünk” edzésre: mezt, focicipőt húztunk, s most már a nagypályán csináltuk azt, amit korábban az edzőpályán. Igaz, voltak futások is, bemelegítésként körök a pálya körül, de több volt a játék vagy a tudatos felkészülés. Műhelymunkával, gyakorlással, tanítással itt találkoztam először, később se sokszor. Rugófal, visszagurított labda, rádólni, belső csüddel, lábfejjel, külsővel, belsővel, passzolni, löni, beadni, kapusedzések: a beadásokat lehúzni, elkapni a lövésre készülő láb ritmusát, ugyanaz a gazdagság, mint otthon, a falról visszapattanó labdával. S hát gyakorlatok, így-úgy, mindenhogyan: mindig labdával, s mindig élményt adóan. Edzések, edzőmeccsek, meccsek, bajnokságok, járási és megyei válogatottak, edzőtáborok, élmények állandóan, semmi bezártság, de, ismét csak de: teljes világ. Találkoztam pár zsenivel, nem futhatták ki magukat, ez is hozzá tartozik azokhoz az évekhez, pár – ellenfélként – megismert játékosból válogatott lett, többet nem képzelhetek el maguknak, legenda azonban nem teremtődött körülöttük. Legenda nélkül nem megy. Láttam nagy játékosokat: láttam a mieinket, később négyen-ötvenen az NB I-be is elkerültek közülük. Láttam világválogatott magyar játékosokat, nálunk, edzőtáborban. Láttam Farkas Jánost gólt fejelni, magasra ugorva *csúsztatva* a labdát a kapuba. Nem a kapuval állt szemben, hanem a

labdát oldalról beadó játékosal, s oldalra csúsztotta a labdát. Nem nézte, *érezte* a kaput. Láttam – nagyon gyerekként – a Varga-Albert-Rákosi belső hármast, láttam a hetvenes évek elejének még nagy Vasasát megizzadni nálunk. Ihász szétterpesztett lábbal állt a jobbszél-sőnkkel szemben, hosszan néztek egymás szemébe, nem tudom, mi lett a párharc végeredménye. Megizzadt a Vasas, de győzött. A nagy játékosok, nagy, öszszedolgozott csapatot alkottak. Ekkor omlott össze bennem először az addig felépített világ...

Egy zseni: a korosztályos megyei válogatott első edzésén felméri, hogy ki mennyit tud dekázni. A dekázás is olyan, mint a falnak rúgdosás, ha labda van, akkor már nem kell unatkozni, lehet dekázni, jobbal-ballal, térdel, fejjel – *szabadon*. Dekáztunk – százig-kétszázig, ki nek hogyan sikerült, mire a soron következő srác föl-rúgta a labdát, levette, s elkezdett vele dekázni, ezerig számolták, félóra múlva újra fel-rúgta a labdát, fejjel levette, aztán megállította a fején, s ment körbe a pályán, úgy, hogy a fején a labda meg sem mozdult. A megyei első osztályig vitte, a legendáját őrzöm magamban. Neki volt legendája...

Küzdelem volt vagy játék? Emlékszem küzdelmekre is, végigfutni tíz kilométert, hajtani, viaskodni a széllel, esővel – volt, hogy egy félidőn át próbáltunk túljutni a felpálya vonalán, zuhogó esőben, szemben az orkán erejű széllel, ez küzdelem volt... S küzdelem volt az is, amikor – idegenben! – a nálunk nagyobb játéktudást képviselő ellenféllel az első percben rúgott gólunk után *kibekeltük* a meccset, komoly, nagy küzdelem volt, elsősorban magunkkal szembeni küzdelem, hogy bírjuk... S küzdelem volt az is, amikor a pályán kellett maradnunk, pedig már minden eldőlt. Ez is a magunkkal megvívott küzdelem eredménye volt. Erre, ezekre emlékszem, ezeken túl viszont már csak a játékra emlékszem, a labdára, a fűre, a nyitott térre. Akkortól tudom: a játékban a legszabadabb az ember. Úgy lép, úgy mozdul, úgy ér hozzá a labdához, ahogy az adott pillanatban azt éppen meg lehet tenni. Úgy cselekszik, hogy nem volt előképe a cselekvésnek. A maga mozgása, az ellenfél mozgása, a labda pattanása, minden azonnali improvizációra készíti. Nincs taktika, nincs stratégia, nincs politika, a kínáló mozgássorok végtelen számú változata van csupán, s nem tudod, hogy amit tettél, miért tetted. Azt sem tudod, hogy mit tettél, csak tetted, amit tettél, de nem gondoltál sem előtte, sem utána, hogy miért tetted, amit tettél. Csupán megélted a mozgást, ahogy megéled a szerelmet is. Ez az a szabadság, amivel írás közben is találkozol: *Irgalom, édesanyám, mama...*, ahogy József Attila írja... Az életem már tagadja a játékot, a szerelmem, s talán az, amit írok, még nem. Az írást a szabad asszociációk terének tekintem, menthetetlenül nem-tudománynak. A tudomány racionális, a játék irracionális. Becsülöm a nagy tudósokat, azokat, akik mély intuícióval teremtik meg tudományukat, azokat, akik nagy összefüggések felismerésével új világokat teremtenek, de a cédulázókat nem szeretem. A csak cédulázókat nem szeretem. Azokat sem, akik az irodalom kapcsán tudományt szeretnének teremteni. Az irodalomról való beszédnek az irodalom közéletben kell maradnia. Írás, irodalom, nagy-nagy szabadság, szabadon gondolkodás. Mint a játék.... Írás, olvasás: ugyanaz az eredendő élmény, mint amellyel a játék magához ránt... Talán ezért nem szeretem a játékkal kapcsolatos ideologikus megnyilvánulásokat sem. József Attila, Kosztolányi: *Félek a játszani nem tudó emberektől, Játszani is engedd...*, *Játszótársam, mondd, akarsz-e lenni?* - ezek a sorok valahogy kívülről nézik a játékot. Mégis: József Attila, Kosztolányi, ők voltak az eredendően nagy játékosok. Ők és Karinthy. S a töb-

bi Karinthy. Karinthy Ferenc játékeit emlegetjük a szerkesztőségben. Őt ismertük. Az ideológia egyébként is zavar, a taktika és a stratégia része, már célja szerint is manipulálná a gondolkodást. Előbb a cél, aztán az eszköz. A játékban nincs ilyen. A játék önmagáért van. Az, hogy nyílik-e tér a játéokra, önmagában sokat mond egy társadalomról...

Játszani, ha az eredendő állapotot nézzük, csak egyedül lehet, csak a szerelmi játékban lehetünk ketten. Amikor csapatot alkotunk, akkor már céljaink vannak, taktikánk és stratégiánk. A csapat már küzd, a csapatnak lehetnek zsenijei, de a mozgásukat, zsenialitásukat alá kell rendelniük a csapat érdekeinek. A játék alárendelődik a célnak. A játék: szabad mozgás, a csapatjáték: közös mozgás. Néha a tökélyre vitt, kilencven percig tartó közös mozgás. Mintha koreográfiája lenne a csapat mozgásának, minden előre megkomponált. Minden valamire való csapat az általa begyakorolt közös mozgással nyeri meg a mérkőzést, azzal, hogy a közös mozgás ritmusa gyorsabb, pergőbb, mint a másik csapaté. Persze, ez a mozgás teret ad a zseniknek is, de csak ez a mozgás ad teret nekik. Ronaldonak ahhoz, hogy oldalra lépjen, vagy ahhoz, hogy akár csak egyetlen cselet is megcsináljon, a többiek teremtenek teret... Akkor, amikor életemben először – még valódi – NB I-es csapat bemelegítését láttam, tudtam, hogy legyőzik a mieinket. Legyőzik őket, mert az alapjáratuk gyorsabb, ritmusosabb volt, mint a mieinkké. Arról, amiről most írok, akkor még nem tudtam semmit. Akkor sem tudtam róla, amikor a gép elé ültem, de már évtizedek óta érzem azt, amiről most írok.

Ők vagy mi? Tűnődni kellene azon is, hogy az individuális játékból kinövő küzdelem mit helyettesít, minek a helyére lépett. Tűnődni kellene, de nem teszem: a kérdések jobban izgatnak, mint a válaszok. Tűnődni kellene, de nem teszem: tudom a választ. Üvöltöttem én is meccseken, átéltem magyar-szovjet, magyar-román meccseket, éreztem, hogy az utolsó percben lőtt gólokon életek múlhatnak, éreztem, ma már nem teszem, valódi feszültséget mégis csak meccseket, tétmeccseket, kiélezett küzdelmeket nézve érzek. Még mindig nem tudom megtenni, hogy ne üljek le a tv elé. Az újabb magyar foci legnagyobb bűne: mentesített bennünket ezektől a feszültségektől, izgalmaktól. Igaz, jött helyette más: vízilabda, kézilabda, az izgalmakat kisebb térbe sűrítik... Miért van szükségem ezekre a feszültségekre, mit helyettesítenek, minek a helyére léptek? A kérdésekre mégis csak válaszolni kellene.

Legnagyobb csalódásom: még nagyon gyerekként megéreztem, hogy a sport – valójában a játék – azt a szerepet, amit szántam neki, aminek látom, nem tudja betölteni. Közösségi jelenségnek gondoltam, de egyéni volt, lehetőségei társadalmi vonatkozásban pedig igencsak behatároltak voltak. A foci révén sem lehetett kilépni abból a térből, amelyikben éltem.

Ha nem lépek ki abból a térből, akkor nem változott volna semmi?

Mindig a kilépésre gondolok, pedig valójában a tér volt a fontos. Mi maradt meg ebből a térből? Minden: az út, a ház, a gyár, a strand, a pálya, a kapuk, a gyepek, a labda, minden, a térben azonban nem élünk benne... Ha otthon maradtunk volna, már akkor is másik térben élnénk. Ha ott élnénk, a játék lehetőségét akkor is elveszítettük volna. A játékot úgy is elveszítettük, hogy eljöttünk onnét. Ha ott maradunk, a játékot akkor is elveszítettük volna. A közösséget veszítettük el, azt a közösséget, amelyikbe a születésünkkel kerültünk. Ez a közösség segített az örök emberi típusok megismerésében, segített a világhoz való viszo-

nyulásom kialakításában, megteremtésében, még akkor is, ha erről akkor semmit nem tudtam. Olvasok egy regényt: valamennyi szereplőjét behelyettesíthetem *otthoni* emberekkel, típusokkal. A játékról, gyerekkorom játékaikról beszélek, s a világhoz való lehetséges viszonyulásokig jutok el. Az a közösség, amelyikbe beleszülettünk, még megformált bennünket, aztán szétesett. *Ha ezt az írást nem magamnak írnám, ha lenne olvasója, akkor a játékot sem veszítettük volna el.* Ebben a közösségben nőtt önmaga fölé a játék, s a közösség elvárása formálta klaszszissá a játékosokat. Ott most is ők a legnagyobbak. Az én szememben most is ők a legnagyobbak. Ha – egyre ritkábban – nagy szélsőt látok, az otthoniak jutnak az eszembe. Ha nagy irányítót látok, az otthoniak jutnak az eszembe, s így tovább... De volt-e, létezett-e az a játék? Létezett-e, vagy csak én teremtettem meg a legendáját?

S ha igen, mi maradt belőle? Hiába mondom, hogy minden, az út, a ház, a gyár, a strand, a pálya, a kapuk, a gyepek, a labda megmaradt, mert már azok az emberek, akik a régiók közül élnek, még azok sem olyanok, mint amilyenek voltak. Nem csak ők változtak meg, hanem a valamikori és a mostani önmagukat körülvevő közösség is, a közösségben betöltött szerepük változott meg, valójában ezért változtak meg ők is. De: megőrződött egy könyv: *A ...-i labdarúgás ötven éve 1947 - 1997.* Csak egyszer lapoztam át, a valódi szereplőket mind ismerem, a fekete-fehér képek kiszínesednek, látom a mezek valódi színét, érzem a játékosok mozgását, látom, ahogy rövid vágójuk után a fényképezőgép előtt megmerevednek, hogy aztán szétszaladjanak újra. Rövid, gyors sprintekkel... Látom őket a képen, láttam, ahogy fényképezték őket. Aztán egy másik képet veszek elő, nem kell messzire nyúlnom, a laptop képernyőjén külön fájlban őrzöm, két kattintással mottóként az íráshoz illeszttem. A kép nem akkor készült, amikor otthon *voltam*, hanem akkor, amikor *hazamentem*, Húsvét volt, a kertben virágzó almafára akkor csodálkoztam rá először; addig nem, mert nem tűnt fel. Aztán kimentem a rétre, ezt mindig így mondtuk, a rét, a kert mögött volt, s a folyóparton *dekáztam*. Nem fociztunk, nem játszottunk meccset, csak dekáztam. Megvolt a virágzó almafáról készült kép, s emlékeztem erre a képre is, de csak pár hete találtam meg, azért másoltam be a gépbe, hogy valóban megőrződjön. A rét, mögötte a folyópart, aztán maga a folyó. Ősszel a gyár *felfogta* a vizet, ezért öntött ki a rétre, ezért tudtunk korszolyázni, hokizni. Tavasszal leengedték a vizet, a rét gyönyörűen zöldellt, nagyon tudott tavasz lenni. Akkor, amikor dekáztam, amikor a kép készült, nagyon szabad voltam. Benes képei közül leginkább a *Folyópart* címűért küzdöttem. Más folyópartot festett meg, ráadásul nem is festett meg egy folyópartot sem, legalábbis nem úgy, ahogy a festők egy folyópartot általában megfestenek, hanem úgy festette meg, ahogy a huszadik század után még megfesthető egy folyópart, mégis felidézi bennem az egész akkori mikrovilágot. Úgy festette meg a folyópartot, ahogy én, akkor még megélhettem a szabadságomat...

Mi maradt még? A vasárnap délelőtti foci. Ott, akkor, abban a két órában újra kezdek mindent. Mert a játékot mégiscsak újra lehet kezdeni, ott, a teremben mégsem kell azon gondolkodnod, hogy mi lesz a következő lépésed, mert arról, amit majd meglépsz, magad sem tudsz még semmit. Oda rúgom a labdát, ahova szeretném, az otthoni falról visszapattanó labda megtanított erre. Érzem a másik játékos, a csapattársam mozgását, ha pontos ütemben adom át neki a labdát, akkor a magam mozgása és az ő mozgása között teremtek kapcsolatot. Félreteszem a fenntartásaimat: játék ez is. A játék mindig egyenlő esélyt teremt, mert nem a győzelem a célja. Az írás is, mert az írás törvénye közelebb áll a játékhoz, mint a küzdelemhez. Ebben a vonatkozásban mégiscsak igaza van József Attilának: *Félek a...*

TURCZI ISTVÁN

Vers FC: a kezdő tizenegy

„e kávéházi szegleten”

J. A.

Vagy álom, vagy film, de kinn vannak ők a zöld gyepen,
A kezdőrúgást buzdítás kíséri, hajrá, nincs többé félelem.

Transzparenssek, zászlók, ritmusra rázkódik a katlan,
Zúg a tömeg, tapsol, nekem kezdettől felfoghatatlan

Mennyi erő, szépség! Hiába jöttek a csehszlovákok,
Hiába talált fogást az untig emlegetett magyar átok,

Ők maradtak, győztek és Irapuatót messzire hagyva
Egyetlen szavukra a Föld is pattog mint a labda

Velük nőttem fel ragaszkodásban, buta gyűlöletben,
Ők az én örök és megbonthatatlan kezdő tizenegyem.

A kapuban Balassi Bálint a védőket egyre hajtja-űzi,
Az ellenfél skalpját békeidőben büszke zászlajára tűzi.

Arany söpröget; mindig megfelelő poszton áll,
Higgadsága okát fedje mély balladai homály.

Előtte Ady és Petőfi, ki más, a két szélsőhátvéd,
S ha bármelyikük netán (kizárt!) apróbb hibát vét,

A védelem tengelyében ott süvölt rettenetes Milán,
Mellette füstbe ment terv átjutni a tű fokán.

A középpályás sor rég összeszokott, harcedzett triász:
A két Mihály mellett megvillan vitézül a titkos ász,

Berzsenyi, ki „sok Charybdis közt, sok ezer veszélyben”
Termetéhez képest fürgén osztogat s ez nem kis érdem.

Csatárokról jót vagy semmit: ők az aranylábú gyerekek,
Nyugatos iskolán nevelkedett csillagok, vita itt nem lehet.

Babits a kapitány, gólzsák és kiművelt labdafenomén,
Ily' kevés születik e zuhanáshoz szokott szürke sártekén.

Jobbszélen Kosztolányi dekázik s rúg számolatlan gólokat;
Kedvére cselezget, trükköz, több stílust váltogat.

A két mesternek középen büszke franzstadti géniusz segít,
Egy fejesgólért cserébe adná bőrkötés nélküli Összesverseit.

Vagy álom ez, vagy film, kinn vannak mind a zöld gyepen,
Együtt a sosem-volt-nagy-csapat, az egyszeri, a végtelen.

Labdába persze más is rúg, jól tudom, *e kávéházi szegleten*,
Mert itt írtam ezt a verset, a Vian nevű zajos, pesti mű helyen,

(de ne tovább: a többi már úgymint futball- és verstörténelem.)

KŐRÖSI ZOLTÁN

Szépni szép, jóni jó, okosni okos

Kora-kamaszkoromban rájöttem, miszerint úgy is lehet valaki remek futballista, hogy az élet egyéb dolgaiban finoman szólva tájékozatlan. Illetve, hogy valaki zseniálisan intelligens futballista, kombinatív játékos létére még lehet rettenetesen bunkó, és ellenszenves.

Értsük ezt megfordítva is.

Megrázó élmény volt.

Az ideig, a világ történetének szebbik korszakában számomra ezek a fogalmak egyértelműen és szétválaszthatatlanul összekapcsolódtak. Ami szép, az jó is, ami jó, az szép is, ami szép és jó, az okos is, ami okos, az szép és jó és helyénvaló.

Márpedig futballozni mindennél szebb, jobb, okosabb és helyénvalóbb, ehhez semmiféle kétség nem fért.

A lakótelepen, ahol laktunk, két focipálya volt.

Az egyik a mi házunk előtti tér; sárga murva. Jobbról hinta, homokozó és mászóka határolta, balról pedig egy fűvel benőtt apró dombocska, afféle gyepű, legalábbis sokáig, történelemórán és historizáló könyvek olvastán, ha feltűnt ez a szó: gyepű, mindig ez az alig húsz méternyi

hosszú, apró dombocska jelent meg előttem. Gondolom azért, mert fűvel, azaz gyepvel volt benőve. (Gyep + fű = gyepű.)

Egyébként nem is domb, inkább töltés volt, ami egészen a ház faláig vezetett, pontosabban az ottani vasráccsal körbefogott pincelejáróig. Ez a négy-szög alakú vasrács kitűnően megfelelt nagykapunak, ha kapura rúgdosáshoz volt kedvünk.

Vagy kiskapura játszottunk, vagy a nagyra rúgdostunk, nyilván, ha kevesen voltunk, viszont akadt, aki hajlandónak mutatkozott beállni. Utóbbi esetben viszonylag rövid idő múltán megjelent az udvaron egy magából kikelt férfi vagy nő, és azt kiabálta, hogy meg lehet örülni tőlünk, másodsor esett le a kép a falról, a hálószobában reng az egész lakás. Általában a pálya hosszában fociztunk, mindkét végén egy-egy sárgára mázolt pad állt, ezek voltak a kiskapuk. Valójában csak akkor lehetett gólt rúgni, ha az ember belsővel gurított, vagy ha külsővel, laposan, a földre szorítva lőtte rá. Ráadásul ezek a padok az évek múlásával, mint valami középkori romok, egyre lejjebb süppedtek a földbe, így ha csak egy kicsit is lazára sikeredett a lábfej, máris pancser fölé lett az ordító helyzetből. Egyszer így rúgtam be felsőkapufásan a labdát egy első emeleti nyitott konyhaablakba. Közele lövés, kapufa, konyhaablak, vasárnapi ebéd.

A másik futballpálya két házzal odébb terült el. Ez már afféle előre megtervezett terep volt, például egy-egy, a talpával a földbe ásott fehér

kézilabdakapu díszelgett a végein. A talaj itt inkább salak, mint murva, a színe is vörösebb. A kisebbik pályán focizott, a nagyobbikon meccset játszott, többnyire a másik házban lakók elleni meccset játszott az ember. Vagyis a gyerek, ami akkor ugyanaz volt.

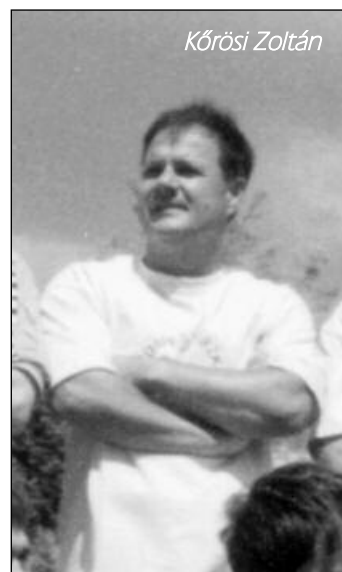
Becslésem szerint legalább harminc-negyven fiú mozgott ezen a két pályán. Természetesen különböző életkorúak, de annyira nem, hogy focizni ne tudtak volna együtt. Nyolc-tizennégy évesen óriási különbséget jelent egy év, a pályán ez másképp működik. Beszélgetni, szóba állni nem kell, attól még lehet gólpasszt vagy kötényt adni. (A futball egyébként is az egyetlen igazán demokratikus labdajáték, hiszen itt nem dönti el eleve a küzdelmet a testméret, ellentétben a többi labdás csapatjátékkal. De erről majd máshol, máskor, máshogyan.)

Ha otthon, a szobában olvastam, és labdapuffogást hallottam, azonnal lementem az udvarra. Ebben biztos lehetett az ember (a futballista, a gyerek): ha a járdán, az aszfalton, vagy a házfalnak rúgdosva pattogtatta a labdát, néhány percen belül annyian gyűltünk össze, hogy már lehetett kezdeni valamit.

Az iskolánk két-három percnyi gyalogútra volt tőlünk. Természetesen a rövidebb, hátsó úton jártunk, a Lövölde utca felé, aminek az egyik oldalát a hazánkban ideiglenesen állomásozó Szovjet Déli Hadseregcsoport laktanyájának fehérre meszelt kőfala határolta. Focitársaim kiterjedt cserekereskedelmet folytattak e demarkációs vonalon: a vásott téglák fölött felbukkanó, kopaszra nyírt fejekkel különböző színes és csillogó jelvényekért (a legnyerőbb a Kilián-haditorna tenyérnyi nagy, arany csillaga volt) vagy az ABC-ben beszerezhető olcsó vörösborokért vegyvédelmi oldaltáskákat (szumka), harcokszívó-sisakokat és bármi mást cseréltek, ami mozdítható volt. Egyszer a Budai egy komplett tábori-telefonkészletet cserélt, kis kurblival a bakelit készülékek hasán. Engem ezek az ügyletek soha nem érdekeltek, s valószínűleg gyáva is voltam közelebb menni ezekhez a katonákhoz, akik a kerítés fölött kihajolva fojtott "pajtas, pajtas" kiabálással integettek nekünk. Vagy kétszáz méterrel odébb volt viszont ennek a laktanyának egy hivatalos bejárata is, kantinnal és kiskapus focipályával. Oda se szabadott bemenni, csak lehetett. A kantinban holmi fémdobozos savanyúcukrot árultak, rettenetesen szar volt, ellenben a nagy, vöröscsillagos vaskapun túl, ha bementél, a salakos pályán a nyelvi korlátokat legyűrve igazi nemzetközi mérkőzéseket lehetett játszani. Nem állítanám, hogy a küzdelmeink alapjaiban rendítették meg a szovjet szocialista népköztársaságok birodalmát, viszont velük – a szovjet katonatisztek gyerekeivel – szemben a mi csapatunk a magyarokat jelentette, szeplőtlen hazaszereget, ehhez kétség se fért, különösen, ha győztünk.

Ha a hosszabb, a főúton ballagott az ember (a futballista, a gyerek) iskolába, akkor ott meg a szovjet katonai temető mellett kellett elmenni. Ide, a vörös csillagokkal díszített sok kis fehér kőlap közé, a szintén fehérre mázolt, aranybetűs obeliszk tövéhez jártunk április negyedikén és november hetedikén ünnepelni, ami azt jelentette, hogy némi ácsorgás és a mikrofonok recsegése után a nem sokkal korábban a kezünkbe nyomott piros szegfűket lerakhattuk a lépcsőre.

Valójában sokkal többször mázskáltunk a kőlapok között szegfűk nélkül, mert az iskolai focipálya kerítése és a katonai temető korlátja között csupán egy gyalogösvény húzódott, és a labdánk nemegyszer megzavarta a hősi álmodó felszabadítókat. Ehhez képest az iskolánkat Béke téri iskolának hívták, a mögötte elterülő füves területet pedig Barátság parknak.

Az iskolai focipálya legnagyobb előnye kétségtől az volt, hogy volt. Már egy tízperces szünetben is érdemesnek mutatkozott lerohanni az emeletről, rúgni egy-két gólt, majd csöngetésre visszarothonni. Kék köpeny és szakadt nadrág. A nehezítést oldalt egy távolugró-gödör; illetve néhány régi nyárfa kikopott gyökérzete jelentette, és természetesen az is, hogy sok osztálynyi futballistából (gyerekből, emberből) melyik csapat ér le hamarabb. Igaz, itt aztán történelmi és világnézeti tanulmányainkat a gyakorlatra váltva megmutatkozott a tapasztalatok pragmatikus kompromisszumra készítő ereje: mivel még vitatkozásra se volt idő, ezért többnyire két, három mérkőzés zajlott egy időben a pályán. Nyolc perc alatt. A napköziben aztán – a „napközi” azt az intézményt jelentette, ahol egy közepesen kellemetlen ebéd és a lecke elkészítése fejében végre zavartalanul futballozhattunk – végre csak a miénk volt a pálya. Ilyenkor értettem meg, hogy az iskola valóban az életre nevel bennünket, és az ember valóban magának tanul.

Ebben az időben egyébként semmi kétségem nem volt afelől, hogy a világon a legjobb futballistának lenni. Winnetou is, Orion úrhajó is, meg sok minden más, de azért a futballistaság. Úgy értem, ez a legfontosabb, a legnemesebb és a legszebb dolog. Ami szép, az jó is, ami jó, az szép is, ami szép és jó, az okos is, ami okos, az szép és jó és helyénvaló.

Az a boldog idő, amikor nincsen hó, nem esik az eső, magyarul: lehet focizni.

Mi a szép?

Például egy új labda. Pláne, ha bőr. Vagy egy szürkére koszlott teniszcipő, amin lát-szik, hogy megért már egyet s mást. Egy félmagas lövés. Egy csel.

Mi a jó?

Például focizni. Például egy labda. Pláne, ha bőr. Egy félmagas lövés. Egy csel.

Ki az okos?

Aki focizik.

Ki a legokosabb?

Aki a legjobban és a legtöbbet focizik.

Egyszerűen tökéletes és sérthetetlen

univerzum volt ez így, barázdálatlan és síma, mint Asimov úrbéli hőseinek agyfelülete.

Talán tizennégy éves is lehettem már, amikor ez az üveggömb kezdett repedezni. Megkopott rajta a festés, és dőlt be a lyukakon a sötétség.

A vége felé járt az általános iskola, a tanáraink folyton a továbbtanulásról meg a pályaválasztásról beszéltek, a szüleim azt mondták, hogy csak addig járhatok focizni, amíg nincsenek négyeseim.

A gimnáziumban az első nap megszámláltam, a harmincöt fős osztályunkban hét fiú volt, ebből rajtam kívül kettő szerette a focit.

Valami elromlott, de még nem értettem, hogy mi is az.

Mindenki kosárlabdázni akart, olyan volt, mint Molnár Ferencnél a réaliskolás vörösingesek és a humán gimnazista Pál utcaiak kibékíthetetlen ellentéte.

A telepi focitárs fiúk közül néhányan úgynevezett szakközépiskolákba, a többségük pedig szakmunkásképzőkbe mentek. Autószerelés, szakkácskodás, ilyesmi. A foci továbbra is teljesen rendben volt, viszont nem azokat a zenéket szerették, mint én, nem azokat a könyveket olvasták,

nem az olyan lányok tetszettek nekik, kifejezetten digó holmikát hordtak (már akinek ez mond így valamit) értetlenül bámulták az én kilógó flanellingeimet, tornacipőmet, csőszárú farmernadrágomat. Ők a fényes, hegyes orrú cipőkre esküdtek, széles nyakú ingekre, bőszárú nadrágokra. Az igazi mélyütés azonban a Vidi volt. Videoton SC. Pedig stopliscipő, füves pálya, mezek és minden.

A városban ezidőben három komoly foci-egyesület működött: a Videoton, a Máv Előre és az Ikarus Alba Regia. A háromból kettő az NB I.-ben játszott. Amikor egy tehetségkutató során elmentem a Videotonhoz focizni (csak addig, amíg nincsen négyesed!) döbbenetesen ismertem fel, hogy a világ végzetesen és javíthatatlanul összekeveredett. A Videoton ugyanis afféle dunántúli hatókörű nevelőegyesület volt, ami annyit tett, hogy általános iskola után a kiválasztott fiúkat kollégiumba költöztették, és az egyik gimnázium sporttagozatára járatták iskolába. Mondhatnám úgy is, hogy ok és okozat felcserélődtek, ma már mondom is, de nem hiszem, hogy akkor ilyesmi járt volna a fejemben. Sokkal egyszerűbb volt. Azaz: ezek a fiúk például digó ruhákban jártak, pedig gimnazisták voltak. Nem szerettek olvasni, nem is erőltették az ügyet. Elmesélték, hogy feleléskor, ha azt mondják a tanárnak, hogy ők futballisták, akkor legyintve a helyükre küldi őket.

De mondom, gimnazisták voltak, és ráadásul jól is fociztak.

Illetve jól fociztak, és ráadásul gimnazisták is voltak.

És aki közülük a legjobb volt, az szart bele a legmagasabbról a tanulásba, tudta, hogy a focista karrier után majd vendéglője lesz, egyébként meg kártyázni és csajozni szeretett.

Szerettem focizni vele, de beszélgetni nem.

És nem tudom megmondani, hogy mikortól, hogyan és miért, de az bizonyos, hogy nagyon rövid idő múltán egyértelmű volt, hogy ő valóban futballista lesz, míg én feltehetőleg nem. Még csak nem is a tehetség, vagy az akarat, hanem valami más.

Hogy mi? Nincsen válasz.

Vagyis ő lesz az, ami (aki) szerintem a legjobb és legokosabb és legszebb dolog a világon, viszont ő teljesen más, mint én vagyok. És akkor én nem leszek a legjobb és legokosabb és legszebb. Igaz, ha en-

nek az az ára, hogy hozzá hasonló legyek, akkor azt már nem is akarom. De azt se akarom, azt a máságot se.

Igen, azt hiszem, hogy azt és ezt többnyire nem akarom. Akarni se akarok, ez az igazság.

Mert az lehet, hogy vannak fokozatok, például a legjobbság, a legszébség, a legokosabbság felé menve is, de a fokozatok kit érdekelnék.

Tiszta sor volt ez, mégha nem is ment hamar.

Vagyis egyáltalán nem volt tiszta sor, éppen hogy zavaros volt, és lassan, nagyon lassan ment.

Én ugye azért fociztam, mert focizni jó... mert focizni szerettem, focizni is... ők meg azért, mert... lám, erre nem is tudom, mi a válasz, talán mert erre nincsen is válasz, nekik a foci maga az élés volt, kérdések és válaszok nélkül.

Mondhatni, ők állandóan fociztak, akkor is, ha nem.

Én meg a legtöbb időt focival töltöttem el, de közben nem fociztam is, elég sokat. És egyre többször voltam úgy, hogy foci közben is eszembe jutott valami.

És ha az embernek eszébe jut valami, akkor már nem is lehet úgy focizni. Az igazi futball közben üres és tiszta a fej, a gondolatok egészen máshol vannak, talán mert tudják, lassúak és szánalmasak volnának az ösztönökhöz képest. Az olyasmit nem lehet végiggondolni, hogy akkor majd elhúzom a labdát jobbra, teszek vissza egy testcselt, aztán mégis jobbra megyek, és azonnal lövök. Ezt csak csinálni lehet.

Az egyetlen gondot csupán az jelentette, hogy focizni továbbra is jó volt, nem csak hogy jó, de az egyik legjobb dolog, ami csak létezik. (Most is jó lenne.)

Kosarazni is jó, meg csajozni is, ott az olvasás, ugye, meg a zenék, de azért a foci.

A foci meg a gimnázium.

Amikor a gimnázium csapatával indultunk az iskolák közötti focibajnokságban, az útépítő szakközépiskola 10:1-re nyomott le bennünket. Az ellenfélben hatan voltak a telepiek közül, akikkel egy éve még nap mint nap együtt fociztam.

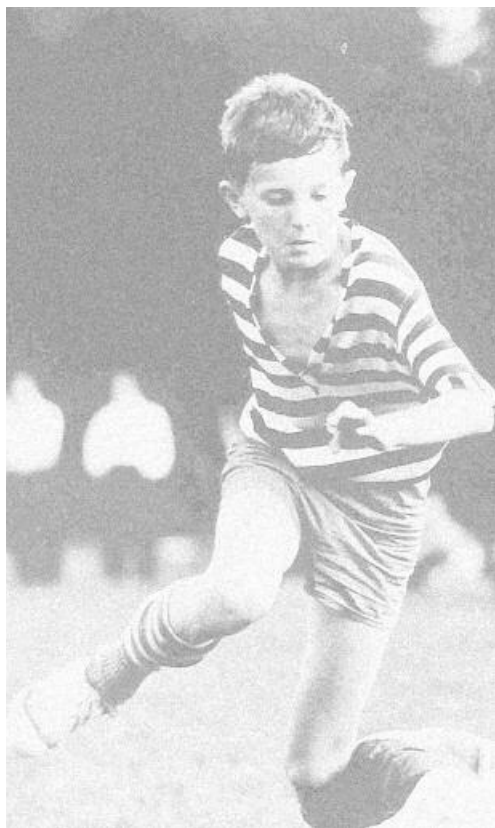
A legtehetségesebb fiú, akinek mindig bámultam a cseleit, azt mondta, rendőrnek ta-

nul, egyenruhás szeretne lenni, ott lakást is adnak.

Biztos vagyok benne, ha megkérdezték volna őket, azt mondják, a haverjuk vagyok. Az is voltam. Úgy is hívtuk egymást: haver. De az is biztos volt, éreztem, tapintottam, hogy nő, vastagodik közöttünk valami hártya, valami maszatos, rossz szagú elválasztó réteg, amin bizonyos szavak és bizonyos érzések már nem juthatnak át. Ők is tudták, érezték ezt, hiszen nem voltak hülyék. Sőt, sokkal kevésbé voltak hülyék egy csomó dologban, mint én.

A gimnázium második évében lakást cseréltünk, néhány utcával arébb költöztünk. Egyszer-kétszer még visszamentem, foci, vagy valami, de persze ez így nem működött. Vagy lement az ember a térre, vagy jött valahonnan. Középen nincsen ösvény. Ha éppen lent voltak, akkor fociztunk, egyébként meg nem volt mire várni.

Nekem meg foci közben minduntalan eszembe jutottak más dolgok is. Úgy értem, hogy egyáltalán eszembe jutott valami, és már az is baj volt. Ráadásul még csak nem is a foci.

Olyan nincsen, hogy egyszerre kint is és bent is, és még az egeret is megfogni, ugye?

Mert akkor már nem is macska az ember (a gyerek, a futballista). Ha nem valaki, aki figyeli önmagát, és macskának (futballistának) is el tudja képzelni, macska is, futballista is akar lenni, de az is, aki ezt a macskát és azt a futballistát figyelni tudja.

Álmomban két futballista macska voltam.

A gimnázium után elköltöztem otthonról, a szüleimtől és a városból is. Egyetem is, foci is.

Két évig játszottunk mindenféle kispályás bajnokságokban, aztán elindultunk a BLASZ-ban. Kerületi összevont bajnokság I-II., BLASZ III. A csapatunk fele a bölcsészkarra, a másik fele a közgazdasági egyetemre járt. Gyári csapatokkal, régi egyesületek lepukkant maradványaival fociztunk. Tudtuk, hogy a csillagos ég a határ. Volt egy barátom, akivel a meccsek előtti napokon, esteken órákig beszéltünk telefonon, összeállítás, közérzet, taktika, ilyesmi. Hogy miért van az embernek (futballistának) fosási ingere a meccs előtt. És hogy hány év alatt juthatnák fel az NB III-ig.

Amikor Nagytétényben a Metaloglobusz nevű csapat, a konzervgyár csapata ellen vonultunk ki, a közönség azt kiabálta nekünk: szemüvegesek!, pedig csak egyetlen emberünk viselt szemüveget. Bill Holliday. A Kinizsi Húsos pályáján meg lehetett dögleni a vágóhíd felől fúvó szélben a disznósagtól. A Szellőző Művek elleni meccsen a középhátvédünk salakot dobálva kergette az ellenfelet, és kitépte a szögletzászlót a verekedéshez. Az Államigazgatási Főiskolával pofozkodás is volt, de mi azt mondtuk, megérdemelték, mert csinóvnyikok. A Sárkányok a budapesti kínaiak csapata volt, a meccs közepén ki kellett hívni a rendőrséget. A Pannonplast pályánál a töltesen, a pálya mellett megállt a vonat, hiába füstölt a felhő oda volt szegezve az égre. A TF ellen egyetlen kontrából nyertünk. Csillaghegyen zuhogott az eső, nyolcan voltunk és négy nullra győztünk. A MAFC

egyszer úgy vert meg bennünket, hogy a kapusunk kirúgásból fejbe rúgta a középhátvédünket, és a kapunkba pattant a labda. Az egyik ellenfélnél hét Pozsár-testvér játszott, romák voltak, a sárga-fekete mezük miatt a surkolóik azt kiabálták: hajrá darazsak!

A mi színeink is a sárga-fekete voltak, K.u.K., ezt viccesnek gondoltuk, mint ahogyan azt is, hogy a Budapesti Iszkra Olajbányász Kulturális és Szabadidős Egyesület néven jegyeztettük be a csapatot. Más kérdés, hogy a cégbírótság hosszú ideig vonakodott a bejegyzéstől, 89', a rendszerváltás ideje volt, s attól tartottak, holmi posztkommunista álszervezet vagyunk.

Több, mint tíz évig játszottunk együtt, közben befejeztük az egyetemet, nők jöttek, mentek, dolgozni kezdtünk, gyerekek is születtek. Nyaranta együtt üdültünk, egyébként meg minden hétvégén találkoztunk. A több, mint tíz év alatt legalább ötven ember (futballista) fordult meg a csapatban, a mag persze állandó maradt.

Egyszer, már a kilencvenes évek végén, az egyik társunk, civilben

egyébként őszülő halántékú szülész-nőgyógyász főorvos, meghívott magukhoz szilveszteri mulatságra. Decens vacsora, öltönyös vendégek, gyertyák. Éjfél, elhangzik a himnusz: a múltat, s jőőveendőöt..., s még el se halkulhat a zene, amikor a főorvos úrból kiszakad a kiáltás: Hajrá Iszkra Olajbányász! A vendégek zavartan hallgatnak, én meg zavartan és boldogan vigyorgok.

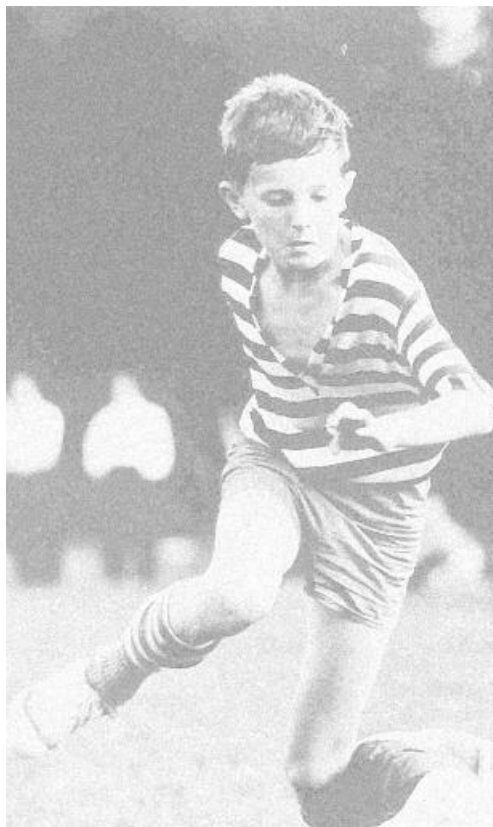
Ami szép, az jó is, ami jó, az szép is, ami szép és jó, az okos is, ami okos, az szép és jó és helyénvaló.

Budapesti Iszkra Olajbányász.

Hétvégenként, egyre ritkuló gyakorisággal, vissza-visszajártam még a városba, aztán már csak a szüleimhez, mi tagadás, oda se sokat.

Amikor megszületett a fiam, vele sétáltam. A Béke téri általános iskola pályáját lebetonozták, vastag, bokatoró perem, fehér festékkel felfestett oldalvonalak. A szovjet katonai temető bejáratánál rozsdás lakat. A lakatnyája falát lebontották, az egyik oldalon bevásárlócentrum van a régi épületek, raktárak helyén, a másikon lakóházak állnak, közöttük park, fű. Gyepű.

Elmentünk a régi lakótelep felé is. A vörös salakos focipálya helyén aszfaltos parkoló van már. Láttam a másik pályát is, a négyemeletes házak között a sárga, kikopott murvás kis teret, az ócska hintát, a mászókat, a fűcsomókkal tarkított töltést a ház oldalán. Kis pincelejáró, fekete vaskerettel. Az udvar két végében sárgára mázolt padok süppedtek a földbe, olyannyira, hogy egy labda be se fért volna az ülésük alá. Már elfelé jöttünk, amikor talákoztunk Pető Laci-val. Valamikor a mellettünk levő házban laktak, az egyik legjobb, mi is?, az egyik legjobb haverom volt. Minden délután együtt fociztunk, nyaranként együtt voltunk táborban Balatonlellén, ott is fociztunk. Pető Laci. Az apja úgy halt meg, hogy mohóságában egészen nyelte le a szőlőszemeket. Elmesélte, hogy katonatiszt lett belőle, lakást is kapott, illetve megtarthatta a korábbi. Felesége is van. Egyébként meg fociznak

még, játszanak a városi kispályás bajnokságban.

Tiszta sor volt ez, mégha nem is ment hamar.

Vagyis egyáltalán nem volt tiszta sor, éppen hogy zavaros volt, és lassan, nagyon lassan ment.

Megkopott rajta a festés, és dőlt be a lyukakon a sötétség.

Lassan ment és még most sincsen vége.

Talán egyszer leugorhatnék, mondtam Pető Lacinak, úgy értem, focizni, veletek. Gyere, rántotta meg a vállát. Bár, tette hozzá, azért gondold meg. Emlékszem, nem játszottál rosszul, de azért vagyunk elegen, így is mindig gond van a cserékkel, kispálya, hiszen mindenki játszani akar.

ZALÁN TIBOR

Elégia-töredék a csapatért

Rúgta a port a kopár Huba utcai iskolaudvar
Pályáján a sok ír ó meg a művészet.
Véres harcokról szólt akkor a Múzsza, s a lantján
Zengtek avantgárdok és a modern posztok.

.....

Kő Pali ívelt át Motomén ám phyrrusi győzelm:
Nyargal széleken el Esterházy Peter.
Vágja középre a labdát Gábor a gólra Czakó,
G. Laczi megtoldná, s lő Kukorelly fölé.
Míg Zsöti blirrírban teszi lábról a fejre a labdát
Jön Moha lát és győz: recsen a sípcsont, fáj.
Cerberiális bőszi kapusunk a Kovács Zoli lepkéz,
Gellért Kiss elesik, mint Buda, bár nem oda...
Jankovicsunk szerb kólót lejt a középpályán túl,
Üldözi őt a Szakály, Ferkó s nem Sanyi ő.
Jön Guba hátulról és mord cselezéstől az ellen
Jobbra ledől és vagy - balra ledől és még...

.....

Ám a ledőlésektől gyöngyül a harci csatárkedv,
víg sörözésekből vált ugatásra a hang.
Szétszéledtek e térben hajdani harcban bátrak,
Méltán tudhatod így: rendszerváltakozás.
Árva kereng szél az Huba utcai pályán szerte,
Elfödi, láss példát: Mányoki, Szále nyomát.
Nem dalol itt már Múzsza a szólót játssza a *pénz s ügy*,
Lett ki feled, míg mást: ölnek a kis belezők.
Így ért véget a század, s így múlt el mi dicsőség,
Elfogy a díszortúz - díszleten átüt a vér.
Elnehezültünk mind ám még nehezebb most egymás

.....

KUKORELLY ENDRE

K a k á

Kaká saját térfélről vezeti a jobb oldalon, hihetetlen lendülettel, nem tudják befogni, elsodorni, a tizenhatosnál beteszi, valaki bepofozza, azt hiszem, Tomasson volt, a Milan második gólja a Parma ellen. És azonnal fut a közönség felé ez a Tomasson, balra ki a pályáról, két kézzel veri a mellét, mint ketrebben a pávián, lefelé fordított hüvelykujjakkal böködi a hátát, anyukámról is bepattant volna, magát ünnepli, ahelyett, hogy a Kakát ünnepelné, akinek köszönheti a gólt. Ez a legújabb, nem tudom mióta megy így és ki kezdte, egyszer csak ez lett a bevett koreográfia, cosi fan tutte. Aránytalanul kevés gól aránytalanul nagy piaci érték: az aránytalanság miatt van így. Ilyen arányvesztetten. Nem az EB-ból vettem a példát, pedig.

Vehetném azt, hogy Poborsky a holland védők között finom testcsel után Heinz lábára tolja a labdát, ahelyett, hogy a kapus szeme közé rúgná, Heinz meg, ahelyett, hogy az öreg elé térdelne, az ellenkező irányba fut, hogy zavartalanul ünnepelhesse saját magát. Sőt. Súlyoskás a helyzet, mert Poborsky, rövid boldog-diadalmas kézmozdulat után maga indul a góllövőt üdvözölni. Ugyanis túl kevés a gól.

Ugyanis ha túl kevés a gól, kevéssé reprezentálja a játékot a gólarány. Nem a kelleténél kevésbé, hanem legtöbbször végzetesen sehoggy. Vess össze meccsek közbeni „szakmai” értékeléseket meccsek utánival, ég és föld. 2003. okt. 5., Magyarország-Norvégia meccs, 17 évesek, Nyilasi a szakértő. Megőrülök, mondja, megőrülök, mondja mégegyszer, és na még egyszer. Mert hogy tíz másodpercig nem engedi vissza a partjelző az egyik magyar játékost. Ilyet én még nem is láttam, hát ezt nem hiszem el, sír szegény Nyilasi, irdatlan siránkozást rendez, jajistenemezik. Első félidő 0:2, a gyerekek szerencsétlen nyuszik, vége 2:2, a gyerekek hősiések. Csak patentfordulatokat használ. *Most verhetjük a fejünket a falba föl van adva a lecke sírből visszahozott ha azt vesszük alapul utolsó energiatartalékokat mozgatva le a kalapot szimpatikus társaság sírből jött vissza marad minden hétfőre vállaljuk fel a harcot egyszer és mindenkorra elfelejtik én megmondom őszintén* ezeket 1 perc alatt mondja meg, és tényleg a legőszintébb. Inkább ne vess össze semmit. Kikap a jobban játszó, tehát rosszabbul játszott, gólra megy, a többi duma, ami stimmel.

Ne is, ha elég gól esne. Ennél az átlagnál több, bár a kézilabdánál jóval kevesebb, vízilabdánál, jégchokínál is, olyan 5-6-7 mérkőzésenként. Nyolc. 6:3, az épp 9. De ennyi nincs, túl sok a null-null, lehet úgy játszani, hogy ennyi legyen, én meg egyszerűen bealszok. A francia-görög meccs első félidejében simán elaludtam: igaz, a Hariszteasz fejésénél aztán eléggé fölbredtem. Advocaat nem teszi be Kluivertet és Macayt, mert az már sok volna. A jóból. 3 csatár ma sok, nem neveltséges, a Budai-Kocsis-Hidegkuti-Puskás-Czibor vagy Sándor-Göröcs-Albert-Tichy-Fenyvesi-megoldáshoz képest? Nem is rúgnak gólt a hollandok, Van Nistelrooy villan egyet-egyét, null-null-tizenegyesre játszanak, remélem, kiverik őket.

Kevés a gól, ezért terjed a „statisztikázás”, amelynek persze a „lényegét” tekintve (hány pont jött össze) nincs jelentősége: (mintha) a szakmának referál(na, közben meg arra a reklámszempontokra játszik, hogy, úgymond, a focihoz mindenki ért, noha aki érti, statisztika nélkül is látja, mi megy), viszont így húsba vágóvá válik, ki hányszor ért bele. Ki ért bele utoljára. Egy Baggio-visszavonultatós tévéműsorban lelkesbuda riporter felsorolja a kapusokat, akiknek a csákó gólt rúgott: van ilyen statisztika is, mert mire nincs statisztika? A régiek meg még csak nem is igen számolták, szerintem a Toldinak vagy Deáknak dunsztja se volt, igazából mennyi gólt rúgott. Sokat. Hogy mit akar mondani mindezzel a költő? Majd rátérek, mit akar. Túl nagy a felelősség (például ezen a Tomassonon, aki mégsem világszám azért), a túl komoly tét (pénz) miatti sokszor önmagából kifordult létezés mód, túl sok tét-

2000

meccs, túlságosan gyors kiégés, túlzott kíméletlenség a pályán, pályán kívül is, „nemes”, lelki-szívi mozzanatok túlzott kiszorulása. És a többi. Szétrúgja, semmi bocs' öreg, elfut mellette, alig tapasztalsz mást. Most mindjárt következik néhány szabálmódosítási javaslat, följavítjuk a dolgot, ha szerinted Isten ellen való változtatni, a következő bekezdést hagyd ki. Például az, hogy klubhűség, nemigen értelmezhető, klubhülyeség, a szurkoló klubhű (már ahol, lásd lejjebb), a játékos max. hülye, ha. Amde nincs *ha*, egy ujjadon meg bírnád számolni az Illés Bélát (nem az író), aki nem ment sehova. Szombathely-MTK-Szombathely, és kész. Van olyan, hogy valaki gyárilag van bejiedve, a nem sokkal jobb képességű Hagitól kap egy kötényt, és azonnal kész. Ő a mi Bélánk. Magyar gól: *Béla*. Így tudósítottak a német újságok a jugók elleni 1:7-ről, ennyit bírt elérni a kilencvenes évek legjobb magyar játékosának joggal megválasztott futballista, de most ne erről legyen szó.

Hanem most meg lesz mondva a frankó, hogyan változzanak a szabályok. *Egy*: Tiszta játékidő, 4x20 perces negyedek, köztük kellemes, hangszálpihentető szünetek, büfé, traccs, reklámidő, megnyugvás-újragerjedés. Új stratégiák kidolgozása. Játékosoknak regenerálódni. *Kettő*: Két-két játékost levennék. Ugyanis túlzottan megtelt (mert telefutják) a terület, a labda állandóan elakad középpályán, nincs elég tér-idő a szép játéokra. A gólok jelentős része esetleges, vagy súlyos védelmi hibából következnek, főként pedig: túl kevés a gól. A tömeg (is) számít, kétszáz nyugdíjas néni ellen a világválogatott is nehezen boldogulna, négygyel kevesebb test meccsenként, minimum két góllal növelné az átlagot. Ettől a gól még nem devalválódna (annyira sem, mint egyéb labdajátékoknál), viszont a paroxizmussig torzuló gólfontosság csillapulna. Na. *Három*: Egy - mondjuk 16-os - kereten belüli folyamatos cserelehetőség, épp mint a többi labdajátéknál. Ezzel csökkenne az (él)játékosok túlhasználása-szétégetése, aktív idejük kitolódna (negyven éveseket is megérné a keretben tartani taktikai jellegű hűzások végrehajtására), a gyors reagálás, változtatás lehetőségével mérhetetlenül megnőne az edző (a taktika) szerepe, normálisra csitulna a csapatba-kerülésért folyó rivalizálás, folyamatosan a kispadra szorult tehetségek, főleg a fiatalok csapatba épülése normálisabbá-folyamatosabbá válhat (ha többször bekerülhet, több a lehetőség a bizonyításra: mindenképp nem oly most-vagy-soha jellegű), megszűnne a frusztráló „cserejátékos-státusz”. Egyéb, kisebb változtatások is beleférnének (komolyabb szabálytalanságnál tízperces büntetés, a büntető rúgás kihozása a 16-osra, szabadrúgásnál a sorfal eltörlése, technika: valamiféle „lesgép”), a lest viszont nem törölném el, még mielőtt megkérdeznéd, hogy na, és a lest eltörlném-e. Körülbelül így, ezeken fogok, változtatni, ha már. Felkért erre az írásra Villányi Laci.

Gondolj bele, ha nem kért volna föl, soha nem változna semmi. Én amúgy simán kikapcsolok legjobb meccseket is, mivel unom. Túl sok: túl sok jó játékos, túl kevés zseni, a zseniket nem szeretik, Denilsont ócsárolják, Zolát becserélik, Romariót nem nevezik, Maradonát hagyják tönkremenni, Varga disszidál („”), aztán eltiltják, Kocsis Sanyi be van rúgva, Törőcsik pedig, ne is beszéljünk róla. Felrúgják, szétrúgják őket. Eltűnnek. Básti, Becsei, Bácsi, mond ez valamit? Cselsorozat, villanás, olyan *no, ez ezt bármikor képes megcsinálni, akkor miért nem csinálja bármikor*, aztán semmi, hosszú tízpercekig, eltünteti őt a mezőny. Egyébként ezt először Törőcsik *körül* vettem így észre, úgy érteve, hogy Albert vagy Varga Zoli (aki minden idők legnagyobb tehetsége volt) korábban még nem pont így volt: akkoriban még béké(bbe)n hagyták a zseniket. A mezőny kőkemény robotja a mezőnyben, nem érdekel. Csak ha érzelmileg involvált vagyok, ami sajnos kizárólag magyar csapatoktól jön össze nekem, ez a regiszter tehát folyvást frusztrálva van. Nézem olykor a Sport1-et, bekapcs., picit megy, hihetetlenül lapos kommentálás, szakemberek nyelvi-ileg tökéletesen inkompetens közhelyözöne, ki kell kapcsolnom. Esemesezők, ez a legsúlyosabb, nem pusztán (a nemzetközi) futball (ami, megengedem, *a* futball) iránti érdeklődők, de egyenest *szurkolók*, tehát Fa Jankó, ő egy cselzi-drukker, deportív lakorunya, sőt, mit hallok, a szakkomentátor meg arzenál, ráadásul a Honvédtől átpártol a krampusz az internacionáléhoz. Képzeld fordítva, egy olasz átpártolna-e, ha akár a pokolmélybe csúszna is a csapata? Akármi van, hát, hajrá Fra-di, te kis szegény, hajrá Varga Zoli, te mindent, de mindent elrontó, hajrá, Törőcsik, te pechvogel, hajrá, szegény magyarkák.

MÉSZÁROS SÁNDOR

A NYUGDÍJAS NÉZŐ

- vignetták -

Aki a futballról, és különösen a magyar futballról beszél, az többnyire nem komoly ember. Nem lehet komolyan venni, mert reménytelenül mellébeszél, mint Bodóné, amikor a bor árát kérik. Össze-vissza hablatyol, és folyton a múltból mesél. Az emlékeiből él, mereng, sóhajtozik és nosztalgizál, akár a boldogtalan szerelmes. Minden mondata befejezett múlt időben érvényes. Ó, az Aranycsapat! S máris elérzékenyül, azonnal sorolja, levegővétel nélkül az összeállítást: Grosics – Buzánszky, Lóránt, Lantos, Bozsik, Zakariás, Budai, Kocsis, Hidegkúti, Puskás, Czibor. (A biztonság kedvéért ellenőriztem!) Amikor megnyertük a világbajnokságot... Ez az igazság! *Valójában* így történt, mindenkit tönkrevértünk! A világ a lábaink előtt hevert. A brazilok állítólag sírva könyörögtek Puskás Öcsiéknek, hogy ne alázzák meg őket. Ne zúzzák be őket, ne nagyon. Vagy Öcsinek az a visszahúzó csele az ötösön az angolok ellen, ezerszeres ismétlésben! Hát így. Vagy még így sem. Ja, hogy akkor, 1954-ben nem lettünk világbajnokok?! Kit érdekel! Egyébként arra is van magyarázat.

A focihoz, akárcsak a politikához vagy a nőkhöz, illetve a férfiakhoz, mindenki ért: még az is, aki nem. Egyetlen egy embert ismertem, aki nem értett a focihoz. Nem nézte, mert nem érdekelte. Valamiért nem. Soha nem járt ki a meccsre, nem vitt ki magával, és nem lehetett megbeszélni vele a hétvégi forduló eseményeit. Csupa nem. De még ő is úgy tudta és úgy mesélte, néhányszor befogott ebbe, majd elakadt, szóval, hogy Öcsiéknek muszáj volt eladni azt a meccset. A németeknek, ugye, akik nagyon össze voltak törve a háború miatt. Leadták nekik, legyenek boldogok. Vagy valami más ok miatt. [“Legyen némi önbizalmuk! Szegényeknek úgymint olyan kevés van! Tessék, most meg ez a hála! Le sem szarnak bennünket!”] Mindenesetre ropogós márkával fizettek. Ami akkor sokat ért.

Az önáltatás ellen nincs szívgyógyszer.

Azt mondja Bruce Willis, a költő, hogy újra megnézte az angol-magyart, a legendás 6:3-at, hát nevétség! Elérzékenyülsz, és közben azt látod, hogy mennyire nevétség. Tötyörgés, ez látszik a tévében, milyen lassú az egész, a védők egyszerűen nem támadják meg a csatárt, hanem állnak és elégedetten nézik, hogy Puskás Öcsi átveszi a labdát, órákig körülnéz, majd komótosan kiteszi a labdát balszélre, védő meg sehoh. Ez egy másik játék volt, és abban persze Puskásék abszolút nagyok voltak, ezt nem lehet kétségbevonni. Csak annyit kell tudni, hogy az egy másik játék volt, ami már

nincs sehol, és amit ugyan futballnak hívnak, mivel a nyelv lassabban követi a változásokat, de valójában a tegnapi és a mai focit nem szabad összehasonlítani. Mármost azt a mait, ami a világban történik, hiszen időközben mindenki, az egész világ rettenetesen megtanult focizni, kivéve minket. Ez már önmagában fölfoghatatlan, hogy létezik ilyen aránytalanság, mintha az osztályban mindenki színjeles lenne matekból, csupán egyedül én állok bukásra. De ez is csak hasonlat, a helyzet ennél rosszabb.

A jelen - nincs. Momentán nincs, elfogyott. Elvitte a cica. Ilyenről csak a legedzettebb katasztrófisták álmodhatnak, erről a hazai sívárságról. Masszív hanyatlás negyven-ötven éve. Minden idény rosszabb, már nem is lehet fokozni. Színvonal nulla. A lepattant stadionoktól a balbekkekig, a rojtos szögletzászlóktól az edzőkön át a jegyszedőkhöz és a tahó, káromkodó szurkolókhöz: minden rossz. Vagy rosszabb és legrosszabb és magyar bajnoki meccs - így fokozható. „Látszik-e a fény az alagút végén?” - ettől az elmés sportújságírói kérdéstől, amit életemben kb. tízezerszer hallottam, rögtön hányingerem lesz. Enyhe görcs a gyomor táján, úgy pedig nem lehet meccset nézni. Vagy lehet, de nem érdemes. Egy szó, mint száz: odajutottam, azaz süllyedtem, mert kétségkívül az, hogy izé... Szóval, nem szurkolok senkinek. Nincs csapatom. Volt, de már nincs. Nem várom izgatottan a hétvégét, vagy ha várom, nem ezért várom: nem böngésem a tabellát, nem tudom fejből a csapatösszeállítását, nem érdekelnek az átigazolási hírek, nem jövök izgalomba, ha megsérül a középhátvéd és nélküle kell kiállnunk idegenben. Nem tudom, hányadik helyen állunk. Nem és nem. És aminél nincs lejjebb: meccsre is csak akkor megyek ki, ha szép idő van. Süt a nap, nem fúj a szél és felhő sincs az égen.

„Ha nyer a Fradi, akkor ma este fogat mosok!” Ezt a fogadalmat néhány éve hallottam, egy izgalmas kupadöntő második félidejében, amikor volt még némi esély a továbbjutásra. Tiszta szerencse, hogy a szó elszáll – különben ácsoroghatnék a sok büdösszájú magyar között. És lehetőleg nem úgy elgondolni önmagam, hogy az én szám viszont patyolatizs-ta! Pedig a fogkrémek egyre jobbak: ez két-ségbevonhatatlan.

Egy biztos, hogy a fiatal magyar írók értenek a világon a legjobban a focihoz. Szerényen szólva. Ráadásul, nagyrésztük kiválóan focizik, minimum nagyválogatott lett volna, ha kamaszkorában nem hagyja abba, pedig a Fradi kölyökben vagy a Vasas ifiben már biztos helye volt, de hát életét másra tette fel. Mondjuk így, az irodalomnak szentelte. De, ahogy egyikük négy szemközt(!) megvallotta, ez részéről egyáltalán nem számított áldozatnak, kispályán azóta is játszik, hi-he-tet-le-nül jól! Iszonyú penge. Komolyan. Még ma is beférne szinte bárhová, ha nem dohányozna vagy inna, de sajnos igen, emiatt egy kicsit lelassult. Nos, e legkiválóbb, *majdnem* válogatott futballista fiatalírók közt elhangzott egy kérdés, the big

1300

question, ami talán megér hatvanhatezer dollárt. (Definíció szerint a magyar író negyvenkilenc éves koráig fiatal, ez a jó benne, utána pillanatok alatt megöregszik, és hamarosan megkapja a már régóta esedékes Kossuth-díjat. Aki viszont nem kapja meg a *kisnobelt*, annyira elkámpicsorodik, hogy talán még házastársi kötelességeit is elhanyagolja, kizárólag zöld Veltelinit iszik és olyan cukrozott epéjű, kései remekműveket, ún. őszikéket ír; hogy csak na!) Tehát legyenek szívesek válaszolni a fiatal magyar írók, hogy tudnak-e olyan nagy futballkultúrával rendelkező országról, amelyik folyamatosan hanyatlik. Mindig csak lefelé, soha nincs változás vagy trendforduló, ugye, ez nem normális. Sőt, ép ésszel felfoghatatlan, valójában túlzás, aljas, pesszimista ráfogás, hogy nincs fölfelé. Ott vannak a csehek vagy az uruk, tíz-húsz évig eltűntek a világ focijából, aztán jönnek fel ezerrel! Milyen jók voltak a csehecskék az Európa Bajnokságon, bár biztos voltam benne, hogy döntőben a németeket akkor sem verik meg, ha azok mankóval állnak ki! Vagy Chile?! Vagy bármelyik ország, ahol a futballnak volt hagyománya?! És mi történik akkor, ha már csak a hagyomány van? Nézni, hogy esik szét darabjaira és hogyan porlad el. Nincs ellenpélda. „Miért a foci lenne kivétel?!” A kiváló és nagytudású fiatalírók csak hüppögtek. Na, igen. Aztán gyorsan másról kezdtek beszélni, szokás szerint egymás szavába vágva.

Vereségben felnőni – nos, az másfajta tapasztalat. Azért másfajta, mivel a tapasztalat szart sem ér. Ennek az ellenkezőjében szokás hinni, de aki hosszú ideig kieső-jelölt csapatnak szurkolt, az tudja, hogy az efféle aszketikus vagy kövér tanulságok másoknak valók. Az állandó és folytonos vereségekhez nem lehet hozzászokni, sem igazán szembenézni velük, mert akkor valami olyasmit kellene beismerni, amihez túl kevés az ún. szurkolói szív. Vagy túl sok. Azt a kérdést ugyanis nem, vagy csak egyszer lehet feltenni, hogy miért jár ide. Miért nem megy el, és miért nem hagyja abba a nézést. Fölteszi, abbahagyja és kész. Ehelyett inkább logikus magyarázatokat keres, az okokat kutatja, ezt-azt megért, így talál valamiféle ürügyet vagy mentséget arra, miért fogadta el a vereséget. Ezért aztán leönti némi morális szósszal, és elnevezi klubhúségnak. Szép szó, nem? De vannak szebbek is, végül is a nyelv gazdag és találékony.

„Itt hajlamos vagyok elfeledkezni arról, hogy a foci elsősorban és alapvetően öröm. Vagy öröm is. Minden más mellékes.”

A futball plebejus ügy, magyarázta G. a szünetben, már amennyire ennek a szónak még van értelme ebben az országban. Ne legyenek illúzióim, nincs értelme, ez csak ürügy és alibi, azok hivatkoznak rá előszeretettel, akiknek bársonyszék van a valaguk alatt, vagy ácsingóznak valami zsírosabb állás után. [„Még nem volt olyan disznó, aki elájult, / mikor meglátta a moslékos vályut.” J. A.] Nevetséges, ahogyan kiürült ez is, nem maradt belőle más, mint a szegénységre való álságos hivatkozás és a tahóság. Ezt talán akkor értette meg, amikor egy meccsen nyakába borult a mellette álló, ismeretlen, borostás-arcú öregnek. Egyik pillanatról a másikra. Nem mintha ő annyira lelkesen

szurkolna, a közönség meg kifejezetten bosszantja: állandóan morgó, mindenkit szidalmazó, fáradt férfiak, akik szinte minden frusztráltságukat itt öklendezik ki. Sokszor eszébe jutott, miért jár ki és áll be közéjük, miért nem bír leszokni erről. Aztán elindult egy támadás, a középpályán labdát szerez^{tünk}, látott egy leheletfinom csejt, amitől a bekk elfeküdt, és ekkor már a közönség félig felemelkedett, az arcuk hirtelen megváltozott, majd egy sarkazás és gyönyörű passz után a lövés, ekkor borult az öreg nyakába. Vagy fordítva, már pontosan nem emlékszik. Annak, akit öt perccel ezelőtt magában elküldött volna a búsba. „Ilyen szépet még nem láttam!”, kiabálta, „Ilyen szépet én sem!”, és ő mindezt abban a pillanatban tökéletesen helyénvalónak találta. Ha ez igaz, és igaz, mert vele történt meg, mégsem szabad ebből messzemenő következtetéseket levonni.

„A királyok sportja a szenvedélyünk, a kutyák is, politikai nézeteink nincsenek, egyszerűen és nagyszerűen republikánusok vagyunk. Persze, megvannak a magunk gyengéi is: a Windsorok, a Hannoverek, elfelejtettem, a Hohenzollerek, ez az. Nem idegen tőlünk semmi, ami emberi, mihelyt a versenyhíreket megemésztették.” (S. Beckett)

Közkeletű tévedés azt hinni, hogy csupán a férfiakat érdekli a foci, míg a nők, szegények, ki vannak zárva ebből. Azt mondja, hogy vannak olyan rideg vidékek, ahol hétvégenként mást se látunk, mint a garázs előtt kocsit mosó vagy futballmeccsre caplató férfiakat, míg a fáradt anyák a műsorújságot böngésszik, a lányok viszont... nos, erről is tudna mesélni. [„De hogyan érzékenyüljünk el egy város láttán, ahol nincs semmi, ami ösztökélje a szellemet, ahol még a csúnyaság is névtelen, ahol a múlt semmivé foszlik? Ugyan mi lehet az efféle tájak vonzereje, az úr, az una-

lom, a közönyös égbolt? Kétségkívül a magány és a teremtett világ.”] Mindez azonban csak a lányos apák bűne, akik félreértve a szeretetet, meg akarják kímélni őket ettől. Pedig a nők jobban értenek a focihoz, jobban átadják magukat a játéknak, úgy értve, szebben és szenvedélyesebben szurkolnak. Egyébként is mindenben jobbak, ez régi meggyőződése, kivéve a gyors erőfelfejtést, a harcot. A foci pedig harc. Azt mondja, hogy ez marhaság, színtiszta macho szöveg. Ha egyáltalán, akkor inkább már csak üzlet és pankráció a foci, de erről nem akar vitatkozni velem. S az arcán, ha egyáltalán hajlandó lennék meccs közben másra is figyelni, és ez a minimum, hogy mindig figyeljek rá – tehát így és ekkor végre közlelő tanulmányozhatnám, hogyan lehetséges ezt a sportörületbe és konzum-idiotizmusba süllyedt világot nézni: értetlenül, vad büszkeséggel, megvetéssel, némi szájalommal és főleg, félig csukott szemmel.

Paolo Maldini, Paolo Maldini, Paolo Maldini. Arra kér, hogy azonnal hagyjam abba, és senkit ne nevezek istennek. Ez nem áll jól nekem, különben is bűn, nem? Halálos, teszi hozzá indignálódottan, mint aki nem ért egy játékot, és ezt nehezen bocsátja meg önmagának. Mégis egy VB-döntőről is lemondanék érte! Vagy ha nem, mivel picit gondolkodtam, akkor szótlanul eltűrném, hogy a németeknek szurkol.

Aki mégis kimegy a meccsre, az vár valamit. Egy szép gólt, negyven méterről, föl a sarokba, a ficakba!, egy hátrahúzás csel, oda-vissza, amikor az ellenfél védője elmegy a trafikba, jobb esetben kúszik-másik, egy jó keresztlabdát, vagy csak partdobást, azaz egy valamire való tacsot. És persze győzünk, nem vitás, ma nyerni fogunk! [Á. e-mailje: „Vasárnap teremben játszottunk. Vágtam négy gólt, kiosztottam pár kötényt a hurkáknek, a második félidő közepén pedig cserét kértem.”] Kettő vagy három-nullra, ezt megálmodta, de lehet, hogy kapunk egyet, mert a védelmünk kissé lassú. Ez az egyetlen gyenge pontunk van, a belső védők kemények ugyan, de már nehezen fordulnak. Nem baj, így is simán nyerünk! - ezt határozottan érzi minden szurkoló a stadion előtt. Úgy viszont nem lehet kimenni, és jegyet venni, hogy tudom, ma is kikapunk. Józan ésszel ez látható előre. Eleve feladni. „Nemcsak hogy megvernek, de meg is aláznak.” Kapunk egy méretes zakót! Vagy a kínos, izzadság-szagú döntetlenben bízni! A nyomorult, kibekelt ikszben! Valahogy kihúzzuk félidőig, utána már minden lehet. Meg a labda gömbölyű és egyéb nyomasztó közhelyek. Nem, így nem érdemes szurkolni. Ez csak az öreg, nyugdíjas nézőknek való, akik láttak már mindent, és akik nem bírnak leszokni arról, hogy szombaton kimenjenek a pálya mellé. Ha fúj, ha esik. [„Papa, emlékekből nem lehet megélni!”] Nem tudnak vagy nem akarnak beletörődni: minden öreg, nevetéses reménykedő.

A jammerolás fárasztó. Plusz álságos, mint a legtöbb panaszdal, ha túl sokáig kántálják. Legalábbis a foci túl jó ahhoz, hogy komor pózával üldélgeljek a lelátón. Vagy otthon a fotelben, távirányítóval felfegyverkezve. A legjobb meccseket nézem meg, más legjobbakat pedig szívfájdalom nélkül kihagyok: alig van különbség. A kis csicska csapatokat pedig hagyom, ahogy Hafí mondaná. Hagyd, Hafikám, a csicskákat!, így mondja, mivel kölcsönösen hafizzuk egymást. Egyikünk sem tudja pontosan, mi az a csicska meg a csicskázás. Úgyis csak egyedül vele nézem meg a kis csicska csapatokat, tudja jól, ezért is hafizzuk egymást. Ha hazajön, rögtön beáll a hafizás és az örökös, kis csicska dolgokon való nevetés.

Nyugdíjasok, szurkoljatok! Abban a városban, ahol – kis túlzással – húsz évig meccsre jártam, a B-közép így cikizte-bíztatta a hallgatag, örök elégedetlen többséget. Ha nem történt semmi a pályán, vagy netán rúgtunk egy-egy szerencsés vagy alamuszi gólt, akkor azonnal felzúgott a kórus: Nyug-dí-jasok, szur-kol-ja-tok! Hol diadalmasan, hol közönnel, hol kétségbeesetten. „A dallam nem változtat a szövegén.”

KISS BENEDEK

Fűzős foci, rongylabda

Puskás Ferencnek

Ó, ha a mai Ájászok tudnák,
mi fán terem a fűzős foci, meg a rongylabda!
Hamarabb vehetnék be úgy Tróját,
s törne a fránya kapufa dirib-darabra.

A csel persze így is csel, ha sikerül,
nem Agamemnon - Odüsszeusz az atyja.
Ó, hogyha egyszer megszólalhatna emberül
a fűzős foci meg a rongylabda!

Világok dőlnének, arénák omlanának,
s csak bámulnák Öcsit, a kispesti vagányt,
amint átcikáz, visszahúz, Czibor elé tálal,
aztán bevarrja a visszaérkező pontos beadást.

De mit neki Hekuba, mit a faló-építők!
Maga ül bele a kreált falóba,
s úgy veti a cselt, mint Isten-kísértő,
ám Isten kíséri, s elesik végül London és Trója.

1370

FERDINANDY GYÖRGY

Mi hiányzott?

Nagy Pálnak, a 70.-re

Ma csodálkozom, ha eszembe jutnak. Tényleg ilyenek lettünk volna? Én lettem volna az a kisfiú, aki halált megvető bátorsággal? Csak a testemen át? Van-e még egyáltalán valami, amit akár az életem árán? Akkor, ötven éve, azt se tudtam, hogy az életemnek ára van.

Tizenegy éves voltam, komor, zárkózott gyerek, az osztályválogatott pótkapusa. Lent, az udvarban fociztunk, stúdium után, lázasan, elkeseredetten, amíg csak ránk nem esteledett. Fél nyolckor becsengettek, a prefektus úr a hóna alá vette a labdát. Bekocogtunk a refektóriumba; így fejeződött be a nap.

A konviktusban sok volt a fiatal pap. De fiatal vagy öreg, mindenki focizott. Látom őket: rohannak, kihevülten. Marokra fogják a reverendájukat.

Mészáros, a példaképem azonban civil tanár volt. Igazi spiller: az egyetlen, aki a falu csapatában is helyet kapott. Amúgy szigorú ember. Mióta hazajöttek a hadifoglyok, francia irodalmat tanított.

Egy ilyen poros, meleg este tizenegyeseket rugdostunk lent az udvaron. A bejárók letettek két iskolatáskát, Kuti, a kapus beállt, na lássuk, mondta a tanár úr, és hol a jobb, hol a bal sarokba gurított.

Komótosan, mosolyogva csinálta. Kuti arcát kásásra maszatolta a könny, a verejték, a salak. Később nekem is intett, én is beálltam a két táská közé. Addigra azonban meguntam a testeseket, én pedig rendre kiütöttem a békésen csordogáló beadásokat.

Harangoztak, ránksteledett. Látjátok, így kell! - mondta a tanár úr. Nem győzött meg. Mindenki tudta, hogy kettőnk közül Kuti volt a jobb. Igaz, hogy nagyokat védődtem én is. Elnyújtóztam a levegőben, szerettem a szép mozdulatokat. De kifutni, öklözni, a lábak közé vetni magát csak ő, Kuti Lajos tudott.

Elmúltak az évek. Én megnyúltam, a balszélső posztján gyakoroltam a beadásokat. Ő, Kuti pedig kikopott a csapatból. Még a felső léce sem érte el. Köpcös, görbelébű kisfiú maradt.

Jött egy új gyerek, a kis Katona. Ő lett a válogatott kapusa. A játék akkor már vére ment. Járási, mi több, megyei bajnokságot nyert vele a csapat. Katinka - így hívtuk - nyurga, szalmaszőke kamasz volt, halált megvető bátorsággal dobta magát ő is a lábak közé. Ha pedig beszedett egy potyagólt, ő is, akárcsak Kuti Lajos, keservesen sírva fakadt.

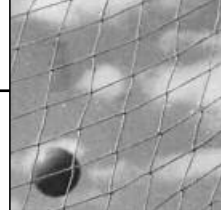
Később városra kerültem, felbomlott a réges-régi csapat. A papokat útépitésre vették, az internátusból semmi se maradt. Lett egy újabb háború is, a világrészen, ahol éltem, minden nemzedéknek megvan a maga világháborúja. Galliába kerültem, mint Mészáros tanár úr, akiről kiderült, hogy a Vogézekben volt fogoly, és a franciaórákon valami germán dialektust tanított.

Itt történt, Elzász-Lotaringiában, hogy egy szép napon beállított a lágerbe a kis Katona. A haja most is sárgán világított, csak a hangja lett valamivel férfiasabb. Én tolmácsoltam neki, mert az orvos mindjárt első nap kivitte a Racingba. Franciául Katinka akkor még nem sokat tudott.

Levetkőzött, találtak a méretére csukát. Azt mondták, hogy ha beválik, itt marad.

Volt valami edzőmérkőzés, a helyiek hálóra az ellenfélhez állt, ő pedig csak úgy, felkészületlenül, a sor végén amikor kiügetett a pályára a csapat.

Nem vált be, nem üzentek érte. A táborba kijött egy budapesti bizottság, ő pedig feliratkozott, és hazament a faluba. Ma sem értem, hogy mi történt. Azóta se láttam olyan jó kapust, mint a kis Katona. Lehet, hogy megrémítette őket. A franciák játszani akartak. Nem értették: másnak élet-halál kérdése lehet, hogy a labda ne jusson be a kapuba. Emlékszem, kikísértem. Késő éjjel indult a pesti vonat. Néztük egymást, némán, kétségbeesetten. Valami hiányzott belőlünk, de hogy mi, azt máig se tudom.

Néha még eszembe jutnak. A klubtársak, a barátok. Példaképeim, a régi nagyok. Zentai doktor, Csikós Gyula bácsi. A két Zamora Valenciából. Az apa még alacsony volt, de a fiú már egy méter nyolcvanas. A nagy Zamora mégis az öreg volt. A fiát csak a neve miatt tartotta meg a katalán csapat.

Azután, Henni Géza. A Fekete Párduc. Vele még találkoztam egyszer, Angliában. Ennek is ma már idestova negyven éve van. Zömök ember lett belőle, és majdnem teljesen kopasz. A magyarok edzőtáborában bízatta a fiatalokat.

Henni! Hogy ki volt, ki tudja ma már! Még a nevét is elveszítette, amikor 56 után – mint akkor mondtuk – kint maradt. A Pózmatyi! – mondják róla a ferencvárosi öregek. A Fekete Párduc pedig Grosics Gyula lett, és mindvégig ő is maradt.

Akkor, ott, Angliában, én se mentem oda hozzá. Rudas Feri járt az eszemben, a vendéglős fia, akinek eltörte a lábát az Üllői úton. Minden idők legnagyobb játékosa lehetett volna belőle, és akkor ez a Pózmatyi... Mindegy, kit érdekel egy ilyen réges-régi dolog!

Ma pedig nincsenek már ilyen legendás kapusok. Hogy is lennének! Nincsen már semmi, amit az élete árán is megvédene az ember. Ki tudja ma már, hogy mit jelentett a grund, a sár, a salak! Ma, amikor csukát vesz, aki még csak labdába se rúgott. Talán még Zsiborás Gabi... most lenne negyvenéves, és ő is már tíz éve halott.

Hát igen. Belőlem se lett soha semmi. A magas labdákat szerettem. A szép mozdulatokat. Hogy mi hiányzott? Talán Kuti Lajos elszántsága. Az öklözés. Vagy csak a hazai pálya, egészen egyszerűen. A libalegelő, ahová aznap éjjel hazavitte a kis Katonát a párizsi vonat.

NAGY GÁSPÁR

Nem is olyan *régi idők focija* Kormos Pistával

Történt, hogy valamikor 1974 őszén az Üllői úton a Fradi 6:1-re verte a Rába ETO-t. Más szóval ez volt az a nevezetes meccs, ahol még a szinte ifjúsági korú Szabó Feri egymaga 5 gólt rúgott. Így írta az újság: SZABÓ-RÁBA ETO 6:1! S ebből a *mesterhármás*, „a korona fényes ék-köve” (később így hallottam emlegetni egy külvárosi sörözőben) a meccs vége felé bő négy perc alatt jött össze. Különösen az utolsó gól volt emlékezetes, amikor a drága Pusztai Laci, a később tragikus autóbalesetben elhunyt jobbszélső, alias „Pusztás”, de hívták őt „futóbolondnak” is, aki a Honvédból jött, már nem fiatalon a Fradiba) pontos beadását vágta a hálóba a 85. percben a kis Szabó.

Az ifjú csatárfenomén akkor került fel Szombathelyről, a Haliból, a „kisFradiból” az igazi Fradiba az egyáltalán nem „puha”, egykori balhátvéd, Dalnoki Jenő keze alá. Persze ezt a gólt megelőzően volt egy 40 méteres zseniális szöktetés is, ne feledkezzünk meg róla. A jobbra kipörgetett, megnyesett, vagyis a védelmet megalázó lasztit Ebedli Zoli varázsoltta Pusztai elé, aki aztán a kapu előtt ólálkodó Szabó lábára tette, ő meg kegyetlenül bevágta. Ilyen egyszerű és csodálatos volt ama gól története.

Városszerte boldog és mámoros fradisták skandálták a nevét, s értékelték az alig 18 éves ritka tehetség teljesítményét, akiből aztán, ki tudja miért, sosem lett válogatott.

Én mint Vas megyei különösen büszke voltam a földimre, hiszen e nevezetes meccs előtt is dicsértem, tudván, hogy már a Haladásban ifistaként ontotta a gólokat, s nyilván Novák Dezső hívta fel rá a figyelmet, aki szintén Szombathelyről került a Fradiba, s ott lett válogatott, sőt világválogatott!

Szabó Feri már a következő szezonban, 1975-76-ban bajnok a Fradival, és a góllövőlistán 15 góllal második a Dózsás Fazekas mögött. És majd még egyszer bajnok 1980-81-ben, ugyanis akkor igazolt másodszor a Fradihoz. De már a második igazolás is mutatja: nem mentek valami jól a dolgok körülötte. Aztán végképp eltűnt az Üllői útról, kicsit még levezetett... itt-ott focizgatott alacsonyabb osztályban.

A mindent tudó törzsszurkolók sajnálkozva mondogatták: szegény fiú kicsit megszédült Pesttől, nem volt elég akaratereje Ferikének, szerette a társaságot s mindazt, ami a társasági élettel járt, és a fullánkosabb kitétel meg így hangzott, hogy talán nem is csak szófavízzel oltotta szomját... Jenő bácsi meg mint tudjuk szigorú volt... nem tűrte a kilengéseket, a lagymatagon végzett edzésmunkát.

Szóval lett aztán bőven szóbeszéd meg pletyka is. Most éppen nem tudom, mi van vele. Nem volna tanulság nélküli, ha mondjuk idén ősszel, harminc évvel ama ritka öt gól után fölkeresné egy riporter a Nemzeti Sporttól. Hiszen Szabó Feri még csak 48 éves... Egyáltalán él-e még, s álmodik-e olyan meccseket, amikor egy stadion neki tapsol? S róla beszél az egész ország: lám megvan a Fradinak az új Albert Flórija! Meg a válogatott középsatára!

A hetvenes évek közepén a Dalnoki korszakban Szabó Feri mellett leginkább Magyar Pista, Nyilasi, Ebedli és a feljövő kis Pogány rugdosták a gólokat, hátul pedig a Báró, Bálint Laci és Rab Tibi volt a biztos pont. No, persze a hatvanas évek nagy csapata maradt az igazi, az álom, amelyik Lakat Karesi bácsi ideje alatt kétszer is bajnokságot nyert. 67-ben és 68-ban. Ha csak egy fradista meghallja annak a csatársornak a neveit, máris előnti a forró büszkeség és imaként mormolássza: Szőke, Varga, Albert, Rákosi, Fenyvesi dr., és mondja tovább: ez volt a mi aranycsapatunk! S akkor még nem említettük, hogy hátul a védelemben, Novák, Mátrai és már a feltörekvő Páncsics takarított hiba nélkül, s középen meg Szücs Lajos és Juhász Pista hordta a vizet, „cipelte a zongorát”, ahogy tetszik a nagyérdeműnek.

De kicsit előre szaladtunk az álmok kergetésében és az ábrándozásban.

Még harminc évet visszatekerem az álom és emlékezet filmszalagját. Éppen ott járunk a New York-palota harmadik emeletén, a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó halljában, ahová már reggel 8-ra bemasíroztam s leültem egy tágas bőrfotelbe. Ültem és vártam, mint valami szívélyes fogorvosi váróban. Kérdésekre valaki tudni vélte, hogy Kormos úr csak fél kilenc felé szokott bejönni a szerkesztőségbe.

De most korábban jött, és jól láttam, hogy rettenetes sietéssel és feltűnően derűs ábrázattal viharzott a körfolyosón, s ahogy számítottam, rögtön a lényegre tért:

Barátocskám, jól mondtad: ez a taknyos kölök tényleg tud valamit, harsogta már messziről, amint belépett a Móra Kiadó halljába, kezében a megfelelő oldalon kihajtott Népsporttal. Lobogtatta, mint valami győzelmi zászlót, természetesen azon a héten a Fradi zöldfehér győzelmi zászlaját. Felhajtott gallérú ballonkabátjában besuhogott a titkárságra, hogy kicsit beleszagozzon a fölségesen tekergő kávéillatba, és illendő köszöntés mellett jelezze: hamarosan ott gőzölöghetne két csésze fekete méreg szerkesztői szobájának asztalán is, mivelhogy vendégével, azaz velem, hamarosan rettentő fontos irodalmi dolgokon fogunk agyalni.

A titkárnők legszebb gyöngyei (köztük is legkivált Kormos afféle atyai védelme alatt álló N. Annuska, aki az erre ugyancsak sűrűn kószáló fiatal költők múzsajelöltje volt, ezért a szigorú védelem, mondhatni emberfogás!) is látták: Pistának jó kedve van, tehát győzött a Fradi, ma még valami alkalmi bókoló verset vagy illatos emlékkönyvbe való zöngeményt is kiimádkozhatnak tőle, föltéve, ha jó lesz a kávé, és azt kecses mozgással éppen valamelyik térd-, avagy kebelkirálynő viszi szobájába.

Rám dörrent, tüstént kövessem a szerkesztői szigorú tetthelyre, de már a folyosón belekezdett a magas irodalomba. Szenvedéllyel magya-

rázta, hogy a sportújságírók manapság milyen ramatyul írnak. Micsoda szürkén kenik oda a jelzőket, micsoda fűrészpóros, száraz nyelvvel tisztelik meg a focit, pedig ennek a Szabó névre hallgató kölöknek minden egyes gólja ódát, de legalább szonettekét érdemelt volna.

Na, ha így megy a Fradinak, jelentkezzünk Dalnoki Mesternél... önkéntes tudósítónak, mert most ebből a csikócsapatból, meglásd lesz valami, valami olyan, mint volt amikor is... Na, tudod-e, melyik volt az a híres csapat? – és már mondta is székébe lehuppanva azt a valahai Fradi-összeállítást: *Háda, Polgár, Korányi, Laki, Móré, Lázár, Táncos, Kiss, Sárosi, Toldi, Kemény*. Jegyezd meg: ki itt belépsz, ez az egyik kötelező memoriter... a szélesen értelmezett irodalmi műveltség fundamentuma!

De akkor volt ám egy nem akármilyen MTK is! Képzeld el, micsoda rangadók lehettek, amikor velünk szemben meg ilyen nevek futottak ki a gyepre: *Szabó, Mándi, Bíró, Sebes, Turai, Dudás, Sas, Müller, Cseh, Kardos, Titkos.*

A kávé is megérkezett, s mint valami rafinált Ebedli-passz az asztalra került. Kormos kacsintott a hölgynek, hogy az ajtótól még egyszer ezzel a ringó lépéssel tenné meg (vizslató tekintetünk előtt) az utat... Pista és a hölgy úgy láttam, nagyon értették egymást, pontosabban a begyakorolt csíziót, mellyel az ifjú költőket kápráztatták, ha azok feszengve és félszegen kézírataik sorsa iránt érdeklődtek. Magam is ez ügyben voltam berendelve Kormos színe elé, készülő első verseskötetem tartalomjegyzékét akartuk véglegesíteni. Ideálisabb pillanat nem is lehetett volna, mit ez a mai délelőtt... amikor csak a hétvégi győztes, s nem akármilyen Fradi-meccs tüzetes kitárgyalása után látunk munkához...

Kissé zavartan köhécseltem a távozó kávé-tündér produkciója után, s a téma folyamát tovább gombolyítva elmondtam, hogy tegnap a B.-középben azt skandálták, de szép is lesz, ha ez a Szabó Feri, aki máris Ferike lett az Üllői úton, az MTK-nak is berámol majd egy ötöst.

Na, azon a meccsen is ott leszünk, kacagott Kormos, s megnézzük, amint ez a nyápic kölök még egyszer megcsinálja ezt a bravúrt. ... Aztán tényszerűen csaknem délig végigbeszélgettük a meccset, hiszen a nézőtér más-más helyéről láttuk ugyanazt a parádés 90 perceset... Kormos remekül tudta előadni, mondjam-e, kiszínezni, amit a szurkolóktól hallott. Most még Kalappal, a mindenki által ismert, legendás cukorkaárussal is beszélgetett, pontosabban egy-két jó rigmust javasolt neki a szünetben... s képzeld, barátocskám, egyszer csak hozott két óriás ingyenperecet, mondván: író úr, na, lássa, én így szponzorálom az igazi költészetet! Az MTK meccsen még szotyit is kap, ha győzünk... remélem találkozunk! Kormos csapkodta a térdét, úgy nevetett.... Egy hétig mesélte (színezte) a Kiadó táján meg lent a Hungáriában Kalap szövegét. A győrieket pedig illendően sajnálta, mivelhogy a szíve kedves tája neki a város, meg perze zöldfehér azoknak is a mezük. Akkoriban sok évtizedes hűtlenedés, csavargás után ismét haza-hazalátogatott a Rába parti városba meg a Szigetközbe. Gondolom, hívták emlékei is, s a fiatal győri költők, szép versmondó lányok, focisták ... Alig múlt 50 éves, tele volt tervekkel, a nagy lustálkodások, csavargások után váratlan termékenység köszöntött rá. Újra ifjú apa lett. Ekkor írta az *N.N. boldyongásai* című kötetébe a legszebb verseket. Szóval, ahogy mondták: minden értelemben nyeresre állt Kormos Pista...

Jártam vele én is vagy háromszor-négy-szer a Fradi-pályán. De valahogy mindig lagymatag meccseket fogtunk ki. Szóval különösebben nem jött tűzbe, csak ilyeneket mondott, szinte visszafogottan: most aztán miről számoljak be Zelknek, már megint csak a kis Pogány hajtott rendesen... Szabó ácsorog, állva várja a labdát, Ebedli meg túl sokat szórakozik... Nyilasitól legföljebb csak örökölni lehet a gömböt... Ekkor a szektor aljából fölarsant az ismerős hang: Puha vagy, Jenő, nem látod, hogy ezek tegnap rendesen dorbézoltak! Ez Kalap hangja volt. Kormos erre földerült, és azt mondta: ma délután ez a rikkantás ért legtöbbet! Biztos lesz is foganatja. Jenő nem hagyja magát...!

Egy vagy két évvel később történt (bár a történet kissé balladásított), hogy Bella Istvánnal és Lázár Ervinnel s talán még Módos Péterrel egy Fradi-Videoton meccsen jártak. Ősszel, igazi, elszánt szurkolóknak való esős időben. S nyilván, hogy Kormost megtréfálják, ugrassák, próbára tegyék humorérzékét, meg tán Fejér megyeiségük okán is, Lázár és Bella a nyeresre (vagy vesztesre?) álló Vidit kezdték el nagy hangon buzdítani, ami a Fradi tábor legközepén inkább tűnhetett eszelős vakmerőségnek, mint átgondolt bölcsességnek. Nos, szerencsére megúszták a drukkolást verés nélkül, de Kormos csöndes és elegáns válasza egy remek versben, már a meccs végére megérkezett, testet öltött. Így állt nemes és sportszerű bosszút az Üllői úton történt példátlan baráti skandallumért....

A vers szerencsére írásban is fönmaradt, és ha Kormos él még egy kicsit, tán beszerkeszti következő kötetébe. Lássuk csak a szívemnek oly kedves nyolc sort, amely álmaimban, nem tudom miért, de mindig Szabó Feri öt góljával együtt jelenik meg a Fradi pálya villanyos eredményjelzőjén:

*„Szakad az istenvert eső,
s tátog cipőm szégyentelen,
pedig egy esztendeje nincs,
hogy Bécsben nyertem pókeren.
A tribünön fülembé kántál
két dunántúli rossz rokon,
Bella és Lázár kornyikálja:
„Videoton! Videoton!”*

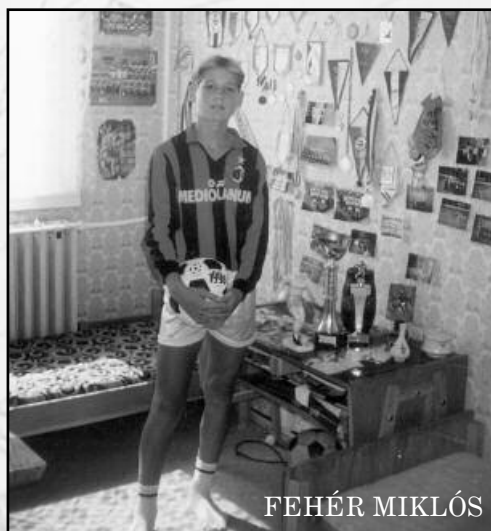
S Kormos meg felejthetetlen tárnamély hangján hozzá dörmögi a mennyei mikrofonból: barátcskáim, ha szemtelenkedtek, egyszer ti is kaphattok tőlünk egy hatost! Csak látnám, merre bitangolt el ez a Szabó Feri gyerekek, vagy valaki hozzá hasonló?

KUROLI LÁSZLÓ (*ahogy kell*)

Fehér Miklós emlékének

megint megszorult bennem minden, nem nagy ügy, megesik,
mondták, hogy összeestél, egyszerűen, bementék,
és egyből lehetett is látni, előtte még szégyenlősen elvigyorodtál,
mint rajtakapott kamasz, mert a bíró sárgát mutatott,
koncentrált rád kommersz kamera, eladható képsorok, fehér miki,
zöldes, édes-édes téglalap, csapzott haj (lihegett az eső),
zuhantál, ahogy kell, a fűről durván visszapattant a fejed,
éppen szendvicset ettem; valaki nem értette, miért zokognak társaid,
miért, hiszen ebből élnek, tudhatnák, ők „férfiak és vérprofi”,
elküldtem, heu me miserum, dadogva, ahogy kell,
a játék része az én szilánk
marad megtöretik épp itt hát
zuhognak rád minden médiák
és nem és nem, én ezt nem, egyszerűen csak, megszakad,
míg megy odafönt, megy-megy a délután, összehúzódik meg
elernyed, a másodperc hatodrésze, de van, hogy felmondja a pumpa,
nem adtam hangot semminek, olyat meg nem,
azt nem merném, hogy elfehéredtem –
csöndben (ott voltam), nem úgy, dehogy, mint az apám,
mikor mellettem felordított, teli tüdőből, álmittasan,
hány wattos gölt fejtél győrben, dagadjon a vers szíve,
én ezt nem, nem tudom, hogy van ez, fehér miki,
s a fáradt arcokat fényesre sikálta a látvány: *tündöklök*,
saját nevelésű, játékos, tiszta öröm.

FEHÉR MIKLÓS

foci@hu.morzsák

Tekintélyt parancsoló, mindenre elszánt szurkoló volt. Megyeszerte félték az ellenfél drukkeri. Nem is tőle rettegtek, inkább az esernyőjétől. Ha valaki egyetlen rossz szót merészelt szólni kedvenceire, másfél mázsás súlyával adott tekintélyt nemtetszésének, no és az elmaradhatatlan esernyőjével. Úgy vágta fejbe, szúrta hasba az *ellent*, hogy mentőért kellett kiáltani. Megtörtént ez nemegyszer a pálya szélén. A győri mentősök jól ismerték.

Egy isten háta mögötti falu csapatáért szorított világ életében, Sokorópátkáért. Jóllehet, csapata sohasem jutott egyről kettőre. Halálos ágyán sem hagyta el humora: *ha az idén nem jutnak föl a gyerekeim a járási háromba, kereszteljék át a csapatot Sokorópátkai Hanyatt ESSE névre*. Mindez a hatvanas évek elején történt, s bizony még ma is a járási negyed osztályban játszanak a fiúk.

Hogy ki volt ez a köztiszteletben álló vérmes szurkoló? Ha hiszik, ha nem, a falu bábaasszonya, Kellermayer Gizi néni. Ő segített engemet is a napvilágra, hát csodae, hogy rajongok a fociért?!

.

Miért mindig a gyermekkor jut eszébe legelőbb a futballról az embernek? Talán, mert akkor még minden lehetett volna, akár a magyar válogatott centere is?

Kifutni a Népstadion zöld gyepére. De hogyan? Úgy, mint Sándor Csikar vagy Tichy Lajos? Nekem a brazilok tetszettek, ahogyan a játékosok lehajoltak, megérintették két (!) ujjal a földet, aztán keresztet vetettek. Hát igen, azt hiszem, ez az érzés lehetett a legjobb a világon. Legszívesebben ezért lettem volna futballista.

A lelátó fölmorajlik. Mit fölmorajlik? Fölzúg, amikor a hármas sípszóra meglendítem a lábam és finoman odatolom a lasztit a bal összekötőnek...

Miért is nem lettem futballista? Nem olyan egyszerű ez. Én ma is az vagyok tulajdonképpen, csak effektíve nem. Na, kezdjük a legelején.

Itt, ezen a régi fotográfián a győrsági (akkor még Ság) iskola udvarán állok. Az iskola épülete eltakarja a pannonhalmi várat. Nyár van, hét éves leszek november elsején, látszik rajtam, még nem jött el a világvége, még nem veszítettük el a világbajnoki döntőt a nyugatnémetekkel szemben. Édesapám hozott el magával a falunkból Sokorópátkáról, ökrös szekérrel, mert ezen a napon tett mestervizsgát a Kokas úrnál. Borbélyinasból borbélymester lett. Erre az alkalomra beígért nekem egy igazi fűzős bőrlasztit. Lám, úgy szorítom a hónom alatt, mint a Napot. Azt mondta: *na, gyerek ez a tiéd, nem egészen vadonatúj, de megvizsgáltam a focibelsőt, hibátlan a csöcse, nincs kipállva, a fűzője is bőrből van!* Akkor jó, mondtam valami ilyesmit. Azt is hozzátette, hogy szeretné, ha megtanulnék úgy focizni, mint a Kotász Anti a Honvédban. Nem tudom, miért a Kotász tetszett neki. Nekem a Csikar, a Bozsik, a Puskás, meg a Hidegkuti. Most már tudom, miért ő volt a példaképe. Azért, mert a parasztembernek a gürizős, hasznos játékos tetszik.

.

Apám borbélyműhelye több volt borbélyműhelynél. Amolyan falusi agóra. Ráadásul járt a Szabad Nép, később a Szabad Föld és a Ludas Matyi. Nota bene, egy akkoriban ritkaságnak számító világvevő rádió is ott bömbölt reggeltől estig. Teleppel és akkumulátorral működött villanyáram híján. Igaz, nem sokáig. A magyar-nyugatnémet világbajnoki döntő napján már délben nem volt ülőhely a műhelyben. Ezért aztán apám keresztbe fordítva a rádiót, kirakta az ablak párkányára, hogy a kintiek se maradjanak le semmiről. A várakozó, jó hangulatot csak tetézte, hogy

Pátkai Tivadar

körbejártak a nohaborral és otellóval megtöltött demizsonok. Valószínűleg nem volt életbiztosítás apám keze alá ülni. Egy borotválás erejéig bizonyára nem. Mindezek fényében és a világbajnoki döntő végeredményének ismeretében nincs mit csodálkozni azon, hogy szomorú véget ért e nap. Apám ugyanis a rádióban kereste a hibát. Úgy vágta ki az utcára a meccset követően, hogy soha többé nem jött ki hang a „tor-kán”. Sírva szedegtettem össze az alkatrészeket az árok partján. Megfogadtam, nem leszek futballista.

•

A falunak sohasem volt egy valamirevaló focipályája. Tudniillik nincs ott egyetlen négyzetméter sem, amely ne lejtene valamerre. Amikor kezdés előtt földobta a bíró az egyforintost, a nyertes mindig úgy választott térfelet – érthető módon –, hogy az első féldőben hegynek fölfelé, a másodikban majd völgynek játszanak. A pálya melletti szomszédokat ne is említsük. Balról Tomolák bácsi, jobbról Regina néni veszélyeztette a mérkőzés végkimenetelét. Ha úgy tartotta kedvük, konyhakéssel vették vérét a futball labdának. Tehették, mert a kertjükben vagy az udvarukban landolt olykor-olykor a laszti.

Megeléelve a falu előjárói a folytonos civakodást, úgy döntöttek, Pátkapusztán, a falutól négy-öt kilométerre új futballpályát jelölnek ki. Alacsonyan fekvő terület volt, de legalább sík, mint általában a mérkőzéseket vezető bírók agya. Ha pár csepp eső esett? A játékosok bokáig a talajvízben. Ha hétágra sütött a Nap? Ment a csapatnak a játék, mint öregapám hasa a pimpós bortól. Ezért aztán a falu futballt szerető fele szárazságért imádkozott, a módosabb gazdák pedig esőért. Az imádság, akárhogy is vesszük, meghallgatásra találtatott, mert hol zuhogott az eső, hol az aszály fenyegett. Így történt, hogy egyszer kikapott a csapat, másszor nyert. Ezért mondják ma is a sokorópátkai futballistákra: *olyanok vagytok, mint az időjárás.*

•

Ha volt még gyengébb csapat a futballtörténelemben a pátkaiakénál, az csak a tényőiek csapata lehetett. A szomszédos falué. De ám nem azért, mert szomszédos falu...

Tényő is a járási négyben koptatta a labdát. Szó szerint. Mert eredményt azt nem tudott felmutatni. Eléggé beszédes volt a gólarányuk: 0:79! Ám az őszi utolsó fordulóban esoda történt. Egy nullára nyert a csapat. Vajon mi történhetett, ki rúghatta az egyetlen árva gólt? A megyei napilap sportújságírója ennek akart utána járni. Elhatározását tett követte. Egy szép november végi napon felült az autóbuszra, irány Tényő. A lapindító értekezleten már a cikk címét is bediktálta: *A tényői „csodacsatár”*. Első útja mégiscsak a csapat edzőjéhez vezetett, akit személyesen is ismert. Jól indult az egész, hiszen kíváncsi kollégánk egy disznótor kellős közepébe csöppent. Nosza kisüsti, reszeltmáj, egypohár bor, kétpohár bor, hurka, kolbász, sokpohár bor...

- Hát hogy is volt Ferikém az a szép találat?

- *Az úgy volt, hogy menteni akart az ellenfél szerencsétlen hátvédje...*

•

Szűkebben véve, szüzességem félig-meddigi elvesztését is a focinak köszönhetem. Azt hiszem, rajtam kívül még soha senkinek nem sikerült úgy *behálózni* nőt, mint akkor nekem!

Ugye, egy ilyen fontos dátumot illik megjegyezni? Ezerkilencszázhatvankettő október második vasárnapja, a sokorópátkai búcsú napja. Egy magára adó falusi csapat a búcsú napján mindig hazai pályán játszik az ellenféllel. Az ügyes kezű polihisztor, Jelencsics Pista bácsi éppen hogy csak elkészült a vadonatúj madzagos kapuháló fonásával. Gyermekek körében kitüntetésnek számított mérkőzés előtt a háló felaggasztása, nem annyira utána a leszedése. Egymás nyakában ülve értük el a felső lécet. Nekem aznap legnagyobb bánatomra ez utóbbi jutott. Mint később aztán kiderült, nem is bánatomra, inkább örömömre. Történt ugyanis, hogy leagatva a hálót, behánytuk azokat a szertárba, csapat papot otthagya, siettünk a búcsúba csajozni.

A vendégségben lévő kislányt büszkén kísértem rokonaihoz vacsorázni egy dörgőlődzős tangó után. Mivel a futballpálya melletti második ház volt az úti cél, eszembe villant a nyitva maradt szertár. A többi az önök fantáziájára bízom.

Igen ám, csak hogy a vendéglátók édesapjának, Veszti bácsinak elfogyott a türelme. Körülnézett a környéken, vajon hol késhet M.? M. anyaszülten feküdt alattam, keze-lába belegabalyodva a frissen font, még góltól is szűz hálóba. Veszti bácsi pedig egyszeriben ott tornyosult a szertár ajtajában. Én ekkor igazoltam az egyik bölcs magyar közmondás igazságtartalmát: bizony, szégyen a futás, de hasznos. M.-nak esélye sem maradt. Néhány pofon csattanására emlékszem, és a csöndre, és a nagy úrré, amely hirtelen körülvett...

Néhanapján, ha összefutunk, még ma is cinkosan összekacsintunk. Senki sem tudja rajtunk kívül, miért. Vajon hány gólt és öngólt lóhtek azokba a hálókba?

(Utóirat: A futballt bizonyára az unatkozó istenek találták ki, mert isteni egy játék, annyi szent!)

HAJDANI MÉRKŐZÉSEK

Törekvés – Vendég

Hol voltak még akkoriban a különféle, testvértelepülések közötti találkozók, vásárral egybekötött fajtyúk, fajliba és pálinka kiállítással, szabályos benevezésekkel, részvételi díjakkal és szponzorokkal, ahol a vérmesebb legények fociban, tyúkkergetésben és libahajtásban, de a pálinkás butykos üritésében is tisztességgel összemérhették ügyességüket, erejüket és befogadó képességüket. Hol voltak még a falusi előljárók, választottaink, akik szívükön viselik a nép sorsát és elintézik a központban az ilyesmikhez szükséges jóváhagyásokat. Hol voltak a mérlegházból átalakított csinos ruhaturkálók, ahol manapság egész csapatra való mezeket, gatyákat vásárolhat, potom áron, az ember. Bizony, feleim, sehol. Nem volt semmi, de az bőven. A többit pedig pótolta a lelkesedés. Pár széksor a mozi-teremből a DAC teherkocsi nyitott platójára, a milicista a sofőr mellé a vezető-fülkébe, egy-két kitartó szurkoló, egy-két üveg léleklemelegítő az útra (oda-vissza), s egy szomszédos falu, az *ellenfélé*, amerre vette az irányt „idegenbe” a csapat.

Gyér, de lelkes közönség várta mindig az érkezőket: traktoristák, tehénészlegények, csavargyári munkások, porontyok, ifjak, süvölvények, lányok, szeretők, menyecskek meg feleségek. Utóbbiakat nem is annyira a foci szeretete, mint inkább a dagadó izmok, a ziháló mellek, a kemény, ruganyos vádlik és hátsók látványa, a férfias ütközések és elvágódások bizsergető közelsége csalogatta ki a pálya szélére. No meg egy kis paszszív izgalom ígérete: mint mindig, a félmeztelenül rohángáló férfinép látásának élettani hatására különös testmeleg kerítette hatalmába e hölgyeket, koponyatáji zsibbadást, a rejtettebb testtájakon meg nedvedzést okozva. A közvetlen mellettük vagy mögöttük szurkoló férfinépség sem járt rosszul ilyenformán. A hirtelen felhevülő női test félreérthetetlen jelzései, a kapkodó lélegzet, az elfojtott, visszafogott sóhajok meg a csak ki-kicsúszó, elharapott sikkantások egy-egy formásabb mozdulat után, nos ez a hevület valamilyen titkos hőátvitellel átterjedt a férfiakra is, akik alázatosan adták át magukat az „ingyen” élvezetnek, az álló helyzetben kissé kényelmetlen átmeneti térfogat-növekedésnek, a váratlan vérbőség áldásos hatásának úgy az agyban, mint az alsóbb emeleten. Nem csoda, ha az efféle tudati tévelygés, enyhén hagymázás állapot válogatottnál válogatottabb mondatokat csalt elő a rekedt torkokból. Olyanokat, amelyek közül a legenyhébb változat is pár hónapot érne a mai világban. A szünetben pedig a csuromvizes drukkernek, aki összeszorított térddekkel egy fáradt mozgássérült kacsázó járásával és arckifejezésével araszolt a szomszédos korcsmába, jól megérdemelt ser és vindemásza tálaltatott – makogásig.

Hol volt akkor még a mai szebbreményű ifjúság? És hol voltak a mai finom mérkőzések? A vendégszerető fogadtatás és ellátás. Sehol. A falusiak számára ugyanis csak két szórakozási forma kínálkozott: vagy a *lájbitépőben* való ücsörgés némi gyomrot maró *dühü* mellett, vagy a futballpálya. Az egyik egyenesen vezetett az alkoholizmusz nevű népbetegség göröngyös mezejére, a másik pedig mégiscsak „nemzeti” ügy volt. Egy falu sorsa, hangulata, következő heti témája. És jókedvének meghatározója. Legnagyobb várakozás természetesen akkor is a megyei magyar-románt előzte meg. Hogy aszongya: Törekvés-Vendég. Erre már készült a nép. Mert a hazai drukker – tudjuk – más drukker,

mint az idegenbeli. Annak mindig igaza van. Ha például egy felfokozott hangulatú mérkőzésen a vendégcsapat játékosai, meglehetősen tömény fogalmazással, egy laza, de annál többet sejtetőbb mozdulattal legnémesebb szervét ajánlja fel a kerítésen fűrtökben csüngőknek: az azért már sok. Zúgva-bögve töri át a gátat. Ahogy a költő mondja. Mee' a drukker is ember, neki is van méltósága. És meg tudja különböztetni a rosszat a még rosszabbtól. A vendégek pedig, nyilván ők is rendelkeznek e téren már némi tapasztalattal, s a drukker indulatát illetően amúgy sem a legderülátóbbak, nem várják meg az áradatot, hagynak csapat-papot, középbíró és partjelzőt, fel a nyúlmokaszint és irány a határ: árok és bokor, patak és tócsa, vetés és szántó föld, ki amerre lát, menti a menthető. Elképzelhető az a riadalom, amikor imácskáját mormolgatva kapálgat Biri néne, s mint egy égi jelenés elvágta elötte egy piros hetes. Egyenesen a városi tornyok irányába. Keresztet vet a mama, a meztelen lábakkal még szemérmesen el is fordítja a fejét. Istenem, mivel büntetsz? Fordítaná másfelé, de ott is pirosak loholnak. Irgalom anyja, ne hagyj el. Időközben egy másik, szintén drukkerből álló különítmény az idegenek teherautója felé veszi az irányt. Többen, mert úgy bátrabbak, s amúgy is egységben az erő. A sofőr is észbe kap, menekülésre fogja a dolgot, a motor a helikopter rotorjának hangját imitálja már, azonban a fránya jármű az istennek sem akar megmozdulni. Ekkorra megérkezik a kocsis mellé a választékosan útszéli hangnemből beszélő különítmény is, és könnyedén átsegíti a sofőrt a kapcsolat kialakításának kezdeti nehézségein. Szélvédő, ablakok, gumik, orrsővény, lábszár. Egy másik, kisebb stáb a jól végzett munka örömeivel a kispad környékéről távozik, ahol a vendégcsapat edzője a süketfajd durrögését utánozza éppen, a földön üldögélve, lelki szemei előtt apró csillagocskák keverednek röpködő madárkakkal. A leggyorsabban futó drukker pedig utoléri a leglassabban vánszorgó vendég-játékost, finoman leszólítja, hogy mit gondol az, vajon beélnék-e egymással? Rég volt, igaz se volt, mondanák ma sokan, azok, akik nem ismerték a Görbeccsartárt, amint megnyomja a bőrrel a vinklit, Totót, a nehézbombázót, akinek olyan balja volt, mint Puskás Öcsinek, vagy a felsőháromszéki Szőke Sziklát a védelemben. Akikért érdemes volt rajongani. Meg harcolni. Akár vérrrel és verejtékkal is. És ha nem jött ellenfél, akkor sem volt veszve semmi, tizenegyes rúgásokkal szórakoztatta magát a falu apraja-nagyja. A rend őrre rúgott elsőnek, majd a polgármester, aztán a kántor s az iskolaigazgató. Azt a feszült koncentrációt látni, amikor a

1000

milicista a tizenegyes pontjára letette a labdát. Négy lépést hátralépett, majd oldalazva hármat jobbra. Hatásszünet. Halálos csend. Elszánt tekintet a kapu jobb felső sarkára szögezve. Le se vette onnan, amikor aprózva nekifutott. És úgy maradt, az égre szögezve, amikor mellérúgott. Nyögés, huppanás, por. Mint egy nagy tál vizes ruha. Tányérsapkája pedig, akár az alumínium ötlejes, ott pörgött a hatos tájékán, a röhögéstől levegőért kapkodó kapus előtt, a porban. Röhögött a tanító, a polgármester; röhögtek a körülállók, akik leporolták, felsegítették. Csak a falu idiótájának tartott Jánoska nem röhögött. Beldeanu, mondta, legyintett s fáradtan oldalazva elindult a torony irányába.

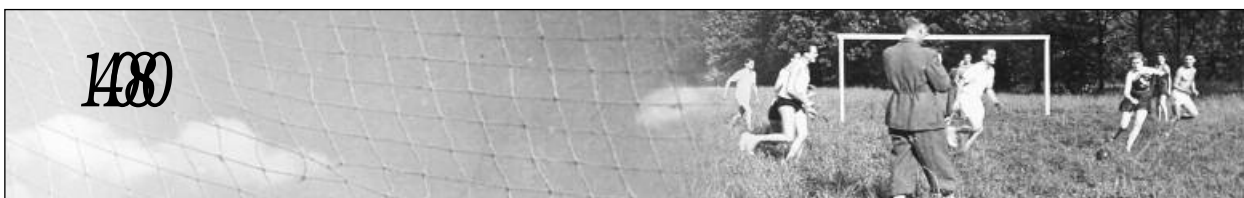
Szekeres bajnokság

Értsenek meg emberek, nyögte a játékvezető, miután bizonytalan mozdulattal megfogta a labdát s fájdalmas sóhajtásként, mint amikor a lélek hagyja el a földi porhüvelyt, belefújt a sípjába. Értsenek meg, tette hozzá még fájdalmasabban. Ez volt mindennek a teteje. Ez volt a vég. A teljes letargiába, röhejbe és reménytelenségbe való zuhanás. Csend és hó és halál. Akkor, amikor, ki tudja, hány megszakítással, hány félideje tartott már a mérkőzés. Akkor, amikor partjelző sem volt, a középbíró arca, mozgása, tartása pedig csupán a józanodás első jeleit mutatta. Ha partjelző nincs, ugye, akkor taceddobás sincs, vagy ha van, akkor az a két csapat közti „az volt”, „nem az volt” nevű népi játék alapján döntenek el. Ha a középbíró járása – enyhén szólva – bizonytalan, akkor, hogy saját lábában minduntalan megbotolva el ne essék, inkább ki sem mozdul a kezdőkörből. Így les sincs, mintha kiiktatták volna a szabályzatból. Mivel lélegzik az (akkoriban még) sötét mezt viselő sporttárs, s azt síppal a szájában igen nehezen és csakis állandóan füttyögve teheti, úgy fúj az árva, mintha azért kapná a fizetését, hogy félpercenként bírói sípon gyakoroljon. Támadnak például a hazaiak, a középcsatár a tizenhatos tájékán kicselezi az egyik védőt, elhúzza a segítségére siető söprögető mellett a labdát, felnéz, látja a nem túl szerencsésen kirohanó kapust, emelni kell, a feje fölött, a hosszúba, villan belé, amikor a kezdőkörből éles füttyszó hallatszik. Alig kevéssel az előző, szintén indokolatlan fütty után, és jó néhány azt is megelőző, úgyszintén indokolatlan fütty után. Hagyja a labdát a csatár, persze, hadd pattogjon, máris veszi az irányt a bíró felé. Jobbról is, balról is szaladnak a hazaiak, védők, támadók és középpályások, rohan a kapus is kesztyűit rángatva. Futnak egyenesen a bírónak, hogy felöklelik, hogy széttépik, hogy megeszik elevenen, hogy nem hagnak belőle egy dekányit, egy cseppnyit, feltörlik vele a pályát, a padlót, felhúzzák a jegenyefák tetejéig. Fújtatnak az orrok, tüzelnek a tekintetek, habzanak a szájak. Nagy porfelhő a kezdőkör körül, mintha néhány vadul száguldozó autó hirtelen fékezne a homokos-poros afrikai motorosralin. A játékvezető sem látszik, a játékosok sem látszanak a felszálló porfelhőtől, csak a középcsatár dörgő hangja hallható, mint aki a hangjával, rettenetes baritonjával akarná eltörpíteni, megsemmisíteni, tönkretenni a *bűnös* játékvezetőt. Ez most mi volt, bíró? Nincs válasz, mert nem lehet. Bocsánat, leheli a sporttárs, bocsánat, tévedtem. Sóhajtottál, 'azzeg, sóhajtottál, inkább szíjad, 'azzeg, szíjad, ne fújad. Tévedtem, hebegi a sporttárs. Fogcsikorgatva visszamennek a legények, a sorok visszarendeződnek. Labda feldobva, játék folytatva. 2-2 ekkor már az állás az M-i futballpályán a gyér nézőközönség, főként traktoristák, tehenész legények, néhány odatévedt lurkó és két-három *hejdemenyecske* legnagyobb elégedettségére. Ez már nekik is sok, nekik, akik eddig a pályát körülvevő fakorlát mellett álldogáltak és a helyhez és az eseményhez illő szakszavakat kiabálták be békésen és fáradhatatlanul, úgy mint: „Fődet reja!”, „Te állat!”, „Hüje bíró!” stb. Így múltatták az időt torkukat és

hangszállaikat nem kímélve. Hú, pfuj, ordították megint kórusban, mert a labda feldobása után a támadás elakadt, a vendégek kibekkelték a másik térfélig, amikor ismét váratlan dolog történt. Lassú, ünnepélyes gyászzenével – ahogy a költő mondja –, és fátyolos zászlók kíséretével temetési menet ballagott be a hazaiak térfelén, az alapvonalon a hatos és a tizenhatos vonal között a pályára. Mit tehetett a játékvezető, megállította a mérkőzést, a játékosok, ki-ki a helyén, merev vigyázzba vágta magukat, s várták, amíg átvonul a gyászmenet a piros és zöld mezestők között a szögletzászló és a közeli templom irányába. Ahogy az utolsó, egy sánta gyászruhás bácsika is elhagyta a tizenhatost, s már ott billegett az alapvonal tájékán, belehördült a sípba a bíró és mint a megveszekedett fenevadak, úgy vetették egymásra megint magukat az ellenfelek. Mert öt-hat perc ugyan nem nagy idő, főként akkor, ha valakinek az utolsó útjáról van szó. Amikor, amikor kellőképpen paprikás a hangulat már a pályán, akkor nincsen se élet, se halál, csak játék van és bokazene, csak egymásnak vicsorgó ellenfelek, finom alcsípések vannak a szögleteknél és vér és verejtek, düh és méreg és... meghalás és hamvakból való feltámadás... a pályán. És csattognak a bokák, ropognak a csontok, feszülnek, nyúlnak és szakadnak az izmok, recsegnek az ízületek, dübörög, dohog a szív, sípol, zihál, hörög a tüdő, csorog a verejtek, az izadtság a szembe, a szájba, a nyakba, a mez alá, a combhajlatokba, a térdig, a lábszárvédőig és a focicsukáig, egészen a talp szívéig. Támadás támadás után, jobbról, balról, középről. Érik a gól, ahogy itt mondják. Érne. Mert ismét füttyszó, félénk, halk, mintha csak a pincéből fütyülne valaki, mintha nem is akarná igazából, hogy meghallják. De azért mégis jó volna, ha meghallanák. Bátortalanul, mint aki nem meri, de mégis merenie kell. Még ha meghal, még ha életébe kerül, akkor is. Holtfáradtan gyökereznek földbe a lábak, csuklanak össze a testek. Szó bennszakad, hang fennakad. Értsenek meg, emberek, vizelnem kell, mondja a bíró fogai között szűrve a szót. Majd térdét összeszorítva, kacsázva elindul a jegenyefák irányába..

PINTÉR LAJOS
n é g y s o r o s

ne játssz vele
szét ne rúgd
e rossz rongylabdát
a földet

m e c c s

X
(első félidő)

kapus voltam
szárnyam nőtt
kapus az
osztálycsapatban
vaksi kapus
szemüvegem a
kapufa tövében
néhány potyagól is
s bátorító szavak
nem baj sokat kapunk
de eggyel
többet rúgunk
egykori kamasz
galaktikusok

XX
(hány félidő egy meccs?)

1968 táján
volt egy nagy védésem
emlékezem a jobb alsó
sarokból
szedtem ki egy távoli
lövést
különben is a
nagy lövések éve volt

XXX
(árnyékra vetődés)

hideg szobában
párnák közt
csövek közt
majd egyszer
kérdesz
hogymennyi még?
mennyi van még hátra
mester?
hány ócska mester
a grundokon
de most egy igaz
mestert kérdesz
de most uradat
kérdesz hogy
mennyi még a meccsből
s Ő kezével jelez
jelét nem láthatod
jelét nem láthatja
senki sem

1300

A liget

A Dodi hátrálva jobbra-balra, előre-hátra görgeti, pöcögteti maga előtt a labdát, igyekszik megakadályozni, hogy a mögötte lévő elvegye tőle. A fenekét kitolva távol is tartja a lasztitól az ellenfelét, de közben tolja is, hátrálva nyomul annak kapuja felé. Felnéz, hogy kinek passzolhatna.

A megfigyelt személy odakiált neki:

- Dodi passzoldj, szabad vagyok, nem fognak!

De sokszor kiáltotta ezt, hányszor ismétlődött ez a jelenet, olyan öt év alatt!

Amikor -tól -ig volt a megfigyelt személy számára a foci. A hatvanas évek első felében. Felső tagozatos korában, és talán még a nyolcadik utáni nyáron, őszen is.

A „-tól” az én origójától, attól a ponttól való távolodást jelentette, ahol egységet alkot hétköznapi tapasztalás, érzet, veleszületett, időtlen tudás, és ahonnan a lélek közmű-alagútja az ősrobbanás felé indul.

Az „-ig” ponton pedig a külvilágnak az adott tárgykörben legjellegzetesebb mozzanata volt.

Visszamenőleges érvénnyel válogassunk a szóba jöhető ilyen mozzanatok közül, és ezt helyezzük az „-ig” pontra: kihalt a környék, ha tavaszi, nyári, őszi – főleg vasárnap – délutánokon bajnoki vagy válogatott mérkőzést játszottak. Nyitott ablakok mögött, szorosán a rádió mellett ülve hallgatták, és akinek volt, a tévében nézte a közvetítést. Egyébként még olyan ritkaságszámba ment a tévé, hogy az emberek átjártak egymáshoz egy érdekes műsort – és a nagyjából heti hatvan órát sugárzó egyetlen csatorna szinte minden produkciója annak számított –, vagy meccsközvetítést megnézni. Ha a „fiaink” gólt rúgtak, az ablakokon keresztül olyan vadul zúdult az örömujjongás, a zúgás a világra, mint süllyedő hajóba a léken át a víz.

A megfigyelt személy négy régebbi és újabb települési forma találkozásánál lakott az egyik messzi külvárosban: az egyik a faluból kerületmaggá alakult rész volt; a másik a gyorsan bővülő ipari negyed; a harmadik a hajdani a falvak közti mezőkből alakult kerület-közi gyepű, amelyből ekkor nőtt ki egy panel-lakótelep. Focizni a negyedik részre, a múlt század elején, egy őstölgyes, -fenyves maradványaira épített tisztviselőtelepre járt. Néhány kiparcellázott, de beépítetlenül maradt telekből álló területre, a Ligetbe, vagy másképpen: a Bükkösbe.

Bükkfák, bükkfa-csoportok, füves, bokros terület közepén kopárkodott a lábak által keményre döngölt földjével a terület, amely azért volt alkalmas a focizásra, mert itt álltak legritkábban a fák. Igaz, itt is volt két fa és egy hat bükkből álló, majdnem szabályos kört formázó facsoport, de a két földbe gyökerezett lábú, elfásult védőt könnyen ki lehetett cselezni, a facsoport pedig majdnem a pálya szélére húzódott.

Az utca felől sűrű bokrok kerítették el a területet, a bokrokban lévő egyetlen nyíláson keresztül a facsoportba jutott a srác, aki focizni jött. Olyan volt ott kör alakban az a hat fa, mint egy lombbal, levegővel tetőzött tholosz oszlopai. A frissen érkező a facsoporton keresztül lépett a pályára. Szokás szerint azonnal a labda után vetette magát, és ha tudta, berúgta abba a kapuba, amelyik felé éppen ment a labda.

A megfigyelt személynek kétszer látomása volt, amikor a facsoportból éppen kilépő srácra esett a pillantása. Elfoszlása előtt mindkét látomás beleégett a tudatába, mint a villámlás megvilágította környezet rá a recehártyára, de az utóbbtól eltérően örökre. Egyszer egy idősebb, kopasz férfit látott, amíg elillant a látomás, és S. állt a helyén. Egy másik alkalommal pedig egy hatalmas, kövér, botra támaszkodó, lila képű ember foszlott le D-ről a szeme láttára.

(A megfigyelt személy később egy távoli városrészbe költözött. Olyan harminc év után egy szép napon, majdnem rögtön a kapun kilépve S.-be ütközött, aki egy arra lévő speciális boltot keresett. D-vel pedig harmincöt év elmúltával szintén a lakása közelében egy buszmegállóban találkozott, amikor D, botra támaszkodva, kövéren, hangosan szuszogva, vörös fejfel éppen bevonulóban volt a kórházba, hogy elhízá-

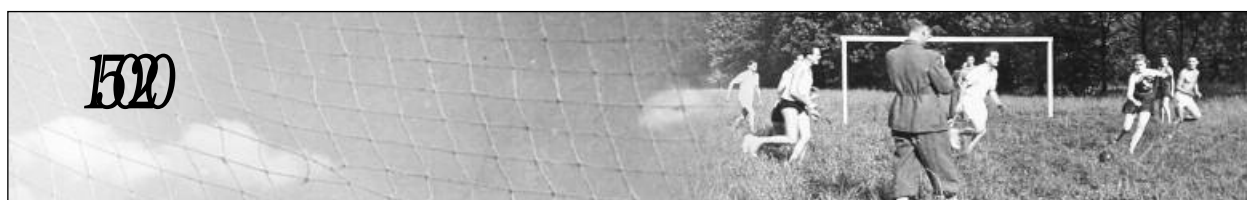
sát, a miatta való sántaságát és rekordmagas vérnyomását gyógyítsák. Mindkettejük külseje megegyezett a hajdani látomással, és tulajdonképpen azt, és nem az új alakjuk alól előderengő hajdani srácot ismerte meg a megfigyelt személy.)

Legtöbbször kiskapura játszottak; általában 10-12 gyerek jött össze, de létezett egy törzsgárda, amely az alábbiakból állt. Az L. ikrek: mindig egy csapatban hajtottak, a játékok – főleg egymásnak való – passzolásra épült. T. egyesületben focizott, iskolázott játékos volt, a többiek tőle lesték el azt, amit szabályosan tudtak; szakszerűségét jelzi, hogy függőleges felsőtesttel futott; a profi arányérzékével mindig a legcélravezetőbb, „egyéniesség” nélküli megoldást kereste: ha kellett passzolt, ha kellett cselezett, szerelt, vagy a kapu elé futott. D. nagy, erős és kövér testével legázolta az elébe kerülőt, életveszélyes volt a közelébe menni, ám körülötte kellett döngicsélni, mert – testi fölényében bízva – állandóan, passzolás nélkül kapura ment, de hosszú labdákkal szöktette magát, és könnyű volt elvenni tőle. Évek alatt alig tanult valamit, például öt éven keresztül végig lehetett neki kötényt adni. S., a kitarító nyargalógép szinte minden labdát utolért, amire rajta kívül már nem startolt rá senki, mert nem tartotta érdemesnek. G. Dodi inkább passzolás játékos volt. Ha úgy jött, vitte a bogyót, de amikor rámentek, egyből hátat fordított annak, aki szerelni akarta, és hátrálva, jobbra-balra, előre-hátra görgette, pöcögtette maga előtt a labdát, igyekezett megakadályozni, hogy a mögötte lévő elvegye tőle. A fenekét kitolva távol is tartotta a lasztitól az ellenfelét, de közben tolt is, hátrálva nyomult annak kapuja felé. Amikor új ellenfelek értek oda hozzá, fölneézett, hogy ki szabad, kit nem fognak, kinek passzolhatna.

Öltözék: a korabeli módi szerint barna tornacipő (ha minden igaz: á: 32 forint), és klottgatya - eleinte fekete, később került forgalomba az újdonságnak számító kék.

Iskolaidőben, ha délelőtt tartották a tanítást, hazamentek ebédelni a srácok, és utána sötétedésig duhogtatták a bőrt. Viszont, furcsa módon sohasem fociztak tanítás előtt, ha délutánosok voltak. Nyáron, a szünidő első napjától az utolsóig, egész nap kint voltak a Bükkösben, gyakran az ebédet is kihagyták.

A megfigyelt személy jól focizott, hiszen: -tól -ig volt számára a foci, bár az élmények, érzetek többsége a -tól pont köré sűrűsödött. Például az, ahogy átélte a labda lestoppolását, de magát a lestoppolt labdát is. Még most, negyven év után is érzi. Ahogy a föld és a fénysebességgel, vagy fénysebesség négyzetével a föld felé közelítő talpa közt lüktet majd megáll a labda. Így, a szűkülő határok közt verődve, rezegve simulhat bele egy kovácsisten kezébe a frissen megteremtett balta nyele – a kitörni akaró, de megjuhászodó anyag.

A megfigyelt személy egy másik kerületben, messze lévő középiskolába iratkozott be. Más világba került, új barátokat szerzett. Többé nem járt a ligetbe. Kajakozni kezdett, nyolc évig lapátolt, nagy lelkesedéssel. Teljes átéléssel igyekezett igazi kajakos lenni, és például az számított annak, akinek a karja vastagabb volt combjánál (és ha nem is volt az, fényképeken, ügyes beállással, hozni lehetett a látványát). A kajakosok a focizást, mint lábvastagító eltévelyedést, a barbár kenusoknak hagyták.

A megfigyelt személynek minden kapcsolata megszűnt a focival; poros szekrénytetőre került gyerekkora ligetével, temenoszával együtt. Nem járt meccsekre, drukkolni sem drukkolt, elfelejtette a csapatot, amelyik játékosának nagy extatikusán néha magát képzelte a Bükkösben.

Később egy másik városrészbe költözött. Itt került sor a már említett találkozásra a két gyerekkori cimborával. Évente néhányszor kimegy a feleségével az anyósáékhoz, akik a gyerekkora közelében élnek a lakótelepen, és 2-3 évente végigtolja a nosztalgitát a régi helyeken. A Bükköst beépítették, és csodák csodájára úgy, hogy a fákat nem vágták ki, hanem melléjük tervezték a házakat. Egyébként is megvan a környék összes, gyerekkorából ismert mohos fa mohikánja. Régi haverokkal viszont még nem találkozott, bár lehet, hogy egyik-másik járókelő az volt, csak nem ismerték meg egymást.

Egy kihalóban lévő nemes szakma művelője lett. Nem kereste, az kezdte el maga után húzni, mint üstökös a farkát, vagy – hogy, mint fociba a fűzöt, visszabújtassam a történetbe a hasonlatot –, annak stoppolta le az élet. Termékei iránt mind kisebb az érdeklődés. Ráadásul a körülötte lévő térből kifogyóban van az a világ, amire fiatalkori érzeteivel, érzéseivel, sok esetben focizás közben rácsatlakozott. Mind áttetszőbbé válnak, végül eltűnnek a gyerekkorában leltárszerűen átvett világ darabjai. Egyre több új, felfogható, de meg nem élhető tárgy, gondolat, jelenség zsúfolódik köréje, és ezek erősen szorongatják. Egyre több, a ráillónél néhány számmal szűkebb szokást kénytelen felvenni, és ezek egyre erősebben fogják, szorítják. És persze, az ő „úgy kellett, káposztába hús kellett”-szakmája esetében természetes módon, a jövedelme is fogyatkozásnak indult, az utóbbi időben egyre bőkezűbben. Az a munka, aminek a jövedelméből negyven éve megvehette volna a Bükköst, hogy szerény stadiont építsen rá, most az egyre girhesebb önfenntartásra elég, közösen a feleségével, annak szintén soványodó jövedelmével együtt.

És a mozdulataiban szorosán fogott, a szűkölködés által kedvében korlátozott megfigyelt személynek folyton a lét általános elrendezetlenségére esik a tekintete, úgy, ahogy a magánzárkában a kezét nézegeti a rab.

Minden pillanatban azt érzi, hogy fogja valami. Emiatt aztán lelki tolokocsiba kényszerült.

És egy opálos, szürke délelőttbe ékelődő ködös téli éjszakán, amikor mindennél erősebben érzi a szorítást, egyszemélyes lázadásban tör ki: tolokocsiba vágja magát, lemegy az utcára, felvonja a kétségbeesettek csatalobogóját, megindul, gyorsít, már száguld, felkavarja a friss havat, leplet kanyarít belőle maga köré. Egy kóborkutya a társául szegődik. Végül teljes sebességgel belehajt a pontba, amibe ékként összefut a szűkülő éjszaka.

Aztán kemény, áthatolhatatlan, de lám, mégis áthatolható sötétség következik, majd fájdalmasan és nehezen, mintha a sötétségnek az önnön testével azonos anyagból szakítaná ki magát,

kihajt a tholoszt alkotó facsoport legvastagabb fájából (a kóbor kutya egész alakosan, fejestől bennszorul, ezért még ordítani sem tud szegény féreg), kipattan a tolokocsiból, az elfoszlik, mintha nem is létezett volna – ám a látványa, mint a villámlás megvilágította környezetet a recehártyára, örökre beleég egy esetleg éppen arra néző srác tudatába –,

és:

A Dodi hátrálva jobbra-balra, előre-hátra görgeti, pöcögteti maga előtt a labdát, igyekszik megakadályozni, hogy a mögötte lévő elvegye tőle. A fenekét kitolva távol is tartja a lasztitól az ellenfelét, de közben tolja is, hátrálva nyomul annak kapuja felé. Felnéz, hogy ki szabad, kit nem fognak, kinek passzolhatna.

Odakiált neki:

- Dodi passzolj, szabad vagyok, nem fognak!

TÖNKÖL JÓZSEF

önarckép menceszterrel és djemba-djembával

vakondtúrásos pálya, kicsi tér – immár menceszter nélkül; nemcsak a gyerekkoromat idézi negyven évvel ezelőttről, de egyben a kutyát is, szuki és bogár után a harmadikat... mitől volt híres, ha egyáltalán az volt?

akkor még semmit sem tudtam a neville fivéerekről, hogy létezik paul scholes, ryan giggs és nicky butt, meg sem születtek... csak be kell kapcsolnom a televíziót, hogy lássam ezeket a vadregényes férfúkat, millió szempár kíséri őket, nem mondom, remek focisták, nem mondom, hogy a dán schmeichel, a francia barthez rossz – ó, mennyit lepkézett! –, hogy hátul a kameruni djemba-djemba nem klasszis, de egyikük sem tesz túl a nyőgéri pégán pistán.

Elnyűhetetlen volt, mint roy keane.

nistelrooy meg a kismémet, louis saha meg a ludas, rácz zoli; időnap előtt megöregedtek.

micsoda gólok, istenem! micsoda vasárnap délutáni meccsek a jéger jancsiék háza, düledező kerítése melletti pályán, lej-tős helyen, elég közel a Farkaserdőhöz, ahol a mai napig boszorkányok laknak, hosszú körműek, keskeny kezűek, a szemöldökük kormos, a derekukon rézkarikák zörögnek, hangjuk elrebbenti a vörös kocsmáros galambjait.

mindenki látta, hogy menceszter két lábra állt, röviden biccentett a fejével, se vége, se hossza nem volt az ugatásnak, ha gólt lőttünk, és csak annyit mondtam neki: na most örülj!

– jönnek a pecőliek! – kifutottam a csordahajtó út közepére, folyt rólam a veríték, gyakran ábrándoztam arról, három gólt szerzek ellenük; egy asszony, hóbortos szemű, részegen kurjantott: itt vannak a pecőliek!... a legjobbak a sárvári járásban, menceszter haragudott rájuk, földhöz verte volna valamennyiüket, leginkább a középcsatárt; talán egyszer sikerült győznünk, akkoriban szedő voltam, ha berúgták a labdát a mészárosék kertjébe, kihoztam.

– ki győz?

– mi győzünk!

– éjszaka az öreg ember tejét ittam Árpád apánkkal.

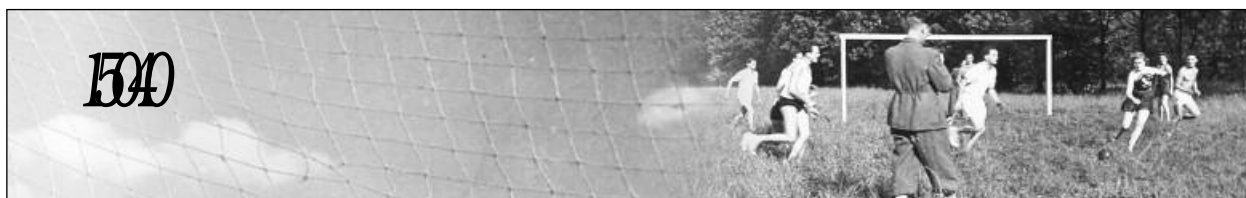
ezt beszéli a pista, akiben minden mérkőzésen három szív dobogott; a focisták legtöbbször bort ivott a mérkőzések előtt, „rágták” az ötemberes nohát, az aranylábú gyerekek gyorsan gatyára vetkőztek, terelgették a labdát, a rontásúzó mágia pogány szokásait folytatták, minél távolabb rúgni a bőrben megtettesült gonoszságot.

– hol vannak a régi kemény lókolbászok?

ez hol töpreng az egykori csapat fedezete.

por száll a fogaim közé, távoli zúgás hallatszik, állunk a pálya szélén, büszkén, valami földöntúli boldogsággal, fogjuk a sörösüveget, iszunk, hangosan kotyog torkunkban a lé, és mintha csak most sikoltanának mö-

1300

göttünk a fehércselédek, ha az ellenfél csatára kapura tör; állunk a rossz cséplők, szétszedett traktorok, vetőgépek, rendsodrók, hatalmas gumiköpenyek között, merül le a falu, a pálya – istenem, micsoda falu, micsoda pálya! –, a téesz, a szövetségés, a bicikli, amivel bejártam a vidéket. – másképp volt-e, pesta?

úgy tesz, mintha nem hallaná a kérdést, pedig minden édes gyönyörű győzelemre emlékszik – a szüreti fölvonuláson az öregapám lovát nyargalta, kirontott a majorudvarból a babán, csattogtak a paták, meg-megcsúsztak –, tőle sohasem lehetett nyugodt az ellenfél legjobb csatára; csalánt szed a disznóknak, emlegeti, cselmester volt a kismémet, a ludas remek ballábas, a korcz janó a kapuban párdúc; a lányok se sikoltoznak, soványak lettek azok a régi gyönyörűek, gerincükhöz száradt a hasuk, szőlőt se markolnak a szüreti bálon.

történet történet hátán.

a földimádó Rebi néninek mikor jelenése volt, tüzes szárnyú angyalt látott, zajongva keringett a kazlaknál, mint egy hatalmas madár, ruha nem takarta a testét, bizonyos, hogy be kell lépni a kolhozba; az agronómus centert játszott, tőle kaptam a kölyökkutyát, a névvel együtt... a falusi kutyák, mint ismeretes, meglehetősen különbözőek, ennek híre járt, szájról szájra terjedt, a hazai meccseken ott tátotta a száját a pálya szélén, legtöbbször a szögletzászlónál nőtt bodza árnyékában, a szeme figyelmesen és tisztán fénylett; érdekes megjelenésű, közepes természetű, sajátos fejformájú, büszke tartású eb volt, majdnem olyan, mint mostanság egy vörös csau-csau, lapos koponyájú, az arcorri része rövid, széles és erős, farka a hátára kunkorodott.

a nyugattal szimpatizáló agronómusnak angol tengerész adta, de azt, hol szállt partra, hogyan került hozzánk, az egykori irtásfaluba a királynő szolgálja – talán eltévedt –, azt nem tudom, én csak arról tudok, hogyan kerültek oda a német katonák, hogyan az oroszok és a kolhozba léptető brigádok, az biztos, sokat fociztunk a lóistálló előtt, a páskommon, az uraság elgazult kertész kertjében, szenvedélyesek voltunk, könnyen hívők, olyanok szerettünk volna lenni, mint a pégán pista: energikusak, gyors lábúak, széles vállúak, kemények. Nálam a szarukeretes szemüveg tett pontot mindenre, a gimnáziumi évek alatt igyekeztem a szomorúságomat elkergetni, utóbb a sportkör megszűnt, a három községnek egy tizenegye lett; az orosz lányi bányászok ellen nagyon ment a játék, a járási népművelők csapatával meg úgy elvertük a pártbizottságiakat, hogy csak na; négyszer találtam be, ragadt hozzám a labda, minden bejött.

– kecskét vezess, ne meccset! – ordították be nem egyszer a bírónak, aki a lelke mélyén bizonyára gyűlölséget, keserűséget és haragot érzett a nyögérikiek iránt; ha megkergették, futott, mint a nyúl, nem álmatagon.

este repedt a gerenda, zeneszó csapódott ki a kocsmából, ittunk a győzelemre.

nem tudom, miért, de voltam én néhány hónapig sportköri elnök, a doktor-nőnek két tábla csokoládét és virágot vittem, hogy azoknak is kiadja az igazolást, akik nem jelentek meg a kötelező orvosi vizsgálaton; alighanem három levelezőlapot írtam más elnököknek: ekkor érkezünk, a mezünk ilyen színű.

amikor ezeket a dolgokat emlegetem, eszembe jut, a csapatban focizott a plébános, fedezetet játszott, nem egyszer túl szigorúan, idegenben harsogtak be neki a pályára, vannak szurkolók, akik folyton kiabálnak – „hogya az Isten vegyen le a gyöpről!” –, nem tudták, hogy pap; ma püspök, nagy tudományú, egészséges eszű, nyugodt beszédű.

– régen volt, de akkor már hálóval álltak a kapuk.

a ludastól kérdezem, emlékszik-e a miskeiek, a káldiak, a gérceiek elleni meccsekre, néhányat sóhajt, őneki elég a szőlő, a körtefa... kérdezem csak,

– ki játszotta a másik szélsőt.

– a szabó tóni.

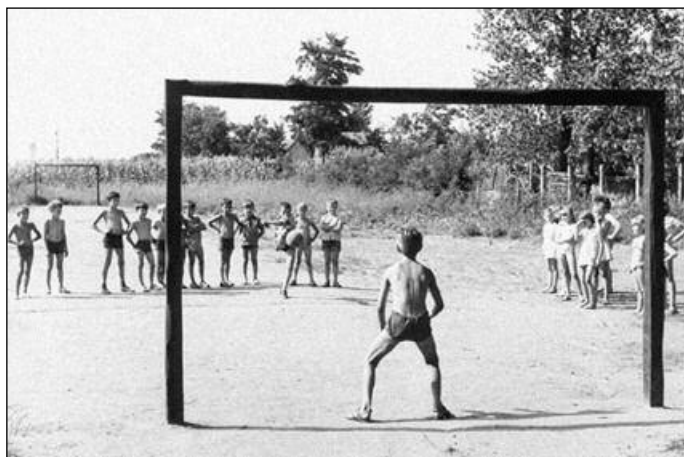
– első csukájában – a tanácselnök vette a szerelést a csapatnak – a géza ganajzott.

– nem a géza.

– djemba-djemba?

csucsorított szájjal fordul be a pincébe, előkeres két poharat, borral teletölti.

azt hiszem, hogy menceszter egy fütyöntésre előkerül, de nem; ma sem nagyon értem, miért tépte le osztályfőnökömről az esőkabátot, hirtelen ugrott a családlátogatásra érkezőre, mérgesen kapott hozzá, mi baja volt vele? később mindig megmorogta, pedig nem is volt pecőli;

a felhőkön cselez a nagy hasú orth tanító úr, piros-fehér dresszét leveti, megtörli szőrös mellét, rágyújt egy cigarettára horváth ernő... elindulnak, apróbbak és apróbbak lesznek.

megüresedik a pálya, mindenki eltávozik, szűkül össze a szeme, látnom kellene mencesztert, ahogy az őszi szőlőhegyen rohangál, a kukoricásból madarakat hajt ki, fácán röpül a melleme, világos színű tyúk, a torka sárgásfehér; hallanom kelle-

ne menceszter hangját, de nem hallom, dobogó szívvel fülelek, valahol biztosan fölrezen álmából, két lábra áll, magasra tartja a fejét, hallgat; az ellenfél se jön nyugatról, nem látom a pecőlieket az ikervári-sótonyi postaúton, rácz zolinak eszébe jut az elmúlt rendszer, minden nevet, elvesztett meccseken, jelenen és jövőn, saját magán, rajtam, djemba-djembán.

a hegyháti nagy álmoskönyv szerint: nohát inni Árpáddal: jó reménység; az is lehet, kijutunk (Lothar Matthäus mesterrel) a világbajnokságra, s ugat majd a kutyám, ha gólt szerzünk. suttogom, suttogom: na most örülj!

3 korner = 1 tizenegyes

Nem sokat tudtam még a világban elfoglalt helyünkről, a dolgok állásáról. Okton-di gyerek lehettem, aki még meg volt fosztva attól a tudattól, hogy bármit is meg-értsen abból az egyetemes sodrásból, ami keresztüláramlott rajtunk és a dolgokon. Talán kilenc vagy tíz éves lehettem? Utána kellene nézni: 1964 környékén volt egy barátságos mérkőzés Belgrádban a magyar és jugoszláv labdarúgó válogatottak kö-zött. Azt hiszem, 2:1-re győztek a jugók. Már Bácsstopolyán laktunk, a Széles utcai házunkban. Együtt ünnepelt valamit a család, a rokonság. Névnap vagy születésnap lehetett. Vasárnap délután volt. A meccset közvetítette a rádió. Szepesi György. Mi, gyerekek, szüleink nagy megrökönyödésére, a jugoszlávoknak szurkoltunk. Akkor először és utoljára. Mindenesetre az első focihoz kapcsolódó halovány élmény pozi-tív volt. Győztek a jugók. Soha többé nem szurkoltam Jugoszláviának.

A későbbi nagy futballcsaták általában mind kudarccal végződtek. 1966-ban a angliai vében a magyar válogatott 3:1-re legyőzte ugyan a brazilokat, de kikaptunk a portugá-loktól és a szovjetektől. Sőt a németek is elvesztették, hosszabbítás után, a döntőt.

Abban az időben 1-2-3-5 volt a felállítás. Kapus, két hátvéd, három fedezet, öt csa-tár (két szélső, két összekötő és egy középcsatár). Különben a Ferencvárosnak szur-koltam, meg az OFK Beogradnak. Minden héten megvettem a Képes Sportot, ben-ne voltak a magyar bajnokság eredményei, az összeállítások, a táblázatok. A Fradi-ban akkor Albert, dr. Fenyvesi, Mátrai, Novák, Szűcs, Rákosi, Varga Zoltán, Szőke, Géczí stb játszott. A nagy vetélytársak a Vasas, az Újpesti Dózsa és a Honvéd vol-tak. Az OFK (Omladinski Fudbalski Klub) egy belgrádi kiscsapat, a Karaburbán, ebben a régi városrészben, közel a Duna partjához van a stadionja. Szkoblár, Szamardzsity, Gugleta, Szántrács, Turudija és mások játszottak benne.

Lukrécia nővér és a többi topolyai apáca, azt mondták, hogy a vasárnapi szentál-dozás után kívánjunk valamit, az majd beteljesül. Néhányszor azt kívántam, hogy a délutáni meccsen majd győzzön az OFK Beograd. De általában kikapott, úgyhogy egy idő után mást kívántam.

A hatvanas évek nagy élménye volt még a Man-chester United is. A Chalton-fivérek és George Best. Az ördögösen cselező észak-ír balszélső. Mi, bács-topolyai magyar gyerekek lépten-nyomon fociztunk. Általában minden valamirevaló utcában, városrész-ben volt egy nagyobbacska füves rész, ahol pillana-tok alatt focipályát alakítottunk ki. Ledobtuk az is-kolatáskákat és már játszottunk is. Rohantunk a bőr- vagy gumilabdák után. A mi csapatunk törzshe-lye az Epres nevű hely volt. A Bajsára és Moravicára (Bácskossuthfalvára) vezető betonutak között elterülő Kálvária-domb mögötti térség nagy-lombú eperfákkal volt beültetve. Ott kergettük a labdát látástól vakulásig. A Széles utcán is volt egy szép nagydarab füves pálya, azonban néhány év múlva fatelepet építettek a helyére.

Abban az időben az igazi bőrfoci valóságos kincs volt. A tulajdonost különös dicsőség, kiváltságok öveztek – megszabhatta az összeállítást, hogy ki ki-vel legyen egy csapatban, mikor, hol lesz a mérkőzés.

Negyedikes vagy ötödikes általánosba jártam, amikor apámtól kaptam egy igazi focit. Egy fehér bőrlabdát, fekete csíkokkal. Majdnem olyan volt, mint a Képes Sport fényképein. Ettől fogva min-dig fociztam. Állandóan, délelőtt, délután, este a

hold fényénél. Esőben, melegben, hidegben, kánikulában. Álunkban is rúgtuk a gólokat, csináltuk a szebbnél szebb biciklicseleket. Ment a triblizés. Néha hit-tan órán is fociztunk. A plébános úrnak volt egy igazi labdája, néha elővette, és ő is beállt közénk a labdát kergetni. A lányok addig az apáccal imádkoztak. Abban az időben nem volt ildomos hittanra járni, de a magyar gyerekek nagy része mégis rendszeresen járt. Hittanra és templomba is. Nagyon sok volt akkor még a gyerek. Negyvenen is voltunk egy osztályban. Bácsstopolyán három általános iskola működött: a Csáki Lajos, az Április 20 és a Július 7. Abban az időben minden győzedelmes partizánokról szólt: Csáki magyar partizánféle volt, az áprilisi dátum jelezte a Jugoszláv Kommunista Párt megalakulását, július 7-én pedig talán a szerbiai harcosok vagy a partizánfelkelés napját ünnepele-ték. Iskolánként 3-4 magyar osztály volt évfolyamonként, imitt-amott létezett 1-1 szerb osztály is, de akkor még jóval többen voltunk. Bár a városi felnőtt csapatban a játékosok fele már szerb volt. Bakos és Turcsányi voltak a kapusok. Lösch-nek hívták a jobb hátvédünket, Havernak (Kovácsnak) a középcsatárt, Lőrincz Lacika volt az ország leggyorsabb balszélsője. Később az újvidéki Vojvodinában játszott, meg a belgrádi Crvena Zvezdában. Birinyi volt a csúfneve. Az apját hívták így, nem tudom miért. Az öreg szaxofonon játszott, kocsmákban muzsikált, meg lakodalmakban. Később nagybátyám Napsugár nevű zenekarában is felbukkant. Abban az időben mindenkit csúfnévvel ille-ték. Egy kicsit irigyek voltak az emberek. Rám például a Manchester-mezem miatt. Anyám varrta. Majdnem olyan volt, mint az igazi. Aztán jöttek a környékbeli asszonyok anyámhoz, hogy varrjon az ő fiúknak is manchesteres mezt. Nagy-nagy örömmel olvasom Joó Jóska győri barátom egyik írásában, hogy abban az időben még a kutyájukat is Manchesternek hívták.

Az Epres még mindig ott van a Kálvária-domb mögött, egy kicsit elvadult ugyan, de a régi kapufák még megvannak, viszont a régi sebek, ahová a keresztfát szögeztük, már behegedtek. Eper is terem bőségesen minden évben, a levelek egy részét pedig a hernyók megeszik. Számomra ezek az eperfák, amelynek terméséből a legfinomabb bácskai pálinka készül, örökérvényűek, halhatatlanok. Mint ahogy halhatatlan (legalábbis emberi nézőszögünkből szemlélve) általában a természet is. Hiszen mindenképpen a természet ültette el bennünk ezt az oly kedves, felemelő és

nélkülözhetetlen eszménket (rögeszménket): a halhatatlanságról. A természet és a játék halhatatlan, s halhatatlanok, kétségtelenül, a belőle fakadó csodálatos, bájos mítoszok, képzelgések és mesék, melyeket az évtizedek és századok során, újra meg újra, hasztalan dönt meg és szed ízeire értelmünk, mérle-gelő szellemünk.

A játék természeti jelenség, amely kezdettől irányította a világ folyását: az anyag kialakulását, élő strukturákká szerveződését, valamint az ember társadalmi magatartását. A Véletlen és a Szabály a Játék elemei. Ami valaha az elemi részecskék, atomok és molekulák szintjén kezdődött el, az most agysejtjeinkben folytatódik. A játék nem az ember alkotása, mégis „az ember valamennyi állapota közül épp a játék és csak a játék az, ami teljessé teszi őt” - írja Friedrich Schiller.

Vajon nem a játékból ered-e minden képességünk? Először izmaink és végtagjaink játéka válik céltalan kapálódzásból pontosan koordinált mozgásfolyamatokká. Majd az érzékszervek játéka alakul játési kíváncsiságból mélyreható tudássá, a színekkel, formákkal, hangokkal való játék halhatatlan műremekké. Játékkal indul a szerelem: a szemek játékával, a tánccal, a gondolatokkal és érzelmekkel folytatott kölesönös játékkal.

Természetesen minden játéknak megvannak a szabályai. Ezekkel határolja el magát a külvilágtól, a valóságtól, és állítja fel saját értékrendjét. Aki részt akar venni benne, annak el kell fogadnia a szabályokat – különben játékrontóvá válik. A társasjátékokban előzetesen megállapított formák irányítják a játék menetét és szabják meg értékrendszerét. Öntevékeny játékmenetre ösztönözhet az is, hogy egy véletlen esemény következménye visszahat forrására. Így kezdte a maga játékát az élet is, és így játszanak gondolataink és képzeleteink is: „Az erők félelmetes birodalma és a törvények szent birodalmán belül az esztétikai alkotóösztön észrevétlenül dolgozik egy harmadiknak, a játék és a látszat vidám birodalmának felépítésén, ebben leoldja az emberről a bilincseket, amelyek minden viszonyában feszélyezik, s megszabadítja mindattól, aminek kényszer a neve, mind a fizikai, mind a morális életben.” (F. Schiller)

A topolyai Népkert stadionjában a kölyökcsoport edzéseire kb. félszázán jártunk. 11-12 éves gyerekek. Magyar volt az edzőnk, de mégis a szerb gyerekeket részesítette előnyben. Inkább velük foglalkozott, és szerbül vezette az edzéseket. Ez egy kicsit szíven ütött bennünket, úgyhogy a hatvanas évek végére fokozatosan leereszkedtünk a földre.

De azokban az elvárásolt gyerekkori években a foci annyira hatalmába kerített, hogy 4-7. osztályos koromban „képzelt focibajnokságokat” játszottam. Külön füzetekbe vezettem és írtam az eredményeket. Különböző imaginárius focicsapatok versengtek egymással. Főleg amerikai csapatok. New Orleans-i, chicagói, San Francisco-i, New York-i, Kansas City-i, St. Louis-i és egyéb csapatok. Volt első liga, második, harmadik.

Vébé is bonyolítottam, selejtezőket, döntőt. Némileg hasonlított a gombfocira, de egy kicsit mégis más volt. 1-2 meccset lejátszottam, a többit sorsoltam, vagy kedvem szerint írtam. Voltak összeállítások, góllövők, nézőszámok, stadionok, bírók és mindenféle szertartás, ami egy mérkőzéssel kapcsolatban van.

A valódi focipályákon azonban sorra jöttek a kudarcok: a magyar válogatott botladozott, a Vasas lett a bajnok, és a Vojvodina is kikapott a Celtictől a BEK elődöntőjében. 1970-ben Mexikóban még villant egyet Pelé, a brazilok 4:1-re leiskolázták az olaszokat a döntőben. Viszont 74-ben a Cruyff-féle holland csapat elbukta a müncheni vébé döntőt. Pedig micsoda nevek vonultak fel a hollandoknál: Cruyff, Neeskens, Krol, Haan, Rep, Rensenbrink, Van Hanegem. Négy évvel később újabb nagy kiábrándulás, magyar kudarc és a „totális futball”, vagyis a hollandok (Cruyff nélkül) megint elbukták a döntőt, a házigazda argentínok ellen. Volt abban a holland csapatban egy testvérpár, Willi és Rudi van der Kerkhof. Az egyik, nem tudom melyik, topolyai lányt vett feleségül. Különböztetve itt jegyzem meg halkan, hogy Mezey György, a nagy edző is topolyai származású. Az én kedvencem a holland csapatból Hullshoff volt. Egy nyakigláb, nyurga, szakállas középhátvéd. Szinte verhetetlen volt, beton. Távolról pedig életveszélyesek voltak a lövései. De csak az Ajaxban csillogott, a válogatottból sérülés miatt kimaradt. Azt írták az újságok: meniszkusz. Aztán egyre gyakrabban mondogattuk mi is: meniszkuszunk van. Ez volt a varázsszó. Ha nem ment a játék, ha nem ment a gólgyártás, ha lazálni vagy szimulálni szottyant kedvünk.

A hetvenes években még javában fociztunk, de később megritkultak az alkalmak. Hetvennyolcban berukkoltam. Irány Macedónia. A vajdasági magyar gyerekeket általában a két legmesszebbi jugoszláv tagköztársaságba, Szlovéniába vagy Macedóniába vitték katonának. Én (Titov) Velezbe kerültem. Öt

hónap kiképzés, aztán a Debár melletti Koráb-hegység lankáin teljesítettünk határ-őrszolgálatot. Hébe-hóba ott is fociztunk. Két csapatra voltunk osztva: Partizán és Crvena Zvezda. Amikor a hadnagy megkérdezte, melyiket választom, azt mondtam, egyiket sem. Az nem lehet. Hát akkor kinek szurkolsz? – kérdezte. A Vojvodinának és a Dinamonak – mondtam. Az OFK Beogradot szégyelltem megemlíteni. Itt olyanok nincsenek – válaszolta. Valamelyikbe berakott, nem tudom melyikbe. Mindkettőt utáltam, soha nem szurkoltam egyiknek sem. A Vojvodinának is csak néha. Főleg a nyolcvanas évek derekán, amikor megérkezett Újvidékre Dárdai Pál. Állítólag azért igazolták, hogy mi, újvidéki, vajdasági magyarok is magunkénak érezzük a csapatot, hogy kimenjünk a meccsre. Mert bennünket, magyarokat, különösebben nem nagyon érdekeltek a focival kapcsolatos események. Nem voltunk érintettek, akárhogy is erőltették, nem tudtunk szívvel-lélekkel azonosulni, például a Nisből igazolt Begánoviccsal. Engem például sohasem tudott megfogni a jugoszláv himnusz. Nem tartoztunk se oda, se ide. Nem nagyon kíváncsoztam Magyarországra (talán az orosz megszállás miatt), de Jugoszláviát sem éreztem hazámnak. Csak szülőföldnek. Különben a valósággal amúgy nem volt semmi baj. Én kifejezetten szeretem a valóságot, csak néha elvágódok belőle, mert az is nagyon jó. Elvágódni. Vagy inkább szélesre húzni, egészen hártýásra, belesóvároggni volt, valós és valótlan dolgokat. Egyszerre lenni valamiben meg nem is.

Dárdai idejében volt néhány jó szezonja a Vojvodinának. Tíz, tizenötezer ember szorongott a lelátókon. A nagy csapatok (Crvena Zvezda, Partizan, Dinamo, Hajduk) ellen meg húsz-huszonötezer.

Persze a vajdasági magyar csapatok (Topolya, Zenta, Ada, Becse) nem viheték semmire. Maximum a vajdasági ligáig. A szabadkai Spartacus is csak vergődött a második vonalban. A gunarasi Olimpija meg pláne. A legalacsonyabb osztályban, a topolyai községi ligában szerepeltek. 10-14 csapat vetélkedett, de a gunarasiak mindig utolsók voltak. Soha nem tudtak elmozdulni a sereghajtó helyről. Bizonyára még most, negyven év után is ott vannak, a béka segge alatt, onnan sehova nem lehet kiesni. Évente talán nyernek egy-két meccset, a többit meg nyugodt lelkiismerettel elvesztik. A környező szerb, telepés falvak csapatai mindig megelőzik, legyőzik őket. A szóbeszéd szerint negyvenötben, amikor Titoék kiírták a népszavazást, hogy akkor mi legyen Jugoszlávia, királyság

vagy kommunista köztársaság, akkor a gunarasiak 100 %-ban a királyságot választották. A községi előljárók azonban meghamisították az eredményt, nehogy meggorroljon szülőfalum lakosaira az új hatalom.

A nyolcvanas években, amikor még vissza-visszajártam Újvidékről Bácsstopolyára vasárnap délutánonként focizni a vásártérre, a szomszédommal, Fábrik Zoltánnal összeállítottuk a vajdasági magyar válogatottnak. Az ő tiszteletére (időközben a kilencvenes évek legelején meghalt) hadd álljon itt ez a képzeletbeli vajdasági magyar csapat, amely ebben az összeállításban soha nem lépett és nem is léphetett pályára:

Ózvegy – Mókus, Szalma – Raffai, Kovács, Lukács – Rekeczki, Nyári, Fábri, Ország, Puhálák. A fiúk különböző vajdasági csapatokban (Spartacus, AIK Topola, Palics, Proleter, Vojvodina stb.) kergették a labdát. Az akkori, baromi szinten tartott közállapotok és viszonyok („testvériség-egység”) kapcsán kicsit kifacsarva idézhetném Wittgensteint: „amiről nem lehetett beszélni, arról hallgatni kellett”. Igen fájdalmas volt elviselni mindazt, amivel mi, délvidéki magyarok nap-nap után szembenézni kényszerültünk. Ott álltunk kifosztva, kisémmizve, nem volt

semmlink, még egy magyar táncsoportunk se volt, sőt ünnepeink is betiltották. Csak besúgók, nemzetiségüket megtagadó pártkatonák és talpnyaló buzgómócsingok voltak. És maszatolás.

1982-ben is emlékezetes maradt számomra a vébé. Bruno Conti vezérletével, a lesipuskás Paolo Rossinak köszönhetően, Olaszország lett a világbajnok, de volt azon a spanyolországi tornán egy csodálatos brazil csapat, amelyben Falcao, Zico, Socrates, Junior, Eder, Cerezo játszott. Nekem az volt a 74-es hollandok mellett a másik álomcsapat, de ők is elvéreztek, kikaptak az olaszoktól. Pocsék volt a kapusuk, meg a középcsatáruk.

Aztán lassan véget ért a foci iránti határtalan vonzalom. Persze volt még egy-két fellángolás. A Gullit, Rijkaard, Van Basten és a Ronald Koeman-féle holland csapat, amely Európa bajnokságot nyert. Időközben a magyar foci szarrá ment, seholyunk már. És valami nagyon megváltozott, mert egyre inkább azon kapom magam, hogy elszunnyadok a tévéközvetítések alatt. Elhamvadna a tűz? Játshat nekem már a világsztárokkal teletűzdelt Real Madrid, meg ez az új Manchester United, a Barcelona, a Bayern München. Nem tud igazán érdekelni. Lassan már a Ferencváros se, sőt a magyar válogatott se. Mikor látom azt a mérhetetlen szenvedést, kishitűséget a pályán, akkor inkább amondó vagyok, hogy kapjuk be mielőbb az első gólt és legyen mielőbb vége a szenvedésünknek. Persze azért van néhány meccs, amikor elragad a régi hevület: ha Lisztes Krisztián megcsillan a Werder Bremenben vagy ha pályára lép a Francesco Totti vezérelte AS Roma.

Nem járok már focimeccsre se, legutóbb (hat-hét éve?) egy Békés megyei körzeti szuperrangadón voltam Pusztaföldváron. A helybéli csapat Szabadkígyós ellen játszott. A vendégek középcsatárát Gurigának hívták, és mintha egy kicsit túlsúlyos lett volna focistának, mint annakidején Klinkó, a topolyai csapat középcsatára, aki később atomtudós lett Belgrádban. Ákossal vastag szivarokat pőfékelve szemléltük a pusztaföldvári rangadót, a helyi szurkolók sanda pillantásai közepette. Lehet, hogy fővárosi játékos-ügynököknek, vagy szerb olajkereskedőknek néztek bennünket?

Egyszóval nagy élet volt ott körülöttünk. A hatvanas, hetvenes évek vérpezsdítő légköre, sodrása, a bajok ellenére, mindent áthatott. Kétségbeejtő nagy dolgok történtek a slágerekben és a fociban. Lázadások, fellángolások, szexuális forradalmak, miniszoknyák, holdraszállás, rock and roll, szerelem, kudarcok, csalódások, öngyilkosságok, halálok, ilyesmik. Mára már a kőkemény nosztalgiák is porladozni kezdenek. Mindenki másképp emlékszik a beadásokra, a csukafejesekre, a labda ívére, a vetődő kapusra. A Vásárvárosok Kupája és a Közép-európai Kupa is megszűnt, George Best pocakot növesztett és levágatta a haját, meg Hullshoff is a szakállát. A munkásosztály elhúzott a hajléktalan szállóra, a vállalkozók meg a sztriptízbárba.

Kezdetben voltak a focival telt, archaikusan pompás nyarak, melyek idővel egy régi szép, kerek nyárrá sűrűsödtek. Ennek az idilli nyárnak a közepében egy csillogó fehér-fekete (csíkos) focilabda van. Mai szemszögből szemlélve szépen és átfogóan rothadt szét minden ebben a ragyogásban: a foci, a fiatalságunk, Albert Flórián, George Best, Hullshoff, Gullit és Amokachi. S a mámorító, forró játékszenvedélyek eredetét sem kutatja már senki.

A nyár fáradt tompasága azonban tovább ragyog. Mert minden a nyárról, a tengerről, a nőkről és a fociról (a játékról) szól. A játékról, mert a játék túl van az ésszerűségen. Csak önmagában van értelme. Samuel Beckett egyik szereplője mondja a Végjáték című darabban: „Mivel így megy a játék, hát mi is játszunk így.”

Hát játszunk. Nincs les, viszont van henc és három kornerért jár egy tizenegyes.

PUSZTAI ZOLTÁN
Félholtidényben

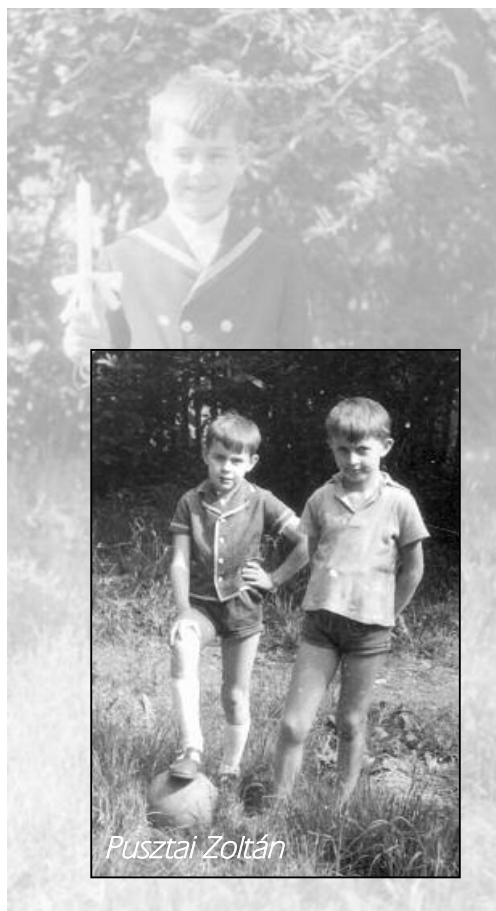
– Deák Lászlónak –

ökörnyál zászlója lengett. beteget jelentve
pörgött alá a hernyók csipkézte lomb –
hullott, s nem épp a férgese: *miazmás*
félhomályból, penészvirágos falak mögé;
érett, mint pincében dércsípte körte,
a sokadik kezdőrúgás.

kapufát, féltéglát madár se látta
edzőtáborban próbálövés forgácsolt,
salakba vesekóporlasztó söprögető
döngölt a partvonalon, cserepados,
koravén szélsőt és csodacsatárt,

s a ráncokra alapozót, félholtidényben,
cirill betűs cipőkrémes dobozból,
csontszáraz zuhanyrózsák alatt:
– holnemvolt elsősegélycsomagba
zárva a póklábak hálóza bőrt –
se Júdás, se Justicia; se lombhullató
faágra akasztott angyal, se más.

• • •

végeredmény? inkább csak rész.
tova tűnt időt idéz, kutatóárkot
vérkásás latyak áztatta piroslapok
szamárfülét rojtozva kapar a toll;
kárörvendőt öngólöröm tanítgat,
akár ha rég: vészjósló tapsra,

s a szemgolyókba? fényhiány,
padlóra koppanó üveggömb
hideg szilánkja hasít ma is –
zsinóron húzva, harmadvonallal
határolt pályán: meddig, miért és mi?

(utóiratként – minden papírba égett
alany és állítmány az – arról talán,
hogy gyónás után, a Kaszás-köz 1
tavaszi gyepszőnyegén aki a képen
ünnepi matrózbólúzban feszeng:
hegyet és tengert, nem ilyen iszapfürdőt,
se vége se hossza sárdagasztást remélt.)

CSALÁS

Két felesége volt. Úgy élt, hogy egyik sem vette észre a másikat. Ha a leugrom anyámhoz állítás tarthatatlannak bizonyult, a vidéki kiküldetés megtette, esetleg külföldi, de akkor ki kellett kapcsolni a telefont, nehogy az legyen, hogy felveszi, és betükköl a békává azzal a jellegzetesen magyar sikító hangjával vagy a Nyugati bemozdója, hogy vágányoknál vigyázz. Pesten is gond volt az ilyesimből. Ül a meghitt fészkekben, az egyik meghitt fészkekben, épp Vivaldi megy vagy szerelmeskedés előtt az Albinoni, és becsörög a másik feleség. Néha azért fel kellett venni, nehogy gyanút fogjon, az ablakot szélesre tárni, kihajolni, hogy élesben menjen az utcai zaj, és azt mondani, édesem, épp rohanok az utcán, a főnököm megőrjít, már megint el kell intéznem valamit a városban, és estére olyan hullá leszek, hogy már ne is haragudj, de ne főzz vacsorát, még az is megtörténhet, hogy bent kell aludnom az irodában. Persze, hogy szar, én sem élvezem. Ennyi.

Ilyenkor azért van kis baj az egyik feleséggel, aki egyenesben hallja a mentegetőzést, kicsit gyanút fog, a főnök nem érdekli, viszont olyan keresztkérdéseket kezd feltenni, hogy anyád jól van, meg hogy nem kellene pszichiáterhez mennie, hogy ennyi idős korára is olyan erősen köti a fiát, mintha szerelmes lenne belé. Nem könnyű ilyenkor a pasinak, a fokozatos leválásról mindennap értekezést tartani. Bele lehet bolondulni a sok hazudozásba, széjjelhasad az embernek a személyisége, sehol sincs otthon, mégis mindenhol, még jó, hogy egyik nő sem akar azonnal gyereket. Néha sírdogálnak, hogy de jó lenne belőled még egy, csak kicsiben, aztán abahagyják, mert a nő úgyis megoldja, a pasiknál sosincs tervbe véve a folytatás, viszont ha véletlen becsúszik, és minden tiltakozásuk ellenére meglesz, akkor irtó büszké, hogy nem csak házakat építettek.

Ugye, szeretsz? Ezzel a mondattal kezdődött el a botrány. Az egyik feleség nem bírta tovább, szöveget ütött a fejébe, hogy lesz-e tovább, ha a pasi minden két hétben eltűnik, plusz érkezett egyszer egy hivatalos levél, hogy lejár a sírhely bérlete, ha nem hosszabbítja meg, a maradványokat átszállítják valami közös gödörbe. Elolvasta a levelet, igen, véletlen, nem akart ő kutakodni, de a pasi épp máshol, a levélen meg rajta, hogy prioritá, és össze is volt tűzve, ahogy a fontos okmányok. Kérdezte a pasit, ki ez a nő, csak nem az anyád, mire az elvörösödött, hebegett-habogott, hogy dehogy, épp tőle jövök, hanem a keresztanyám. A feleség azonban nem hitte el, ha megérkezett este a pasi, kiszáradt rántott hússal fogadta, a mosogatóba öntötte a söroket, a majonézt pedig egy hétig kint hagyta az asztalon, hátha szalmonellás lesz. Jó volt, csak ennyit kérdezett, és bevonult a hálóba hanyattfeküdni. A férfi sokáig dolgozott rajta, ennyi jár, ennyi igazán. A másik feleségnek nem volt semmi feltűnő, vadás marhát tálalt a gyertyafényes asztalnál, s miután jól beboroztak, megtett mindent, hogy a férfinak jó legyen. A pasi azonban gondban volt, felpuffadt a hasa a sok földi jótól, és hiába volt alhasi vérbősége, az utolsó pillanatban elment a kedve az egésztől. Most mondd meg, mit csináljak veled, kérdezte a nő kétségbeesve, és még gyöngédebb lett, amitől a pasi mérges, összetörte az egész tányérkészletet.

Hova mész, kérdezte az egyik, aztán kérdezte a másik, de ő egyre kevesebbet mondott, csak annyit, hogy végleg el, ha zaklatsz, amitől mindkét feleség megrémült, hogy ez az egyetlen, nekik rendelt pasi végérvényesen kitörli magát az életükből, és akkor odavész a sok meghitt óra, a hitvesi ágymeleg, a jövőbeni remények és mind a belefeccölt energia, leszakad a másik felük, kitépődik a szív, és nem lesz már, ami dobogjon ott haláluk pil-

lanatáig. De nem merték kirúgni sem, mindkettő meg volt győződve róla, hogy szeretőt tart, akit úgyis otthagyt, ha szépen kibekkelik ezt az átmeneti időt. A kisördögök azonban nem alusznak, sugdosták csak a fülbe, hogy most belemegy a másik nőbe, a szó egyszerű értelmében beleteszi magát, és akkor azt érezték, ez undorító, és hányingerük lett, hogy ha hazajön, akkor lehet-e majd érezni a pasin a másik nő ágyékának szagát, és hogy ez egyben perverz is, mert olyan, mintha a két nő is egyesülne, mert ha a pasi mindkettővel, akkor már ők is együtt, olyan, mint valami leszbikus izé, épp hogy csak annyi, hogy köztük van a pasi. A pasi füttyije. Na nem úgy, ahogy a nép egyszerű leánya gondolta, hogy megfújja a csodatévő sípot, és akkor ott terem a tündér vagy az angyal, az idő megáll, és minden rendben ezentúl. Mert nem gondolt a nép leánya arra, hogy abból nem lesz gyerek, és általában nem ez a póz dívik, hanem tényleg az összeakadás, ami ugye olyan, hogy nagy gáz, ha sokféle akad az ember; mert akkor nincs biztonságos felfüggesztés a világ tengelyére, magányos lesz, nem tudja eldönteni, hogy az a kapu befogadta-e, vagy csak próbálkozik mindenütt, hogy bejusson, de egyik sem engedi tovább.

A pohártörések, pofonok és sírásig menő veszekedések nem hoztak eredményt, egyik nő sem tudta kivívni, hogy a pasi otthon maradjon. Mert a pasi nem másé, hanem magáé, és ezt a magát nem lehet megszerezni, még csak meghódítani sem, hanem simulni kell hozzá, ami jó szerencse esetén tényleg a nagy szerelmet jelenti.

A nő viszont azt szereti, ha hozzá simulnak. Ezért a két feleség külön-külön úgy döntött, magánnyomozót fogad, mert nem bírták elviselni a kétkedést, a gyanút, ami úgy fúrta be magát a szívük közepébe, hogy minden percben sajgott, és nem is a csalattatás, hanem a bizonytalanság és a hazugság fájt, ami egy az egyben nem sugallhat mást, mint hogy idegek és vetélytársak egymás számára, nincs az a békés hazatalálás, amire úgy vágyik az ember, mint arra, hogy meghaljon.

Nem tudott egymásról a két nő, de olyanok voltak, mint az ikrek, bármennyire is különböztek egymástól. Az egyik feleség délelőtt tíz órakor fogadta az ipszilon ügynökség magánnyomozóját, elmondta a pasi koordinátáit, és kifizette az első összeget. A másik délután fél négykor ment be a hivatalba, a legjobb nyomozót ajánlották neki, le is ültek háromnegyed hatkor, amikor a nyomozó visszaérkezett egy melójából. Megállapodtak, hogy egy hónapig nézi, aztán meglátják, fényképeket is készíthet, de legjobb lenne lehallgatni a telefonját, esetleg hangfelvételt készíteni a külön útjairól.

Az első magánnyomozó körülbelül egy hónap múlva jelentette, hogy van valami, azt állította, a férj valóban külön utakon jár, de teljes bizonyosság nincsen, csak annyit tud tényszerűen elmondani, hogy a pasi szíve fogságba került, adott órákban taxival, gyorshajtással, bármi áron, hegyeken-völgyeken át rohan valahová, majd onnan felajzottan, lángvörös ábrázattal távozik, egy méterrel a föld fölött jár, és nincs az, ami meggátolná abban, hogy odamenjen. De ki az a nő, kérdezte a feleség, mire a magánnyomozó nem tudott választ adni, mert mint állította, a férfi egy kapun belépett, és aztán a nagy tömegben tovább már nem tudta követni. Valószínűleg sejti, hogy követik, ezért csalafintaságból kerülőutat tesz, és direkt a csúcsporgalmon át vonul, hogy a nyomozó elveszítse szem elől.

A másik feleségnek korábban lett meg az eredmény, hozta a dektív a kis hangfelvételét, meg is hallgatták a gyanús beszélőásokat, amikor a pasi olyanokat mondott, hogy gyorsabban, meg istenem, de szép, és hogy mekkora gyönyör, ha bent van. És kérdezte a nő, hitelt érdemlően megállapítható-e, hogy van valakije a

férjének, plusz kérheti-e, ha akár túlórán azt is kiderítené, hogy hívják a kis kurvát, mire a magánnyomozó azt mondta, hogy még várni kell a végső eredményig, mert a csalás még nem nyert tökéletes bizonyítást.

A pasi azonban rendbejött odahaza, hol itt, hol ott, virágcsokrokkal állt elő, és elmosogatott, szerelmes szókat suttogott a nők fülébe, dicsérte a kerek formáikat és mind a sok nyílást, erő lett benne élni, és minden alkalommal az örömeig jutott. Boldogság öntötte el a nők szívét, valójában hagyták is volna ezt az egész lüke féltékenykedést meg elégedetlenséget, csak azt nem értették, miért nem jut eredményre a nyomozó. Ilyen a nő, valahogy mindig azt hiszi, hogy a világ legklasszabb női közül az egyetlen, ha a férfi szerelmes elragadtatásban magához öleli.

A nyomozóirodában nagy volt a hajítás, számtalan féltékeny férj és feleség követelte a végső bizonyosságot, hogy ha már rossz, legyen látszatja, és ne legyen több smúzolás meg botrány. A főnök a pénzt szerette, amit leperkált neki az alomba tartozó, sok-sok bukott rendőr; lecsúszott katonatiszt és tévés személyiségből bűnüldözővé átvedlett riporter. Az ügyeket azonban titokban tartották egymás előtt, ez alapvető erkölcsi követelmény, hogy az ügyfél titka az hétpecsét. Rakosgatták az iratokat, mire az egyik megkérdezte a másikat, hogy miért van annyira felajzva. Erre a másiknak fennakadt a szeme, hogy miért, ugyan már, a munka nemesít, de most rohanni kell, nézett az órájára, nehogy lekésse a találkozót.

Már megint elmész? – kérdezte az egyik feleség épp szerdán délután a férjétől, amikor azt tervezte, beraknak egy hollywoodi szerelmes filmet, majd egymás testén fogják elfogyasztani a tejfölös báránnyalatkákat, aztán citromkarikákkal folytatják egészen a fényes végkifejletig. A férfi csillogó szemmel búcsúzott, mire hazajövök, hűtsd be a pezsgőt, mert ünnepelünk, mondta, és száguldott is tova a ki tudja, merre útjain. A másik feleségnek üzenetet hagyott, hogy bújj, bújj zöld ág, nyitva van az aranykapu, és hogy meg van veszve azért, hogy bebújhasson rajta. A feleség aznap este több orgazmust is átélt, ilyen az a virtuális szerelem időnként, hogy elég egy szó, és máris fent van a csúcsokon.

Az első magánnyomozó másnap részletesen beszámolt a feleségnek a külön töltött időről, azt mondta, csak az a furcsa, hogy nem mindig látszik rajta az élvezet, megy az utcán és magában morog, hogy vesztettünk, így nem lehet, hogy valaki nem adja át magát, máskor meg hogy jó, jó, nem győzhet le senki, megesszük mi reggelire a világot. A másik detektív meg azzal állt elő, hogy erős gyanúja van arra, amit a feleség állít, noha hozzá kell tenni, a férj szájából elhangzott az a reménykeltő mondat is, hogy azért nem kéne övön alul rúgni, vagyis nem kizárt a tettlegesség, de összességében nem túl rózsás a helyzet, merthogy mi másért is ordítózná aztán, hogy berosál ettől a szenvedélyes iramtól, meg micsoda szép mozdulatok, és aztán főleg, hogy nemcsak a testfelépítése, de a stílusa is isteni, ahogy zsonglőröködnék és küzdenek egymással szívből-lélekből, az meg annyira fenomenális, hogy ennél nincs csudálatosabb a földkerekségen.

Csak nagy sokára derült ki, úgy télvíz kezdetén, amikor mindenki bekuckózik a zugába, és alig van élet a városban, nem hogy játék – ahogy a magánnyomozó két ízben is részletesen beszámolt az eddig végzett munkáról –, hogy jobb, ha széjjelmennek, mert van ennek a férjnek egy szeretője, akitől előreláthatólag sosem szakad el, és hiába no, de azokat a csúcsokat akarja. Ez a csúcs pedig nem volt más, mint ahol együtt örültek a két feleség által véletlen és sorsszerűen megbízott egyetlen detektívvel, ültek a lelátón, és mámorosan rágták a szotyit, végre élet költözött beléjük, a nyomozó a fontosabb pillanatokban bekapcsolta a diktafonját, olyan volt, akár egy pap, rátette a pecsétet a bonthatatlan frigyre, hogy ők akkor már egyben vannak: ott, ahol a legtöbbször betalál a férfi, és ezért mennyei boldogság a jutalma.

SZATHMÁRI ISTVÁN

A KERTÉSZ ÉS A CSÓK

Megy a két kertész az utcán, a Diószegin, zöld overallban, zsebre tett kézzel, megy, vonul, akárha ez valami programféle volna, ez az egész, és hát az is, az is lehet, persze, igen, mert hirtelen a Bácskai felé veszik az irányt, és már csak át kell menni a széles úton, megy a két kertész, halad, és én rájuk gondolok, az egyik csupa szőr, még az orra is olyan, a másik kerekfejű, majdnem kopasz, alacsony, tömzsi, nyitja a két kertész a Bácskai ajtaját, és belép a füstbe, meg mindenféle másba, tévé hangja, játékgép zúgása, és emberi lárma, ez az, mondja a szőrös a másiknak, ez az haver, a korszóból isszák a fröccsöt, mert így talán jobban esik, igen, bepárasodik a szemüveg, folytatja a szőrös, be-be nagyon, és kortyol újból a citromszínű borból, alumínium tálcába nyomja a csikkét, a falon ócska nyomatok lógnak, a vécében állandóan folyik a víz, a sarki asztalnál örökké ülnek, és a csapos fehér arca sohase rezdül. A Bácskai, mondja a másik, és iszik ő is megint a borból, és kifelé néz a maszatos, mocskos üvegen, a kert felé, amely fáinak most csak a koronája látszik, meg az a pár korai felhő, így reggel, hogy tétováznak fönt a halvány, sápadt kék égen, hogy utána már harsabbak, erőteljesebbek legyenek, igen, mint ők, a kertészek, a két haver, a Bácskaiban, még egy kicsit, mondja a másik, a kerekfejű, és áll a söntéshez nagyon, és látja a szemben függő repedt tükörből ő is a helyet, ahová mennek majd innen, és ahonnan jöttek is, persze, így, zöld overallban, zsebre tett kézzel, a kertet, a kertet, mely álma volt egykoron. Mert olvasott ő mindenféle dolgot gyerekkorában, hercegnők, dámák, sudár ifjak, kastélyok, sziklák meg rémületes, nyirkos barlangok, denevérek és rézbőrű férfiak, szerecsen nők, kínai selymesek a fal, a nagy fal mentén, mellett, és hosszú karavánok a sivatagban. És ő szeretett hozzájuk tenni, szerette továbbvinni, továbbpergetni ezeket, lenni minden és mindenki egyszerre, és változtatott arcot, színt és nemet ábrándjaiban, és érezte, tudta, ha akarja, minden, de minden megtörténhetik. És mesélt erről az anyjának, de ő csak döbbsent, megdöbbsent ezen, az élet más, mondta kis idő múlva a zavart szemű asszony, másmilyen, kisfiam, és remegő kezét a kötényébe dugta. Abba a köténybe, amit ő is felpróbált néha, mert azt hitte a kertész kicsiny korában, azt hitte, mindent lehet. És járta a határt a társaival, barna földeket, zöld kukoricásokat cserkésztek be örömmel, meg akácost, fenyvest, ahol tobozokat gyűjtöttek, amelyek olyan szépen égtek, pattogtak, ha tüzet raktak a tisztáson. Tábortüzet.

Egyszer vihar érte őket a túlevelű fák alatt, és akkor megfogadta, jó lesz, csakis az. És utána, ha tehetné, a természetben volt, sokszor egyedül is, nem számított ez. A szülei néha a hegyekbe vitték, vagy a kékszínű tavakhoz, de az anyja továbbra is makacsul ragaszkodott ahhoz, amit ő életnek nevezett. mert csak ez van, mondta, mondogatta remegő, reszkető kezét kötényébe dugva. Mintha e kötény nélkül nem ment volna semmi. Ez az egész. Ez az ő igazi élete. És a fiú nem mondott ellent. Nem volt miért. Mert ő már birtokolta azt, ami csak az övé, az övé lehetett. Egymás után falta a könyveket, a gyönyörű történetek fő és mellékszereplője lett, volt pálcája, kalapja, repülő köpenye, kékszemű kedvese, kalácsból épült csoda-csodaháza, itala, étele, és egyszer csak megtorpant a Varázsló kertjénél. Pontosabban elállt a lélegzete egy tünde időre, hogy utána erős szívdobogása legyen. Tudom, mert mesélte nekem a kertész, mesélte a Bácskaiban, mert azt hitte, értem ezt, igen, mindenkinél jobban, és azt hiszem, egy kicsit igaza is volt. És olvasta a Varázsló kertjét, habzsolta, tömte magába, de nem tudott betelni vele, a homloka gyöngyözött, a torka kiszáradt az örömtől, a kéjes izgalomtól, hogy van, megvan ez neki. És éjszánként mászkált a csodaszép virágok között, hempergett a hatalmas fűben, de ha kellett, erős és vad is tudott lenni, ott, az álmaiban, mert ez is benne volt, igen, amit ő boldogságnak, gyönyörnek nevezett. És elhatározta, neki is lesz kertje, virága, szolgálja, mert így kell ennek lenni. És nőtt gyorsan, és hasonlóképpen nőtt benne a vágy is, hogy meglegyen mindez. Anyját, apját már rég maga után tudta, sok helyen megfordult és kertésznek tanult. Nem olvasott már, csak azt az egy történetet hajtogatta, a *bácskai* történetét, ha úgy érezte, most muszáj. És csodák vannak. Min-

1666

dig is voltak, mesélte nekem a kertész, a kerekfejű, tömzsi, overallos kertész, zsebre dugott kézzel a Bácskaiban. A Nagyvárad téren mászkált, mikor mintegy revelációként megpillantotta a gyönyörű Orczy-kertet és vele szemben a Bácskait, ezt a füstös, kormos, italozó helyet, ezt a handabandázó, lármás, részeges világot, ahová mi is jártunk focizás után. Mert a kertész már az első pillanatban tudta, neki innen elmennie nem szabad. Pár nap múlva már a kertben dolgozott, fűvet, virágokat gondozott, etette az apró tavacska kacsáit, lehullott gallyakat szedett fel a földről, és ha az ideje engedte, hosszasan bámulta, elbámulta az eget. Ilyenkor olyan, mintha repülnék, mondta. És sokszor a Bácskaiban landolt természetesen. Megvan a kert, mondta, megvan a varázsló, és csillogott, csillogott a szeme. Én meg focizni jártam a kertbe a haverokkal. Vasárnaponként kockás plédjeiken ültek vagy feküdtek az asszonyok, barátnők, és drukkoltak nekünk. És tudtam, a kertész is ott van valahol a szolgálával, a magassal, a szőrössel a közelben és les bennünket, követ elszántan, nagy figyelemmel, és ilyenkor csak neki játszottam én, neki, vagyis érte rúgtam a gólt, cseleztem ügyesen, és ha estem, botlottam is, ez is csak neki szólt. Mert értettem én a kertészt. Nagyon. Igaza volt. És jó volt ezt tudni. Igen. És azt is, hogy a bűvös, illatos, csábos virágokra gondol akkor, amikor mi már fáradtan, csapzottan a meccstől az asszonyokhoz, barátnőkhöz megyünk, hogy csókot kapjunk tőlük, mert úgy érezzük, megérdemeltük, megérdemeltük nagyon.

PRÁGAI TAMÁS

Játék a zöldben

Feladatukhoz mérten irdatlan, kétágú villanyoszlopok sorakoztak a falu egyetlen utcáján, egészen a bedőlt kerítésű bakterházig – mert évtizedekkel korábban vasút is haladt át a falun, de keskeny nyomtávú sínpályáját mára lebetonozták kerékpárútnak, hogy a repedésekben helyet kapjon az aprócska árvacsalán, a pongyola pitypang, a tövises iglice, a pásztortáska és a lándzsás útifű – hiszen mindössze egyetlen halovány fényt adó ívlámpát kellett tartaniuk. Csikorgó beletaposott a fékbe – a kanyarban valószínűtlen jelenés tűnt fel, egy fél testű nő. Rikítóan sárga pólót viselt, mely fenekét is takarta – feneké hiányát pontosabban, hiszen (és ezt világosan látta mind Csikorgó, mind az anyósülésen, egy háztartási gázpalack tetején kucorgó Pesti) alsóteste teljes mértékben hiányzott, a felsőtest mégis embermagasságban lebegett a derékig érő út menti fű fölött.

– Láttad ezt? – kérdezte Csikorgó, amint elsuhantak a jelenés mellett, aki fekete, alighanem fénymásolással sokszorosított plakátokat csirizezett éppen az oszlopra. A plakáton ormótlan betűkkel a következő felirat állt: *Van túlvilág. Vétített képes előadás. A belépés ingyenes.* (Időpont, helyszín).

– Fűszínű, csikos hosszúnadrágot viselt – jegyezte meg a pontosság kedvéért Csikorgó. – Fűszínű nadrágot, messziről valóban nem látszott a magas aljnövényzet miatt.

– Nem volt alsóteste.

Pesti sápadt volt, és maga elé nézett.

– Tisztára be vagytok kattanva – szólta előre a hátsó ülésről Zsazsa, valami Sanyi nője, akinek a legjobb feneké volt az idő tájt a tizenegyedik kerületben (erről kerületi szinten teljes volt az egyetértés), egyébként fekete hajat és körmöket viselt. – Paráztok? Egyébként megmondtam, hogy ez az egész misszió hülyeség, nem?

– Zsazsa, én tényleg értékelem világos helyzetértelmezésre való törekvésed. Ha anyázní fogok veled, az nem ezért lesz, jó?

– Nápolyit kérsz, csöpi? Kókuszos. Nem jó, de el lehet ropogtatni. Mégis valami, nem? Elhagytuk már az ököritató vályút?

– Mit???

A hevenyészett térképen iromba ákombákomokkal tényleg ez állt: *az ököritató vályúnál jobbra a földúton.*

A volt szarvasmarhatelep romjainál valóban a földútra kanyarodtak, a kocsí küszködött a meredek bakháttal két párhuzamosan futó vizesárokra osztott szekérúton, lehuppant a kitüremkedő sárszigetekre, az első kerék helyenként kilátástalanul kapart, aztán mégis nekilódult, mintha belülről kényszerítette volna valami titokzatos „lelkierő”. Aztán éles csattanást lehetett hallani. Csikorgó káromkodva megállt, kiszállt az autóból, alánézett, vészjóslóan megjegyezte: a kipufogódob.

Csakugyan: a kipufogódob leszakadt. Alaphiba ennél a kétüteműnél, a viszonylag magas alváz ellenére. A kipufogócső csatlakozása elől, közvetlenül a motor alatt van, és bárminemű huppanás – hiszen az ütődést a cső görbülete fogja fel – könnyedén kirántja a bilincsből az éppen itt felfüggesztett toldást. A kipufogócső ilyenkor mint egy előre szegett dárda életveszélyesen lifeg, készen arra, hogy a következő efféle ütközésnél felfüggesztéssel együtt leszakadjon.

– Megdrótozom – jegyezte meg sötéten Csikorgó. Pesti maga elé meredt, és azt mondta: Drótozd meg. (Aztán megkapaszkodott a gázpalackban.)

A motor valahogy nem akart többet elindulni, megérezhette, hogy utolsó útja ez, közúti forgalomban az EU nem tűri a kétütemű járműveket, a Wartburgok (a szocialista rezsim középkecskés járművei) így végleg kiszorulnak az autópályákról. Május elseje volt, kétezeréves. Az idő esősnek indult, de nem volt kétségbe ejtő – már kilenc óra tájban kitisztult, és fél tizenegykor szinte perzselte a nap. Pesti és Zsazsa kiszálltak, és tolni próbálták a „selyemzöld” gépjárművet a mély sárban, több-kevesebb sikerrel, csúszkálva és káromkodva araszolva a „tanya” felé, de az csak nem akart közelebb kerülni.

Pesti úgy állt az ajtóban, mint akit lepasszoltak valahová, és aztán nem lett meg – legalábbis ez tükröződött az arcán.

Vele szemben nyílt tekintetű fiatalember, akin mély nyomokat hagyott a természetes életmód. Kártolatlan birka-gyapjúra emlékeztető, fekete szőrzetet viselt, ezt széles fejpánt rögzítette a fejéhez. A szőrzet a száj alatt kecskeszakállban folytatódott, melybe viszont színes bőrszalagokat fontak. Inka típusú, bő ujjú, bíborszín ing fedte felsőtestét, alsótestét viszont rendhagyó módon semmi.

– Rögtön jövök, csak felveszek egy nadrágot – jelentette ki. – Már akartam, csak ma még nem volt időm.

De már a belső szobából hallatszott a hangja.

– Csikorgó, akkor jobbszélsőt játszol, jaj, de örülök, hogy ideértetek, félttem, hogy leragadtok a bukkanónál, két napja volt egy kis eső, éppen amikor a Nivával akartam feljönni, hoztam a kenyeret, de valahogy keresztbe fordultam a bukkanónál, nem is értem, a Niva mindig feljön, át kellett hívni Derecs Janit a traktorral, de az meg nem tudta meghúzni fölfelé, úgyhogy lefelé húzta meg, de a traktor megszaladt a meredeken, Jani berántotta a kézféket, mert elfelejtette, hogy előző nap javították, és olyan szerencsétlenül blokkolt, hogy fejével előre kizuhant a traktor elé, szerencsére előző nap kivette a szélvédőt is, mert tavasztól ősziig szélvédő nélkül száguldozik, de az első kerék a fejtől öt centire állt meg, majdnem szétlapította... Nem láttátok a lenyomatát a bukkanónál? Tegnap még kivethető volt a sárban az arca. Na mindegy, Pesti, te akkor hátvédet játszol, rendben? Egyébiránt ahogy megbeszéltük. Verkli és Ábel középpályás lesz. Hajnalban elindultak Pálmajorból, szerintem gyalog már itt lennének, de számárcordén jönnek, jó ötlet, nem? Verkli szerzett szamarat, nagyon praktikus, jár vele fuvarozni állítólag, csak az a baj, hogy Szentán van egy kanca, akibe Verkli szamara beleszerelmesedett, és minden délután keresztülveti magát a karám korlátján és átcsattog hozzá lobogó fülekkel, elég mulatságos látvány, elől robog a számár, majd kiszáratva Verkli a kötőfékkel, aztán alkonyattájban vonszolják egymást vissza. Mindegy, délután kettőig csak ideérnek, nem? Van még idő, nem? Szerintetek hány óra lehet?

Az épület tényleg tanyára emlékeztetett. A vályogfalú házat szép hullámos cseréptető fedte, így messziről látszott, alternatívok lakják. A tapasztott fal fehérre volt meszelve, de a meszelés nagy foltokban hullott, és kilátszott a földszínű tapasztás. Az épület mögött valaminek a romjai látszóttak, de nem jól; a tetejébe tornyozott ágak alól alig nem lógott ki eléggé ahhoz, hogy meg lehessen állapítani, mi az. Lehet persze, hogy ez volt a tűzifatároló. A bejárat előtti tornácon a következő tárgyak voltak felhalmozva, illetve kiakasztva: egy fél hordó (abroncsok nélkül), egy szütyő, egy fagereblye („grábla”), néhány kolomp, egy döntőfej-sze (favágó tőkében), egy topor (nyél nélkül, a tőke alatt), néhány tucat

üres méhkeret, egy üst, néhány tégl a és még néhány felismerhetetlen tárgy, részint a földön, részint a házilag készült deszkaasztalon, valamint egy lavórban néhány ázó rongydarab vagy ruhanemű (ezt így hamarjában nem lehetett megállapítani). A ház környezete egészében is nagyon intenzív tevékenységeket sugallt. Mindenütt hevert volt valami apróság, egy-egy fél szekér, létra, talicska vagy facsemete (a megilletődöttségtől földbe gyökerezett lábbal).

Csikorgó, Pesti és Zsazsa kis ideig barázdabillegetőt játszottak – egyik lábukról a másikra álltak az ajtó előtt, míg végre a fejpántos fiatalember (most már kockás farmernadrágban) ismét fölbukkant.

– Azt, hogy hány óra lehet, nem azért kérdeztem, hogy feleljetek. Amióta a tanyán élek, nem érdekel az idő. Tényleg nem. Csak megszokásból kérdeztem, de már bánom az egészséget, komolyan. Szia. Medvegyev vagyok.

– Szia. Zsazsa.

– Ha mégsem érnének ide Juricák Hárságyról, akkor beállsz védeni?

– Persze. Még sohasem fociztam, de szerintem védeni tudok. Nők is játszhatnak?

– Mi az, hogy nők *is*? – kapta fel a vizet máris Medvegyev.

– Hogy érted azt, hogy *nők is játszhatnak*? (Medvegyev hadonászott). Egyszerűen nem értem, hogy egy ilyen gyönyörű nő, mint például te, miért prezentál magáról negatív képet, és miért hagyományozza ezt a hangsúlyosan diszkriminatív szemléletet azokra, akikről – egyébként nem elvi

okból, hanem zsigerből, érted, zsigerből! – csillagászati távolságban áll ez az álláspont! Csillagászati, érted? Ha Jurica ideér, akkor úgysem te állsz be, mert biztos bénán védsz, de ezt nem azért mondom, mert nő vagy, érted? Egyszerűen tudom, hogy bénán védsz, függetlenül attól, hogy nő vagy vagy nem!

– Jaj, ne pörögj már, Medve, tök jó fej vagy, hogy erre gondolsz, meg minden, de én tényleg szívesen megpróbálom, ha nem csesztek le, ha egyszer-kétszer berepül a laszti. De azért a kapu nem túl nagy, ugye?

– Szabályos kapumérettel játszunk – jegyezte meg Pesti, akinek, mióta a Wartburgot tolt, még nem tért vissza az életkedve.

– Hol a pálya, apropó? – kérdezte Csikorgó, hogy elébe vágjon Medvegyev eszmefuttatásának a női emancipációról, mert egyszer már beleszaladt ebbe a zsákutcába. Miután a vidéki élet szerelmese figyelmeztette őket, hogy ne tiporják le a zsenge olajtököket, keresztültörték magukat a telket szegélyező csalános-bodzás akácson, és kiértek egy nagyjából futballpályányi gyepes, ám meglehetősen gödrös területre. A térség közepén rövidnadrágos, hórihorgas fiatalember edzett egy kaszával, látszott, éppen vesztésre áll.

– Szevasz, Méla, itt az első turnus! – kiáltott Csikorgó.

– Gáz van? – kérdezte üstöllést a nyúlánk mezei gazdálkodó.

– Dehogy. Legfeljebb, hogy leszakadt a kipufogódob. Mért? Látszik, hogy nyomott hangulatban vagyok?

– Nem úgy értettem. Gázpalackot hoztatok?

– Ja, persze. Pesti végig azon kuporgott. Jól átmelegítette.

– Tényleg, Méla, most már abba hagyhatod, szerintem elég egyenletes a gyep! – kiáltott oda Medvegyev is. – Mindjárt ideér Verki a kordéval, és akkor fölállítjuk a kapukat. Már átjöttek a Boros-erdőn. Úgyhogy inkább fújj egyet, és pihend ki magad az összecsapásig.

Valóban – az erdő felől tényleg hallatszott valami rikoltozás, mintha gramfon erőlködött volna, amit hol gyorsabban, hol lassabban tekernek.

– Lemossuk őket – válaszolta a hórihorgas anélkül, hogy föltekintett volna, megigazította a napszemüvegét, és a kasza hegyével becélzott egy pitypangot. Látszott, hogy már egy ideje tréningezik, mert kb. harmadszorra sikerült ledöfnie.

Biztos, hogy Verkliék voltak, mert a nótázáshoz hasonlítható hangicsálásba időnként bájos szamárordítás vegyült. A hang hol közelebből, hol távolabbról hallatszott – Méla szerint a szél miatt, mert ez a tavaszi szellő fölkapja és elsodorja a hangot. Pesti hitte is, meg nem is – de annyi tény, hogy az ordítás hol az erdő alsó, hol pedig felső végéből hallatszott, és valószínűtlennek tűnt, hogy számárkordén ennyi idő alatt megtegyék oda-vissza ezt a távolságot.

– Ki lesz a másik két hátvéd? – kérdezte Pesti.

– Eláruljátok, hogy kivel játszunk? – vágott közbe Zsazsa, és egy akáctüskével piszkálta a körmét. – Azért mégis jó lenne tudnom, kivel játszunk.

Méla felegyenesedett és a kaszára támaszkodott.

– Hát elég vegyes társaság lesz, annyi szent.

– Vértprofik lesznek – erősítette meg sötéten Medvegyev, és szemlátomást megörült, hogy ismét beszélhet. – Vértprofik a megyétől, de nemzetközi felállásban, mert hoztak erősítést Sao Paolóból, vagy honnan? Melyik is Inkavár uniós testvérvárosa? Lucern? Na mindegy, szóval közgazgatási erők vonulnak fel, de képviselteti magát a bankszektor is, úgyhogy vigyázzunk, mert a megyének van valami érdekeltsege a fejlesztési alapon vagy miben... De hogy melyik fejlesztési alapon? Na mindegy, kemény lesz, nagyon kemény. Nem hátrálunk meg. A csatáraik kiválóak, egy ikerpár, két éves koruktól együtt játszanak, egyébként aktív pártpolitikából buktak a közigazgatási szektorba, láttam őket lőni a Cukorgyár ellen. Az egyiknek olyan beadásai voltak, hogy amikor félpályáról megküldte, és a kapus kiszaladt, mert azt hitte, eléri a tizenhatoson belül...

– Lemossuk őket – vágott közbe Csikorgó. – Hazai pályán játszunk, a közönség nekünk szurkol. Ismerjük a pályát, az előny nálunk, nem rúgnak labdába.

– De mégis, hogy jött össze ez a meccs? Kihívtátok őket?

– Neveztünk. Ez is valami csatlakozási izé, amatőr focicsapatok nevezhettek. Sorsolás volt, aztán annyi. Jól belenyúltunk egyébként, Szentát hat-egyre verték, pedig azok is erősek. Innen szép győzni, nem igaz?

– Ami azt illeti, a pályát nem ismerjük – szúrta közbe lakonikusan Méla, aki megfeszített figyelemmel követte a beszélgetést, és egészen a kaszanyélre nehezedett. – Hogy őszinte legyek, még én sem ismerem, pedig már harmadik napja itt kaszállok, hogy egyenletes legyen a fű, de annyi benne a gödör, hogy a kasza állandóan elakad. Ezt most nem panaszkodásból mondom. De képzeljétek bele magatokat. Vezetem a mozdulatot, hogy ívben lendüljön az él, és akkor a kasza hegye befúródik a talajba, megbiccenek, a lendülettől csaknem kiszakad a vállam. Olyan ez, mint egy coitus interruptus. Komolyan. Úgyhogy ti mondhatjátok, hogy ismerjük a pályát, de nincs igazatok. Kevésbé, sőt semennyire sem

ismerjük. De tegyük hozzá: ők sem ismerik. S talán még inkább nem ismerik, mint mi, ha ez ugyan vigasz, netalántán remény.

– Tetszik az érvelésed, Méla. Foglalkoztál retorikaelmélettel?

– Inkább csak érintőlegesen. Egy darabig szakács voltam, később programozó matematikus. De most már abban sincs pénz. Te bölcsész vagy?

– Olyasmi. A klasszika-filológia érdekel, meg írok is. Többnyire klasszikus metrumban.

– Az engem is érdekelne, de hiányoznak az alapjaim. Megmutatod majd, hogy miket csinálsz?

– Jó, szívesen, de csak ha komolyan érdekel. Mert ha ismerkedni meg kéfélni akarsz, akkor jelezném, hogy monogám vagyok, és most van pasim.

– Megjegyzem, mindkettő változhat. De a metrumok tényleg érdekelnek. Egyszer majdnem megnyertem egy diák szavalóversenyt Sződligeten. Éppen az érzelmi tetőpontnál tartottam (egy hazafias ódáról volt szó), amikor egy gigantikus méretű fekete macska vetette be magát az ablakon, egyenesen a zsűri elé – na, a hatásnak persze lőttek, úgyhogy amikor...

Ekkor Méla elakadt. Meredt szemmel tekintett a hátuk mögé. Megfordultak, és az erdő felől meghökkenítő látvány örvendeztette őket. Méretes szalmakalap alatt szorongó vékony csontú és keskeny arcélú, de jellegzetes harcsabajuszt hordozó fiatalember zöldre festett kétkerekű kordét vonszolt a poros földúton, egy tömzsi, szakállas hátulról tolt. Teli torokból azt a nótát üvöltötték, hogy „Tótszentpálon elkészült a vasút...”, de valószínűleg nem emlékeztek a következő sorra, mert ezt az egy sort ismételték a nóta nehezen felismerhető dallamára. A kordén, égnek meredő lábakkal szürke szamáracsődör hevert hanyatt, kimerevítve, mozdulatlanul. Valószínűleg enyhe sokkot kapott a szokatlan bánásmód vagy a zenei élmény következtében. Élt, mert a fülei remegtek.

– Szevasztok – ért oda hozzájuk a fogat.
– Szevasz, Verkli. Megjöttetek?
– Mért, nem? Előbb ideértünk volna, de Csaba folyton elkalandozott, úgyhogy jobbnak láttam, ha felültetjük a szekérre, hogy még sötét előtt ideérjünk. Ne menjetek közel, mert harap, abban bízom, hogy ha megnyugszik, valahogy leugrik egyedül. Elég önálló. Szia, Verkli vagyok, ez meg Abel.

– Zsazsa vagyok. Minek neked ez a számár?

– Fogatolok vele, nagyon takarékos és jól használható, már amikor normális. Néha neki is lehet rossz napja, nem? Ez engem nem zavar. Piacozni járok vele, tudod, biogazdálkodásból élek, mert nem akarok részt venni a globális termelési folyamatokban. A hagyományos gazdálkodásnak számos fenntartható eleme van, lehet, hogy kicsit nagyképűen hangzik, de a föld gyógyítását életfeladatommak tekintem.

– Nekem tetszik, hogy ilyen öntudatosak vagytok. Örülök, hogy mégis eljöttem Pestiékkal. Először nem akartam, mert tartok a szöcskéktől. Nem félek, csak tartok. Tudod...

– Csitt! Figyeljetek...

Átszemelmenten nézték, hogy Csabi hogyan kászálódik le a fogatról.

A megye három busszal képviseltette magát. Suhanva érkeztek a poros úton, és fegyelmезetten egymáshoz zárkózva megálltak a pálya szélén. Egy csíkos zakót viselő gentleman – alighanem az edző – megkérdezte Mélától, hogy ki a csapatkapitány. Medvegyev bemutatkozott. Az ellenfél hozta föl buszon a bírót, az kimérte a távolsá-

gokat, fintorgott, tett néhány megjegyzést bokaficamra, és kicsit hátrébb állította az egyik kaput.

– De hát kimértük – morgott Pesti.

A buszokból két felállítható lelátó került elő napernyővel. A megye játékosai kék-fekete dresszben melegíteni kezdtek. Valóban az ikerpár, Vízi Péter és Pál fog játszani elől. A harmadik csatár mindenki meglepetésére egy magas, szőke svéd: valami Niel Ansterstrom. A buszokból hideg söröket, tökmagot, szotyolát és szurkolókat vettek elő és megtöltötték a lelátót.

Jurica Hárságyról tényleg nem érkezett meg, de Cipcsányi, Melasz és a két Draskovics időben befutott Cipcsányi fapados Landroverén (a megyei helyezett cukrász mindennél többre becsülte ezt a klasszikus márkát, mellyel az angolok kiépítették világbirodalmukat és megnyerték a háborút). – Nyugodt meccsünk lesz, fiúk – jegyezte meg öntudatosan, amikor sikerült kimadzagozni az első ajtót és kiszálltak. – Hétfőn öszszefutottam Marcibányival, és jelezte, hogy Varsóba megy tüntetni a globalizáció ellen valami zöld küldöttséggel. Mondom neki: nem is tudtam, Marcibányi, hogy ilyen zöld vagy. Képzeljétek, erre azt mondja: volt hely a buszon. Öntudatos, nem?

Klasszikus elosztásban álltunk fel: Méla, Medvegyev és Cipcsányi elől, középen Verkli és Ábel, Melasz bal szél, Csikorgó jobb, hátul a két Draskovics és Pesti, a kapuban – egek! – valóban Zsazsa. (Medvegyev feszülten várta, hogy a bíró szóvá teszi-e, hogy nő a kapus – sajnos nem tette szóvá). Nálunk volt a kezdés. Méla indított, lazán átbiccentette Cipcsányinak, az hátraszúrta Verkli-nek, aki kiadta szélre: de egy fücsomóban megpattant a laszti, bedobás.

– Nekik is meg fog pattanni – vont vállat Verkli.

A jobbszélső, az oktatási bizotmány előadója dobta be, az egyik Vízi leszerelte, áttemelte Csikorgón, amikor Pesti ráfutott, beadta a másik Vízinek, az továbbpasszolta a svédnek, aki pontosan a hátvéd vonalában szerelte a labdát, ráfordult, és higgadtan elhelyezte a jobb sarokban.

Gól a második percben.

Nem is ez volt meglepő, hanem hogy Zsazsa balra vetődött. – Megijedtem a lövéstől – vallotta be színpogva. – Nem baj, ne add fel. Tedd csak le – nyugtatta a kis Draskovics, és kirúgta a labdát. Középen Ábel próbált szerelni, de elvették tőle, két perc múlva megint a kapunk előtt volt a labda. Vízi Péter pöccentette be Zsazsa remegő térdei között. Kettő-null. – Nem bírom ezt az idegfeszültséget! Nem sejtettem, hogy a foci ilyen idegmunka – szögezte le a klasszikus formákat pártoló „versbajadér”.

A következő támadásunk a hátvédsoron tört meg. A középpályásuk jó indítólabdát kapott, de kiadta szélre. Aztán hátrajátszották, majd megint ki szélre – mintha a hosszú labdákat gyakorolták volna. Megint az egyik Vízihez került a laszti, de hátrajátszotta, hogy mozgásba hozza a középpályát.

A mi embereink úgy pattogtak a laszti után, mind a szöcskék. Derekan küzdöttek, de valahogy a szerencse is ellenük dolgozott. Ha a laszti megpattant, egészen biztos, hogy az ellenfél járt jól. A harmadik gólt megint a svéd gurította be Zsazsa lábai közt, látszott, hogy most már a kötényre mennek rá.

Az emelkedő felől csörömpölve vágta az egyik kerékpáros fagyaltos kocsi. – Jön Jurica! – sóhajtott föl Medvegyev. – Csere!

Zsazsa rogyadozó léptekkel hagyta ott a kaput. Juricához lépett, és azt mondta: Köszönöm.

A kapuban végre Jurica állt, a kis Jurica. A kék-feketéknél volt a lab-

da, a középpályás előre jött, és csak úgy, tét nélkül megeresztette, Jurica fölnyúlt, lehúzta.

Aztán jöttek Jurica híres kiadásai.

A labda hatalmas ívben Cipcsányi lába elé zuhant, csaknem belebotlott a lassan tempót váltó fiú. Egy testcsel után megeresztette, jóformán elrugaszkodni sem volt ideje az elkényelmesedett kapusnak. Három-egyre szépítettünk.

Erre beindultak. Szinte azonnal elől volt a labda, és Vízi kettő a tizenegyes vonalából eresztette meg, egyenesen középre, a kapusnak lőtte a bőrbogyót. Jurica mellett vette le a lövést. Dicséretére legyen mondva: a labda nem pattant ki. Többen állították, hogy a kis termetű csodakapus a lövés erejétől megemelkedett, és vagy húsz centimétert repült hátrafelé, éppen a gólvonal előtt ért talajt. Ez szerintem túlzás. Tény az, hogy kissé meggyökent. Lehet, hogy csak beleszorult a levegő. Az is tény, hogy nem rúgta ki a labdát, mint az imént, hanem legurította Pestinek.

– Vidd előre, fiú.

Ilyet még nem láttunk Pestitől. Nekifutott, elvitte a labdát a svéd és a téglarcú középpályás mellett, egy pillanat múlva a tizenhatosnál cselezett, és elfektette az egyik hátvédet. De nem volt ideje lőni – a középhátvéd becsúszott talppal, Pesti fölpördült, mint a lőtt nyúl és elfeküdt a gyepen.

A bíró nem adta meg a tizenegyest.

Pesti föltápázkodott, és darabosan elindult a bíró felé. Cipcsányi és Medvegyev gyorsan közrefogta, és hátrakísérték.

Megint ők indítottak – mi mintha pályán sem lettünk volna. Gépiesen adogatták a labdát, a középpályásuk becsúszott Verklinek,

aztán elfektették Ábelt (Ábel fölbuszkázott, és lesántikált a pályáról. Aztán elnézett valahová az erdő irányába, és visszajött). Vízi egy Vízi kettőtől kapta meg a labdát, hajszálpontosan lábra, a kapu előtt.

Ekkor ment rá az ellenfél csatárjára Pesti.

Vízi egy megtorpant, Pesti előredőlve, megfeszített izmokkal törekedett a labda felé. A pontos lövéseket szóró csatár megpróbálta elhúzni a labdát, de már ott volt Pesti lába: mintha egy szekérrudat húztak volna el a pálya felett derékmagasságban, Vízi felbuszkázott, nyekkent a zöldön.

Pesti a talajhoz szögezte a labdát, lendületet vett és ráhajolt a lövésre.

A bőrbogyó úgy lódult meg, mint Gagarin hordozószerkezete, amikor el akarta hagyni a sztratoszférát. Egy darabig követtük a tekintetünkkel, de hogy pontosan hova esett, nem lehetett látni a naptól (mert ráadásul nappal szemben játszottunk).

Annyi biztos, hogy a labda az akácós túloldalán, a csalánosban tűnt el.

A játékosok mozdulatlanul álltak a pályán, mint a marcipánfigurák egy roppant méretű zöld tortán, de az italozó és örömtias szurkolókban is bennragadt a szusz.

Ilyen lövést még nem láttunk a szabadtéri stadionban itt a Barát-hegyen.

Senkinek sem akaródzott elindulni a labdáért. Pesti elégedetten állt a viszonylagos siker fényében, kihúzta magát és felderült az arca. Megint volt idő. Szép, mozdulatlan jelenet volt kerekedett váratlanul ott a zöldön.

Pesti arra gondolt: feladtuk, de le nem mostak minket.

A sűrűből, ahová a labda zuhant, valami csörtetés hallatszott. Az anyakoca terelgeti ilyenformán süldő malacait. Hamarosan emberi jellegű beszéd foszlánya is kivehetőnek tetszett.

– A határon félreállították a buszt – hallatszott egy recsegő hang –, politikai manipuláció! Félreállították az egész kibaszott buszt, és másfél napig májkonzervet és krékert ettem...

A bozótban hamarosan Marcibányi csapzott alakja lett kivehető. Fekete műanyag-táska volt átvetve a vállán, kezében három múlt heti Magyar Narancs.

A tisztás szélére érve megtorpant, és egy pillanatig farkasszemet nézett az egész, megkövült társasággal:

– Mi történt, gyerekek, megint lemaradtam valamiről?

KERÉK IMRE

Labda-vers, nosztalgiával

Első labdám, hová gurultál
a mérhetetlen-tág időben?
S a diadalérzést-fakasztó
első gól, mit kapura lőttem?
Hol vannak már a csapattársak,
kikkel rúgdostuk, jobbra-balra
fürgén cselezve s fölrikoltva,
ha hálót rezgetett a labda?
Hová tűnt régi focilázam?
Szabadrúgások... Pompás passzok...
A boldog rohanás a pályán
a vágyott célig... Merre vagytok?...
Most a fiam rúgja helyettem,
két unokámnak adogatva...

Száll, csak száll magasan süvítve
az időn át egy régi labda...

CUKOR GYÖRGY

A labda

*Te Gömbölyű, mely két kéz melegét
tovább adod, röpülve, untalan,*

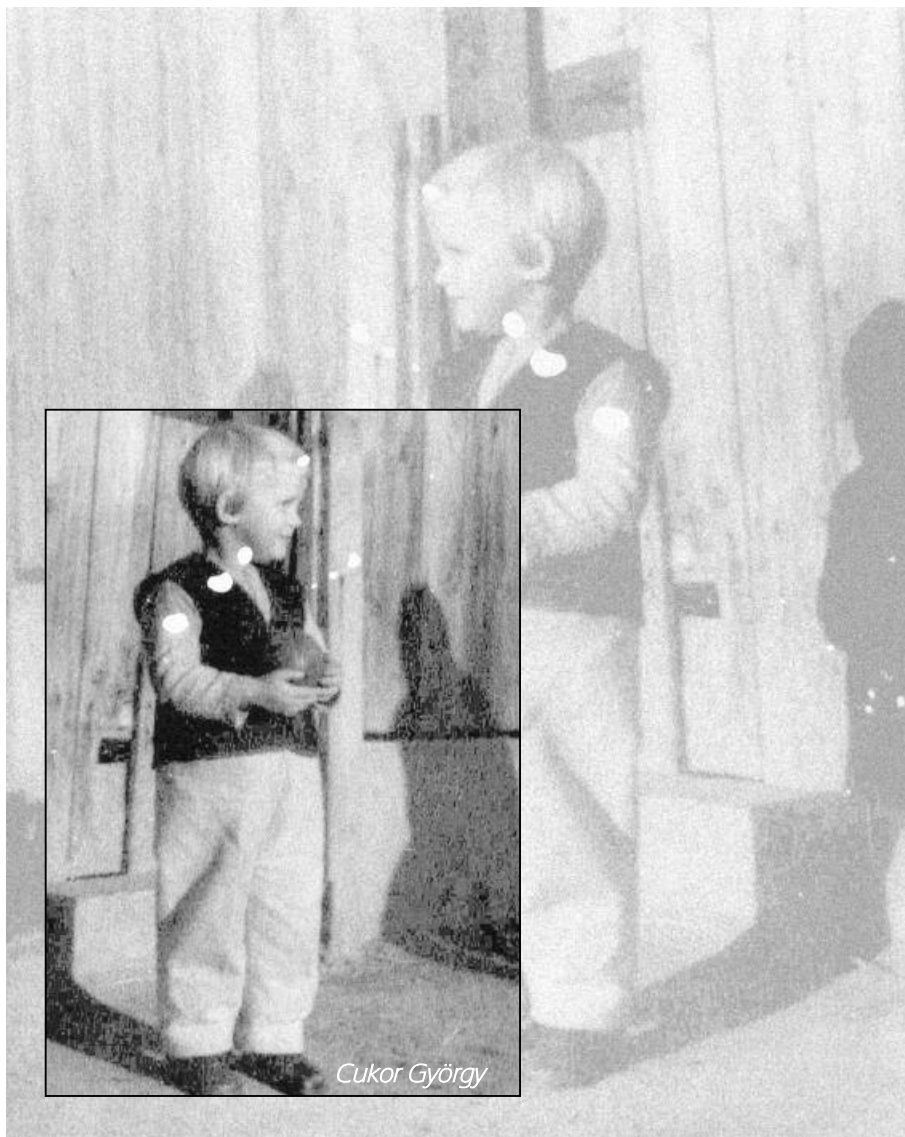
LUFTOT RÚG. Van a fájdalomnak egy könnyű, ám igen veszélyes típusa. Lélegzettel szívjuk be s hirtelen a szívre szalad. A gyerekkorban érződik először, s utóbb derül ki, hogy az egész életünkön elkísért. Nincs neve, ahogy semminek sincs, ami fájhat, legfőbb helyszínei vannak. Ott van a hajnali mezőn. A szomorú számtanpéldában. A kesernyés borban. Ahogy idő múltán apánk favágóján a fűrészbak megroggyant. Vagy amint a buszon egy idegen az arcodba bámul s oldalra pillant, kezében a szatyra, mintha egy árva lélek jött volna hozzád az égi tereken túlról, csendesen vár; s te közönyt mímelsz, hogy ne kelljen szóba állnod vele, hogy ne érezd azt a régi keserűséget. Finom, lassan permetező zizegéssel ez tölti be a világot, a léleknek ez az önmotogatósig kidolgozott emlékező léte. Erről szól Rilke szomorú, fájdalmas verse, *A labda*. Kosztolányi fordításában. Fájdalom? Ezen a vidéken gyerekből hirtelen leszünk vének. Néhány percig együtt fut a két idő, az a cselekvés, a tapintatlan, mindent elsöpörni vágyó tett, azaz a kártékonykodás kora, azután csak a szemlélődés, öreges, bosszankodó bá-méskodás marad szemhunyásnyi szünet nélkül, míg a szem végleg lekoppan, mert beleszakadtunk.

*mint a sajátod; az suhant beléd,
mi illanó s a tárgyba súlytalan,*

FOTÓ a gyerekkorból. Két árnyék: két kapufa, egyik önmaga. Megtörik az árnyék a kerítésnél: odaállították a gyereket, emlék. Piszte, s a labdába kapaszkodik. Profilból piszte. A haja a füle elé van fésülve, hogy az elálló füleket egy kicsit enyhítse. A nadrág láthatóan föl van hajtva, majd belenő. Oda állították, hogy lefényképeztessék, pillanatra hagyták ott. Biztos sokba került. A fényképezés. Mégis spontánnak tűnik a pillanat. Pedig emlék készült. Nem emlékszik erre a nadrágjára, tán sem mire sem emlékszik, állítólag ő áll ott, már abból az időből, amikor nyírták a haját, és rossz gyerek lett belőle, egy vízhozta engedetlen. Odaugrana az anyjához, vagy elszökne, neki a világnak. Aztán egyedül játszott. Eldobta vagy leállította a labdát, belerúgott, futott utána. Egyedül játszik azóta is? Leállítja, belerúg és fut utána? Pedig csapatfüggő. A körtefára emlékszik, kicsit jobbról, a törzs rovátkáira, a fényes levelekre, arra a fára, ami a pszicho-dózis szerint a körtefa. A deszkakapura, ami a kapu azóta. Tán a napfényre, amit a kép nem tud megfogni. A kerítésdeszkára sütő napra, a napsütötte deszkához pattanó labdára. Ekkoriban az apjával is rugdaltak egymásnak néha. Dolga a képzeletbeli medvével volt s Hatvani professzor átváltozásaival, anyja meséiben. Eljárt a faluszéli mélyút mellé, homokvárat épített komoly rendszerességgel. Mert az a család nem képtelenül megkapaszkodni akart volna akkoriban, ábrándozott inkább. A szülei nem mesélték neki, hogy az országban ki uralkodik. Gazdag embert nem is látott, királyok a mesében voltak s furfangos személyek. Később hallotta, hogy Tito szakaszvezető miatt jöttek el Zalából egy biciklivel s egy láda holmival. A fiatal, egygyerekes házaspár, mindent otthagya. Ebből az időből tán mégis eszé-

1700

be jut a labda, a gumi tapintása, a gömb-domborulat s amint pattan, gurul. A nadrágba majd belenő, anyja varrta, s a mellényt is. Azóta is varrt neki mellényt. A cipő újforma, a fényképezéshez adták rá. Mert most, amint erre a képre visszagondol, úgy rémlik neki, hogy szandálban vagy mezítláb, gatyában járt egész nyáron. A fotón valószínűleg harisnyát is visel, anyja elvágott s végén bevarrt harisnyáját. Ahol áll, a kapu mögött az udvar s a ház. Ide költöztette őket a hatóság a hátsó, földes szobába. A jöttmenteket. A kulákhöz, akinek valami kis földje s a két lova volt. Az első szervezési hullám után. Aztán áttették őket a padlós, az utcai szobába. Mint öregekre, emlékszik az emberre s feleségére. S a szomszédasszonyokra, átjöttek parazsat kérni. Az asszony a *falimasinából* adott nekik, rakott tűzhely volt az, vas platnival. Kivette csípővassal a parazsat. S a szomszédasszony vaslapátjára tette. Vitte a parazsat a szomszédasszony a vaslapáton, hogy odahaza tüzet rakjon. Jártak egymáshoz parázsért, hozták-vitték. Vagy mást kértek, bármit, ami egy csipetnyi. Apja gyantát csapolt a falu melletti fenyvesben, anyja otthon varrt iparengedély nélkül, s ki-kiküldte, lessen ki a kapun, nem jönnek-e a fináncok. Aztán bement, odaült anyja lábához s hallgatta a mesét. Az udvar, amint odasüt a lemenő nap: kint az ember megáll a lovakkal s bekiált, nyisd ki a kaput. Kitérta a két kapuszárnyat, bejöttek a hatalmas lovaskocsival. Az ember hallgatag volt és félszemű, beleesett

a fogasba, az szúrta ki a szemét. Mégsem? A ló rúgta ki? Inkább a ló. Hallgatott, de nem volt félelmetes, csak soha nem nevetett. Túl a kapun széles utca, középen mélyen a patak. S messzebbre, egyre messzebbre csavargott el, ballagó ember mellé szegődött s beszélgettek, odaállt az útkaparó mellé s néztek a falu felé egész nap. Vagy elszaladt a Németfaluba, be egy udvarra, a tornácon csak föl a hintalóra, hajtotta. Odaszokott. A mezőn csavargott, diót hordott haza s amit talált, fácántollat, kukoricacsövet, estére mindig előkerült remegve, kezében egy fonnyadt csokorral s odaadta az anyjának. Bejárt a hátsóudvarokba, istállókba, pajtákba. Az utakon is messzire elballagott. Talált egyszer egy tojásszemet. Úttalan utakon ténfergett s estére valahogy mégis elő került. Gondolták a szülei, hogy óvodába adják, s ketten járnak ki *gyántározni*, de ez megszökött az óvodából, s egyszer csak ott állt az apja mellett a rengeteg erdőben. No hiszen, másnap megint beadták, de ez délben megjelent a rengeteg erdőben, ott állt az apja mellett, nézte, amint dolgozik. Hát nem vitték többet óvodába. Meg szokott jelenni disznóölésnél, aratásnál, cséplésnél, temetésen, álldigált egy darabig, aztán eltűnt mint a kámfor. Sok házhoz volt bejáratos. Kezdték megismerni a faluban. A hirtelenszöke fejről. Azóta is hallja anyja kiabálását, gyere haza. S hogy nem bírtak vele a szülei, batyut csomagoltak neki, ha annyira szeret csavarogni, menjen világgá, próbáljon szerencsét, s kitették az ajtó elé. Ez pedig ordított, de el nem mozdult volna. Beengedték, megfogadta, hogy jó lesz, másnap megint csak este került elő. Most megállt pillanatra a fotón. A jöttmentek gyereke.

•

*még nem dolog, de már elég dolog,
hogy innen, a formákba öltözött*

ÁTLÉPŐ CSEL. Ha beléd üt a kétely, hogy a pálya máshol lehet, nem aberráció az, hanem az egészség jele. Hogy a te időd hol lehet, hol kapsz hosszabbítást, kitetszik, ha átlépő csellet kikerülsz egy napot. Egy nap-tári napot. Másnak kedd, de neked már szerda van. Ugyanott lakozol, mint eleddig. Elidőzöl. Ilyenkor ajánlatos kitárni az ablakot s belekiáltani a hóföregtetegbe, öreg hiba, szánom-bánom! Noha mindenütt kedd van, szerdán történik ez, mélyen jársz a te szerdádban, még az estét is megéred, s végigballagsz a havas úton a balhit bűvöletében, egy nappal előbbre járva a létben, a legvadabb télben, az elemek tombolásában. Ideje, mielőtt elmúlik a nap, ideje, hogy ragaszkodj a te napodhoz, hogy igenis csapd be magadat, csalj, s e csalás keltette biztonságérzetben érd meg a holnapot is. S még utóbb is, évek múltán, mint nagy idők tanúja, mesélj unokádnak eme élettapasztalatról, e szerdáról. Mi másról beszélhetnél neki? Vajon miről? S elhiszed magad is. Életedben sokat beszéltél, sokat hallgattál össze-vissza. S már magad is gyanakszol, hogy valaha lehetett egy szerda, az elhalványuló, kifehéredő színképek erre utalnak, ha ugyan a műszeres vizsgálat nem torzítja el a tárgyat, s nem a műszer tévedését, mármint tulajdon képmását véled időnek. Szép ez a szerda, nemléte éppen a te nemléted tágasságával azonos, hiszen a valaha fölsajdult új világod megkettőződve lett általa fekete-fehér. Teret aligha, de időt, azt nyertél, saját időt. Tárgyi bizonyíték? Van róla, van kérem. Egy havas vidéket ábrázoló fakult képeslap, elégedettségről vall s hogy a koszt jó, a szállás elsőrangú, hogy kivettél egy végtelen napot, s itthon, hóföregteteg bámulva töltöd el. Mindenén kívül, mint egy új életet. Keltezése sajtászerű. A kedd áthúzza, s föléje írva: szerda.

*földből a testbe át nem párolog:
te röpdülés és leesés között*

KÖTÉNY. Szolid kishivatalomban megkomponálom az ügydarabot, az-az kitöltöm a rovatokat. Hónom alá vágom a mappát s rekeszből ki-
lépve elindulok a magas, égbe csapó anyahivatalba. És ott ülök a folyo-
són, várok egy ajtó előtt. Fiatal és középkorú hölgyek rohannak ki az
egyik rekeszből és szaladnak be a másikba. Onnan mások kizúdulnak s
az előzőbe berobognak. Aztán az előbbi személyek ismét kirohannak, s
megint máshová futnak be. Nagy a nyüzsgés, de a rekeszek aktuális sor-
rendje, a szaladgáló hölgycsapatok összetétele nem jósolható meg, a
struktúra rejtve marad, rejtett ritmus vezérli a munkát. Ez a szemre ki-
ismerhetetlen koreográfia pedig nem lehet más a sokféle mozgás összké-
pével, mint a sorsot pallérozó Törvény inkarnációja. Azaz a Törvény egy
szelete, lét-szegmentuma, hiszen vannak más emeletek is, ahol ugyanez
a balett-bemutató zajlik. És van még a Honban számtalan hasonló hiva-
tal, ahol eltáncolják a Törvényt. Bámultam darabideig a nagy táncot, s
mivel nem kaptam el a ritmust, hiszen akire vártam, aki az én szerény
rekeszem ügydarabját a maga sajtószzerűen asszimiláló lépés- és gesz-
tusvariációival a Törvény hullámvásárába oldhatta volna, nem táncolt be
rekeszébe, benyitottam hát, és letettem asztalára a mappát. A rekeszben
emberszag terjengett, amit sikertelenül igyekeztek pempő- és kenceilla-
tokkal közömbösíteni, be volt tehát lakva. És eljöttem onnan, lompos, ci-
vil totyogással, vissza az én szerény rekeszembe. Már is csöngött a tele-
fon, az hívott föl, akinek ajtaja előtt várakoztam imént. Ez a személy az
anyahivatalban pusztán egyvalaki a háttérben bokázó tánckarból, ám
amikor engem *onnan* hív föl, számomra nyilvánvalóan szólótáncos, én vi-
szont az ő szemében egy karbeli szökdösődő vagyok, így van ez rendjén,
így Törvény-szerű. Mert bárki, aki a nagy hivatalban járja táncát, az a
mi szemünkben mind-mind szólista. Nos azt mondta nekem a telefonban,
hogy ő is ember. Ami engem, a karbelit mindig meglep és meghatottság-
gal tölt el, mert átérezhetem, hogy a Törvény is ember. Nem azt mon-
ta, hogy ember vagyok, nem ilyen hétköznapián, hanem a benne lakozó
ember funkciójáról szolt kertelés nélkül: „Mi ez, amit hoztál?” Annak el-
lenére jogos kérdés ez, hogy azokat a nyomtatványokat vittem vissza ak-
kurátusan kitöltve, melyeket még üresen tőle kaptam egy hete. Ha tör-
ténetesem az ő saját személyi igazolványát tettem volna az asztalára, ak-
kor is megkérdezhetné volna a telefonban, mit vittem. A kérdés mást fe-
jezett ki, egyfelől azt, hogy az anyahivatal kézbe vette az ügydarabot,
már foglalkozik vele, ami valamiképpen az én saját magánügyem lett s
az is marad mindaddig, amíg az anyahivatal be nem emeli a maga címe-

res felzetű papírosai közé. A kérdés másfelől azt is kifejezi, hogy az *én* ügyem minden egyéb, belső és fontosabb ügy elé van véve, külön elbáránsban részesülök, mint a tegeződés is mutatja, és szívemet melegség járta át, hiszen az ügy megoldásához a nagy hivatal bevetette a maga lelki gazdagságát. S ő, a fogalom s mégis személy, ismét feljajdult, hogy rengeteg dolga van. Beavatott, s bizalmába vont máris, megkérdezve, hogy most mit csináljon ezzel (amit ugye kitöltve kapott vissza). Ezt kérdezte a telefonban, de nem pontosan ezt, hanem arról értesített, hogy az anyahivatal, noha tökéletes és messzire ellát a magasból, csak nagy erőfeszítések árán küzd meg az olyasféle elemi csapással, mint az *én* nyomtatványom. Volt hangjában némi méltatlankodás, kislányos duzzogás, szabadkozott tehát, hogy nem akartam kellemetlenséget okozni, többet nem fordul elő. Tulajdonképpen nem is kérdezett semmit. De fellobbant bennem a kalandvágy, a nyugtalanság, a szabad vágta, és mégis válaszoltam, surmó civil módjára azt feleltem, ami az ilyen nagy hivatalok jellegadó tevékenysége: összesítsd. Feljajdult, s a vonal túlsó végén olyanforma koreográfiát adott elő, mint a szarvas, midőn gerinclövést jelez. Látszott, hogy sokat gyakorolta. Jajgatott még egy-két strófát, s mielőtt tűzbe rogyott volna, felsóhajtott, hogy a feljebbvalója nem fogja aláírni. Tudtam én, hogy miért nem írja alá. Jól van az kitöltve, nem maradnak szégyenben vele, hanem mert a fölöttesének még több a dolga, hiszen ő már maga a Törvény. Vad, fékevesztett vágtaiba fogtam: van megoldás, szóltam. Ő a vonal túlsó végén felfigyelt, de hát tudtuk mindketten, hogy semmiről sem beszélgetünk, csak a hierarchiát tartjuk életben, illetlenség is volna értelmüknél megragadni a szavakat. Mondom neki, hívja föl a lehető legmagasabb helyet. „És te is fedezve vagy!”, szúrtam torkon. Ezzel mintha azt mondtam volna, hogy az anyahivatalt föl fogom gyűjteni. E nyilvánvaló függelemsértést még meg is tetejeztem azzal, hogy jó munkát és kellemetes tavaszt kívántam, s letettem a kagylót, nem fűrészeltem magam alatt tovább az ágat. Hát ez a helyzet a rekeszekkel, ősidők óta rekeszbeli vagyok, hallod-e? Láttam már sokféle hivatalviselőt, idővel mind egyforma, noha mutatkozik olykor némi variabilitás (torkosság, alkoholizmus, tájszólás, az egyik barna, a másik veres), vannak változatok, alfajok, sőt kitenyésztett fajták, de nagyjából egyformák és a koreográfia is ugyanaz. Megöregedve, elunván az egészet, az ember a hivatalban ez efféle kalandot hajszolja már, s ládd-e, zsíros állását teszi kockára, megfélelkezvén négy kisebb-nagyobb gyermekről. Mert kell a kaland, az élet lüktetése, perzselődjenek azok a szárnyak! Csöndes epizodista vagyok, kopott könyökű és vásott ülepű, aki csak papírokat hordoz ide-oda, és csak élni óhajt. Néha egyetlen nap a hét. Egy szerda. A szerda nem idő, hanem a folyton vemhes lélek útja, melynek egyre megy, hol baktat el túlhordott terhével a rémisztő és édes árnyak között.

•
*még tétovázó, ami hogyha száll,
mint hogyha vinné ernyedetlenül,*

A BABA NÉNÉNK FIAI. Hol van Baba nénénk, a mázsás szépség és tekintély, hol az a derék asszony? Végigsipítózza a meccset, még a szünetet is. Az ő fia volt mind a tizenegy. Megölik az idesgyerekemet, sikoltott fel, s nyomban felhördült a közönség. Ha lest rikkantott, már fújt is az a nyeszlott bíró. Mi dobunk, sikoltott fel ismét, mert ott volt az oldalon, ahova ő a stokedlin elhelyezte hatalmas, ósanyai testét, s mivel páholyát egyre beljebb vitte, követte a többi népség is, s a pálya elkeskenyedett. Ha esetenként a meccs súlypontja a szemközi oldalra helyeződött át, a közönség érdeklődve beljebb törekedett, be a pályára.

1800

Mindig ott volt a pálya széle, ahol a többség helyesen gyanította. Nem hintették föl mésszel az oldalvonalat, úgyis fölnyalják a tszcs birkái. Vajon? A sporthoz nem kellene vonalak, mi hátul megállunk, ott ugyan át nem jön senki, fogadkozott Nándi a sztalineces, a fiatalok pedig rugdalják elöl a gólokat. Baba nénénk kövéren reng és éles hangon kiabál. Irányítja a meccset, a bírót s a közönséget. A bíró fél szeme rajta, s alig sikantott egyet a mi mátriárkánk, már szólt is a síp. És Baba nénénk, az alkalomra dauerolt vörös feje fölött forgatva a stokedlit, törtetett az élen, midőn kergettük a bírót a kukoricásban, hogy likvidáljuk. S hol van a kéttagú ék, Kiss Egykettő, az egypetéjű ikerpár, a két favágó, akik sosem tudtak egymástól elszakadni, együtt futottak lesre, ha az egyik Kiss Egykettőt fölvták, együtt hemperegtek és vicsorítottak. Kiss Egykettő két kapufát, két gólt szokott rúgni. És Kiss Egykettő sosem hallotta meg a sípot, eszeveszette játszotta a saját meccsét. Aztán megállt, négy kezét hitetlenkedve széttárta, visszaballagott s betagozódott mosolyogva. És hol van Stollenberger úr, a villanyszerelő, a nagy taktikus és világlátott sportmen, az ülésen hátracsúszva s előrefeküdve ülte meg Danuviáját, mint egy zsoké, s el-elütött néhány libát. Kezslábast viselt és motoroszemüveget, ami faluhelyen ritka jelmez. Hét közben is megrobogta a Danuvián egyszemélyes edzéseit, és övé volt a meccs: mindig oda koncentrált személyét, ahol a legnagyobb a baj. Mint aki elsőnek merít, ám ő a vész ínycse volt. A kirúgás, szabadrúgás csakis az ő reszortja lehetett, szögletnél előrevonta magát fejelni, s ha Baba nénénk tiltakozása ellenére, melyet személyesen a bíróhoz intézett sípárogva, tizenegyest kaptunk, s a bíró, minden játék rossz szeleme, a tizenegy métert lépte ki, Stollenberger úr már a kapuban gimnasztikázott, mert kapussá avanszáta magát, és megállt szétvetett lábbal, hátborzongatóan szúrós nézéssel, mint Hunyadi János. Ha harc, legyen harc, s a harcnak nincs vége, nem elég győzni, az ellenséget üldözőbe kell venni, a leszakadókat örökre elrettenteni, már vágat a zetor, s az idegen csapat nagy iramodással éri csak utol s ugrál föl a pótkocsira. Hol van Óraművész, a potyaleső hórihorgas, a tizenhat éves tehetőség, kinek álló helyben is minden végtagja lengett, s az egész jegenyelakzat szét akart esni, s ha megiramodott, mintha a szél vitte volna a hátán. Lappang valami különös titok az Óraművész alakja körül, miképpen a jegenyefák körül is. Minden rossz órát ő reparált meg a faluban. Bármi szerkezetbe képes volt teljes két méterével belesimulni, kiismereni a mechanikáját, aztán kiválni belőle, kontúrrá rendeződni és bepöc-

cinteni a kipattanót. Hol van Bikás, a konkrét emberfogó. És Villám, a lassú, a hátrahúzás favoritja. Hol van Hermán, az öreg kapus, aki mindig a közönségnek játszott: azt tette, amit bekiabáltak neki, kiszaladt s visszafutott, és megint ki és megint vissza, mert megtévesztették az elmentéses instrukciók, önállóan csak a labdát tudta visszahozni. És Kari, a vidék legjobb ballábasa. És a többiek. Hol van Tömgyén, a harangozó fia, aki a mi két örök színünkkel festette ki a kerítést. Hol vannak Baba nénénk fiai. Bakonyjúdási magyarok, hol a Csabagyöngye?

•

*föl, a dobást – s ha hullik és ha áll,
a játzóknak helyet mutat felül*

KISPADON. Van a labdatestben valami az eleven menyétből, rókából, van valami osonó, finom, ősrégi, ideges ruganyosság. Idéz valamit. A törölmetszett sürgő-forgó ember csakis fölöttese társaságában igazi önma-ga. Javítás: a lelki struktúrában három elem lakik, miszerint a genotípus, a fenotípus és az individuum, mely benyomásokat latol, rangsorol, s még az idegrendszer is csak környezet. Nos emberünk, mint örök tartalék, fölöttese nyomán az előtérbe lép. És szolgálatkészen szipákol. Diszkrétén megszívja az orrát. Ez a tisztelettudás jele. Előresiet, hogy kitárja a hatalmas, barna ajtót, mely mögött valami tágas tér lehet. Szolgálatkész és alázatos, e két jelzőt unalomig kellene ismételnünk, ezért szívta meg az orrát, s eminő diszkrét tettével alázatosan ki is nyilvánította, hogy neki csak teste van, ő csak egy domesztikált, udvariasságra szoktatott, parírozásában szőrevesztett lény az alsóbb rangosztályból, a törzsfő alsó ágáról. Emberünk, újabb gusztusteli szipákolással, lesegíti fölöttese kabátját. Elfogódottan megsimítja a prémgallért. Ezt a rég kimúlt, szabad rokont. Arcát finoman a prémhez érinti. Néma lény a néma lényhez ér, mintha az életben csak egyszer is lehetne a hatalmas szakadék fölött találkozni. És nem történik egyéb: az ajtó szélesre tárul, s megdördül a stadionzaj. Mondom, van a labda testében valami az eleven menyétből, rókából, van valami osonó, finom, ősrégi, ideges ruganyosság. Idéz valamit. Mintha valahol messze lányok labdázának álmukban. Ábrándosan forgatják finom, puha izületeiket, és érik szívükben a fájdalom. Elgurul a labda a fűben. Gurul, gurul, mint a könnyecsepp a zöld tintával tele írt levélpapíron. Száll a Földgolyó át a világokon. És a lányokért idelapátol hetvenhét kurizátor holdvilágos ezüst csolnakon, nemzeti címeres mezben, mind a hetvenhét bakancsos világfő és nagyhajú keményrockista, s mind briefpartnerin után sóhajtozik az Interneten, kiszállnak a ház előtt mind a hetvenheten, tébolyultan forgatják a szemüket s két marékkal tépik szívükről a Valentin-napi selyempapírt, és a kertben a borsóágyás négy sarkán egyszerre zeng föl négy maréktelefon, hogy *Szálljon fel a lelkiünkben*, s a cicuska a kerti asztalon piros nyelvvel az ott feledt krémesbe belenyál, és az álmon fehéren átvilágító cseresznyefa törzsébe ereszti karmait és tépi és billeg a huncut farka egyet jobbra egyet balra, mintha a fában hanggyűrűzött fametronóm vezényelné, mintha valaki kopogna, jaj nekem! És ah, megáll az álomban a labda.

•

*s egyszerre ő lesz a csoport urává,
mely átalakul új táncfigurává,*

TISZTELETEM, MÁNDY ÚR! A labda ábrándozik. Pótlólagos életben hazatér és reklámhős lesz némelyik gesztusával. Pörög, jár az agya.

1820

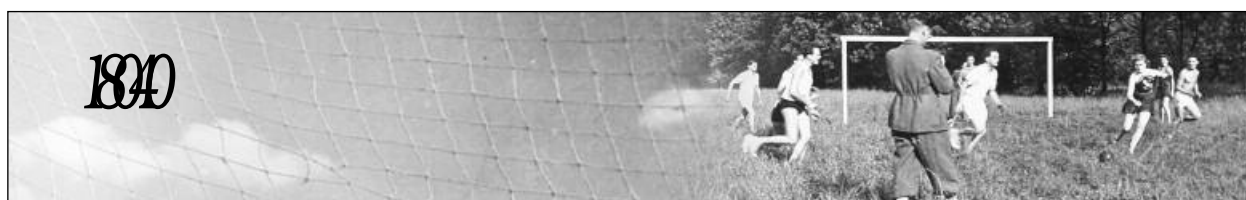
Saját leve után csapódik kiszikkadtan a falra. Ábra lesz, odabentről ten-maga a dísz, kint a vakolatba nyomkodott sörösüveg-aljakban tükröződik, szép is az. Szeretne, nagyon szeretne nevetni. Együtt a többiekkel valami faviccen is, a semmin is, idétlenségen is, szeretne nevetni. Azon, mi nem humor, csak alkalom. A szemeket derűsen, szarkalábasan szűkre. És édesen néz, bosszantóan derűs naivitás a szemében, megjátszott együgyűség, mint akinek mindig kéznél a felelt, a lapos élc. Afféle meglepem magam, afféle most megengedhetem magamnak. Rúgják, öklözik, vízbe esik, beleszúrnak, mint a disznóba. De nem eszik meg. Félre-rúgva, kilökve, elhagyatva, magában döglök meg. Akkor múlik ki szegény, akkor fúj sóhajtva, magába horpadtan utolsót, s megindulnak felé mélyről, a föld gyomrából az emésztő kívánságok, amikor kint az első dér megesi a gazonos kertvégét, s a farakás tetején a sütőtök, a gyerekek nagy öröme már deres. Labdának sosem volt temetés. Ki látja ezt? A kapufa, az érvénytelen személy, a se kint, se bent? Csak az, de nem szól bele. Azok megjönnek, futkosnak, elmennek. Nem hívják magukkal, hát marad. Tavasszal kivirágzik, méhek dongják, tökinda tekeredik rá, nem önző, csak áll magában. Oldalágot ereszt, lombot növeszt, madarak fészkelnek koronájába. Türelmesen vár. Esős időben belerúgnak, ágairól víz pereg, nevetnek, behúzzák a nyakukat. Alatta pihen meg a legkisebb fiú és hamuba sült pogácsát eszeget. Ember áll a helyébe, a tartalék. Vagy svájcisapka, antennáján kétfilléssel. Téglá. Fél téglá, fölállított egészségtéglá. Hányódó kő. Leszúrt pálca. Sokféle a habitusa, de jelentése kapufa. Magasságát megtoldják szemmértékkel, s kiabálnak, hogy mellé ment, hogy fölé ment. S ha fölkapják a labdát s elszaladnak, megy utánuk. Ott lézeng mögöttük, egyikük nekidől, ez tartja, a kapufa támasztja meg a fáradt gyereket. Beesteledik, azok szétszélednek, ez ott marad magában, ténfereg, vár, utánuk kiabál, de meg sem hallják. Téblából a pályán, maga után húzza az oldalvonalat, beleakad a tizenhatosba, mindent összekuszál, összezavar minden láthatatlan vonalat, az energia befutotta vektorok foszforeszkáló cikk-cakkjait, visszaballag nagy búsan a helyére, s a saját gödrébe bámul. Á, sóhajtja, jót tett a séta, nehéz napom volt, gardíroztam őket, fölfigyeltem az ügyetlenebbre is. Ott tehetetlenkedik a gödre mellett. Állva alszik el, álmában hátrasandít, hallja, amint fütyülve közeledik, megnyúlik, tüzesen fölfújja magát és átizzik a labda, s mint a köreiből kicsapott csillag, vadul elsüvít mellette a lehetetlenül messzi hátsó világba. Vagy bele az arcába homlokkal. Csattanás. Kábultan ébred. Birkák legelnek a pályán, rendbe szedi magát. Meleg van. Ívben futok. Megcsavarodva, pörögve. Néha visszarúgok s megbánom.

*majd várva, vágyva olthatatlanul,
a röpte hirtelen elül
s magas kezek mély csészéjébe hull.*

ACH SO! A lét sötét és életveszélyes, nagyon is ösztönös és gyerekes, ám a gyerek engedékeny fantáziája nélkül. Ha valami komolykodó játékot megtartott az istenáldotta gyerekkorból, az a fix röppálya elterelése valami oldalsó helyre. Ez szentimentális megközelítés, mert még elviselhető. Efféle erőlködésre mennek rá életek és generációk a névtelen születés és elpusztulás örökös láncolatában. S következnek az újabb és újabb gellerek, miközben csak a nagy sárgolyó fordul el a mozdíthatatlan közép körül. Valószínű, így történhetett. Ezért gondolható, hogy a restek s a tétlenkedők, mert nem vetik neki a vállukat, csak koloncok a földnek. S ha közben a dolgos hangyanép fia megáll ott, ahol a helye van, középen, s a szemébe csurgó izzadságon át körbepillant, a föld öszszefirkált hátát egy elváltoztatott pályaképnek véli. S ha ebből minden ok nélkül genezise meséjét olvassa ki, szétárad benne az az oktalan emberi melegség, ami az egyedüli mozgatóerő. És labdázik a két legény, a testvérpár a semmivel, a levegő a labda, nagy a játék. Súgnak, kiáltanak, ciccentenek, kicsit bent, vagyok, mögötted, helyeden, itt-itt, passz, el ne bénázd bameg, nagyokat ugranak, osonnak, lelapulnak, s föl a magasba, meghajlanak, feszülnek, pattannak összeszokottan. Bor mellett ülök s nézem a meccset. Játszanak, mint az örök életben, mert minden de minden köd lesz és semmi, fölszáll, elpárolog, de kész öröm, amint a láthatatlan labda repegetve a levegőt suhog, mint az emlék s feldönti a poharat. És fölnevetnek a fiúk. Bor és mimézis.

NÁLUNK MOST A LABDA, RONALDÓNÁL MEG A PEPSZI

(A foci szerepe családjunk emberré-válásában c. hosszú dolgozatból)

Nálunk a labda – mit mondjak? – mindig nagy, kerek becsben volt. Ezért én már gyorsan kifényesedő, majd fokozatosan elhalványuló, kissé elpuskázott tollforgatói karrierem elején eszembe vettem, hogy megírom a labdarúgás elmés, szórakoztató történetét, amely félkerek sztori valahol az ógörög Labdakosz király udvarán kezdődik, illetve a dioszkuroszok lelkes csapatjátékával kissé arrébb, és ki tudja, hol végződik, melyik naprendszerben – egy esetleges újabb nagy BUMM! után. Ugyanis köztudott, hogy az argonauták – két kaland között – színarany kolkhiszi gyapjával töltött, kerek argonauta-sapka rugdalásával múltatták idejüket a hellészpontoszi kikötőben, Labdakoszék pedig – ugyan ez kevésbé ismert, ám attól még igaz – erre a célra különleges fajta angóryanúl szőrével kitömött, patkányzsírral fényezett emberi fejbőrt használtak a saját grundjukon. A téma tehát kínálta magát, vagyis azt a sanszot, hogy például a kortárs angol tollforgató, a viccdús Nick Hornby elől még anno, jóelőtte az ő kibontakozásának egyetlen pompázatos megmozdulással elorozzam, de nem lett ebből semmi, merthogy a nyulak elterelték a figyelmem. Ennek eredménye ma már kevésbé legendás, ez azonban mit sem változtat a dolgok állásán. A saját koponyaüregemben elszaporodó, fűrge *cuniculus* népség kártékonyságáról én tkp. sosem vettem tudomást, mindig is inkább örültem neki, és ez marad is így, amíg teljesen ki nem megy belőlem a levegő. Míg térdre nem rogyok, miként a híres Héraelész, amidőn az Olümposzra vezető út egyik embertelen megpróbáltatása során – vakondtúrásba rúgva – vastagon a kijelölt barlang mellé szúrta az eléje passzolt kecskehólyagot, hogy nyomban azután Euripidész világhíres gondolatának kezdőszavaival terüljön kinyájában a földre: *Ki mondja még, hogy vannak égben istenek?!*

– Nem, nincsenek – folytatom én, aki már betéve tudom Euripidészt, s csupán legyintek. – Ha ember mégis úgy hiszi, csak régi mendemondákhoz ragaszkodik.

– Csak? – kapja föl apró, göndör fejét Démokritosz. – Csak emberi megállapodás szerint van édes és keserű, meleg és hideg és többféle szín, a valóságban azonban *csak* atomok és űr van.

Erre nem szólok semmit. „Csak” hallgatok és bámulok kifelé az ablakon. Érzem, ha folytatnám a vitát, amennyiben engednék a szirének (vagy maga az ördög!) csábításának, annyiban ismét távol sodródnék a kijelölt pályától. Megint messze a partvonalon túlra driblizném magam, még így sántán is, kehesen, amilyenné lettem mostanára. Hiszen olyannyira messzire kerültem a régi időm dicső focijától, hogy még partjelzőnek sem lennék jó; legfeljebb béna, pocakos zászlónak. De annak meg minek?

– Édes ám a változás – kacsint gúnyosan Euripidész.

– Hogy borulna ki veled Kharón ladikja, és még az emlékedet is mosná el a Styx vize! – kacsintok vissza.

Csend honol az ablak alatt. Nem mozdul semmi. A szomszéd gyerekek elmentek más-hová labdázni, ricsajozni. Nos, amíg vissza nem jönnek (hogy mikor jönnek, tiszta lutri), fogadjunk: *íme egy kérdés!* Aki gyorsabban megválaszolja, mint én, ingyen elküldöm neki ezt az írást. Nincs jelentkező? Fogadjunk, nem is lesz. Vagyis előbb a kérdés:

– Mi köze Herkulesnek a disznóvágáshoz, mindkettőnek pedig a gyerekjátékhöz?

Na, valójában ez csupán amolyan bibliai kérdés-alakzat, mindössze nekem jelent holmi szilárd pontot, kínálkozó retorikai eszközt, hogy még használható, rugaszkodó lábammal kimozdítsam magam a kívánt irányba. Választ nem várok a némaságban, csupán a magamét. Eszerint, ugye, egy jól megtermett sertés lefogásához, földhöz teremtéséhez vagy több ember szükségeltetik, vagy egy Héraelész, ehhez való spéci eszközöket nem is említve, mint pl. az orrcsavarót, hogy lábadjon könny-

be a szem! Ez tehát egy olyan típusú szabadfogású birkózás, amelyben az embernek akkora szabadság adatik, hogy a leteperés után kést mártson hetedhét ország-
szomszédra rimánkodó, visító, fegyvertelen ellenfelébe, majd szó szerint a vérét vegye, szőrét pörkölje, aztán feltrancsírozza, ledarálja, groteszk módon a zsír és hús egy részét belegyömöszölje a gazdaállat belébe, s még sok egyéb méltatlanságot műveljen ebben az úgymond „véres balkáni aktusban”, miközben győzelmi mámorában gyakorta – csaknem rituálisan – meghúzza a butéliát. Megszopja még olyan is, aki egyébként nem szokta, ezért a disznóvágások gyakori mellékterméke egyrészt magának a felizgult gyomrú embernek a hányadékán, másrészt az „áldozati lény” mégiscsak szétfreccsent vérén és szarán túl: a vesztes barom testének némely használhatatlan, netán épp felhasználni nem óhajtott része, pl. a húgyhólyagja,

amely lényegbe vágóan nem különbözik a – már éppenséggel Hé-
raklész apropóján említett – kecske-
hólyagtól.

Nos hát mindegy, disznó-e vagy kecske, szarvas-e vagy sem, Herkulesé vagy kié, játszani imádó gyerek szempontjából egyre megy. (Futball vissza!) Anyai nagyapám, az a pálinka- és borimádó tanyasi ember mesélte, hogy ha sapkával, emberfejjel nem is labdázott soha, ellenben a

disznó hólyagjával igen. Merthogy azt igen sokat rugdosták gyerekkorában, sőt legénykorában is, amikor hátul a legelőn egy-egy ilyen hólyag körül hóban-vízben összesereglett a két rivális falu egymásra kifent férfinépe. Elhangzott a sípszó (gyakorta lövés helyettesítette), aztán hajrá, *aggyneki!*, tavaszidőben a békésen legelésző birkák ijedtére, netán a rémületükben cigányútra kérődző tehének szenvedésére. Árkon-bokron át kergették a lasztit, nyáridőben alkalmasint holmi gombolyagot, legfőképp egymást püfölve, valamiféle kezdetekre visszanező labdarúgás és karmolósi gyanánt, ama távoli időket idézve, amikor a ködös Albionban még nem vált ketté rögbi és foci, és ez az oltári dulakodás természetesen magában foglalta mind a birkózás, mind az ökölvívás elemeit.

A dolog kés nélkül is vérre ment, s az a falu győzött, amelyiknek deli legényei tovább állták a sarat. Törött lábbal, bőrcsonkon fityegő bajusszal, letépett füffel és kinyomott szemmel aztán fáradtan, de megdicsőülten, valóságos hősként meg lehetett pihenni az elején szurkoló, később rendre sopánkodó, síró-rívó anyák, feleségek és menyecskék ölelő karjaiban. Ez volt a legnagyobb heti izgalom, utóbb azonban a hatóságok nagyon szigorúan betiltották, s a focinak ez a viruló, kérges ággá kamaszdó vadhajtsága lassan elszáradt, hovatovább lepottyant, csak az emléke maradt, ám az is meghalóban, mert ilyen könnyörtelenül taposott rá az idő stoplija.

Na, nálunk a labda – tényleg! – mindig óriási, kerek becsben volt, akárcsak a (vesepucoló) görögdinnye; tiszteletnek örvendhetett a foci mindkét ágon, bár jóval inkább az apain. Tudniillik egy szép napon – óriási megrökönyödésemmre – észrevettem, hogy szerencsétlen anyai nagyapám valójában nem is ismeri a labdarúgás szabályait. Szeretett róla beszélni, akárcsak a bosztánok kezeléséről, de nem ismerte, amivel persze nem ácsorgott társtalanul ebben az érdekes világban. Ő egyébként úgymond balról, másik nagyapám meg jobbról közelített a pályához, s jómaguk is gyakran összerugdosták egymást labda nélkül a gyepen, becsúszás 2 lábbal, éles könyék stb., míg apám szét nem választotta és sarokba nem állította a két egymásra acsarkodó kisöreget. Mindazonáltal a jelenet gyakran megismétlődött, ellenére a számtalan figyelmeztetésnek és sárga lapnak, ettől meg attól való eltiltásnak, mert ugyebár: *a szenvedély!* Megmérkőzni minden áron. Akkora halat képtelenség lett volna kipecázni még egyet, amekkorát az anyai nagyapa, ezért hát le kellett elméletileg törölni őt a focipályáról, amelyen tényleg üveglábakon állt.

– Opszíd! - kiáltozta a térdét csapkodva régi fekete-fehér tévékészülékünk előtt az

apai, azaz szegedi (honvéd) nagypapa, az anyai, azaz becsei (partizán) nagypapa közben fülig pirult, nem tudván, mi a fészkes az az „opszíd”, ők sosem játszottak „opszíd-ra”, ő ellenben tud mást, amit képtelenség elhallgatni..., a szegedi nagypapa viszont utálta, ha más is beszél közben, aztán így: reszketett, sistergett a levegő, vadul cikázta, pattogtak benne Démokritosz begerjedt atomjai; a hőtől beizzott és büdösen csöpögni kezdett az egyik eltévedt szurkolói petárdától kisvártatva be is lobbanó, az ógörögtől messze elszállt, régi tragédiák iránt mégis fogékony történelem.

Hát, ami igaz, az igaz. De vegytiszta formában melyik is lenne az?

Tény, hogy magyarországi, méghozzá szegedi, majd hajósi, majd megint szegedi, majd pesti, majd budai, de valójában és részben jugoszláv, történetesen vajdasági, hovatovább legpontosabban temerini magyar nagypám: csakugyan focizott egykor. A temerini TSK-ban rúgta a bőrt. Ő, igen, róla olvasható megmásíthatatlanul a – főleg az én kitartó gondozásomnak örvendő, ugyanakkor gyakorta faktumokat hamisító, eseményeket és szereplőket nem csekély kárörömmel, egyre ziláltabb elmeállapottal mintegy berosáló, akár egész nagyanyákat felcserélő (minimum egymásba mosó) gonosz tevékenységemtől szenvedő, helyel-közzel mitologikus – családi archívumban, miszerint ez a nagypapa *fiatal korában robbanékony szélső volt, úgy focizott, mint annak a rendje: szélvészgyorsan futott el a jobbszélén, s nem cselezte ki a metszéspontba, találkozási pontba szúrt zászlót is, ehelyett félmagasan ívelte a labdát a tizenhatosba, oly precízen tálalt, hogy igazán nehéz volt elvéteni. Tetszik, nem tetszik, így van: Kecskének becézték, mert úgy futott görbe lábain, leszegett fejjel, mint e nagy állóképességű, jól tejelő háziállat. De a jobbszélén való elhúzáson kívül, a vargabetűkön és a biciklicseleken túl összetettebb feladatok megoldására is képes volt, nemhiába lett a közönség kedvence. Amit ő művelt, az több volt közönséges mekegő kérődzésnél, amiből egyre több kerül a zöld pályákra, a két kapu közé, mutatványéhes szemek ezrei elé (...)* Mindig is volt benne valami katartikus vonás, amit sosem igyekezett palástolni, valami kalászba szökkenő öröm a hálaban fickándozó labda láttán, amit végül is sosem ő lőtt be.

– Az én igazi focista nagypám!

Csukafűzőjét kötögeti egy rég összekaristolt, kifakult képen. Balázs Pál 1, a híres Kecske. Mek-mekk úr a Hajrából. Vagyis ténylegesen a TSK csapatából, amelyben olyan helybeli hírességek rúgták a bőrt, mint például a Puhalák faszobrász fia, Puhalák Ödön, aztán Kocsicska Márton, a hajlott hátú bekk, vagy a Micsutka-ikrek: Micsutka Ede, Micsutka Géza, valamint Micsutka László 1 és Micsutka László 2 (az öreg Micsutka László ugyanis annyira szerette a saját nevét, hogy két fiát is László névre keresztelte, mert mint mondta: ha az egyikkel netalán történik valami, még mindig ott a másik, hogy tovább dolgozzon a focista família hírének „lacikus” öregbítésén).

A TSK ún. magyar időkben a Vajdaságban olyan haditettre is képes volt, hogy egy alkalommal döntetlent játsszon az ÚAC-cal, azaz az Újvidéki Atlétikai Klub akkori legjobb gárdájával. Nagy szó volt, a legjobb emlékezetű öregek még időnként regélnek róla. A légiriadó után – miközben az egyik meghibásodott, ennél fogva lemaradt és eltévedt, füstcsíkot húzó bombázó katapultált pilótája félelemtől beszarva landolt a kapu mögött – Micsutka László 1 fantasztikus fejességével egyenlített a TSK, és ez Micsutka László 1 izmos vádlijú, kissé horpadt fejű alakját mindörökre bearanyozta. Olyannyira, hogy később sikerült benősülnie az egyik leggazdagabb temerini családba. A vagyont sajnos nem sokáig élvezhette, mert csakhamar jött a felszabadulás, és mint tudjuk, ott a tehetőseket a nép nevében „megszabadították mindenüktől”. A TSK győzelméről sem volt egészséges beszélni tovább. Nehogy tényleg „opszidon” találja magát az ember, aztán fújjon a bíró.

Balázs Pál 2, az én édesapám, aki egyébként egészen tűrhetően olvas még mindig ógörögül meg latinul (még ha az előzőt nem is érti), tehát nem egy tök bunkó, primitív focista, a TSK-ban labdarúgott közvetlenül a háború után, mielőtt áttért volna a hokira. Neki meg a „kolónacokkal” gyűlt meg a baja. Gyakran mesélte, hogy a Temerin mellett mesterségesen felduzzasztott szerb telep faluban, Járekon például mindig is milyen veszélyes volt győzni. A csapatnak általában a mérkőzés előtt jól be kellett rúgnia, hogy merészelje végrehajtani a haditettet, és miután az meg-

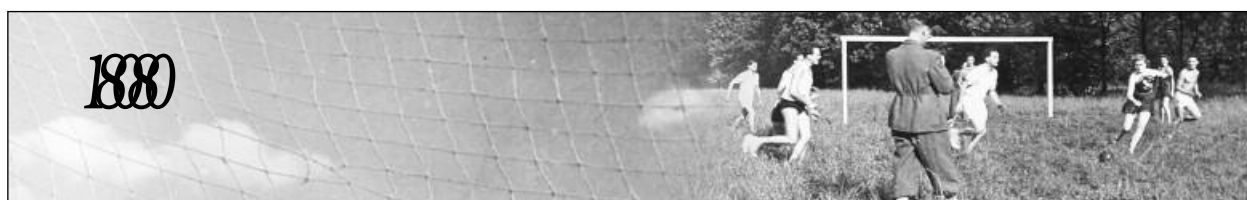
történt, illet nem sokat „pimplizni”, tanácsos volt – akár bíróstul – gyorsan felkapaszkodni a temerinieket (csúfnevükön *pergácsiakat*) Járekre kiszállító spediterekre, majd jól odacsördíteni a lovak fülei közé. Ilyenkor Járek feldühödött népe rendre üldözőbe vette az átkozott „gömbösöket”, és kaszával-kapával hajszolta őket Temerin pereméig, hogy ott megtorpanva, öklüket rázva válogatott, ragadós szitkokat szórjanak még utánuk.

Bizony, mesélte édesapám, egyszer majdnem utolérték őket, és úgy nézett ki, valamiféle áldozatot kéne gyorsan mutatni/hozni. Például – hátralökve – be kellene áldozni a leghátul holtsápadt orcával ott gubbasztó-kapaszkodó, velük együtt szökő-zötykölődő, „elvetemült, magyarcsatlós gazember és rossz szerb” játékvezetőt, szerencsére azonban – derült égből villámcsapás – olyan égiháború tört ki hirtelen, akkora port kavaró és akkora jégverést hozó (valóságos alföldi tornádó!), hogy az nyomban lehűtötte a kedélyeket. Sőt, aztán mindannyiuknak együtt kellett menteniük a menthetőt, minden egyéb sportbéli, hovatovább történelmileg tisztázatlan, vérfoltos számlák ellenére. Mert ilyen volt akkor még az a jó régi, második világhéges utáni Jugoszlávia, amelyikről tudjuk, vastagon lesre fut majd valamikor, sok termékeny meg meddő, gólzáporos vagy éppen góltalan esztendő elmúltával. A stadionban akkor felrobban az összes petárda, és az óriási füstgomolyagban, sikolyok és sóhajok közepette összedőlnek a más-más csapatnak szurkoló négy világtájról elnevezett lelátók.

Érdekes, hogy én, aki később az ÚAC-ban fociztam (illetve a *FK Novi Sad*-ban, hogy azt követően a *Vojvodina* kosárlabda-csapatához igazoljak át, miután megnyúltam zsiráf módjára), egyik iskolai dolgozatomban – a mi családunk virtuális serlegét fényezendő – apám ún. *járeki esetét* úgy írtam le (*Ember, aki elől kilőtték a labdát* címmel!), hogy tkp. az én ruganyos léptű, rüszttel nagyokat durrantó nemzöm bátorságának, páratlan lélekjelenlétének köszönhetően menekült meg anno a TSK. Tudniillik apám leugrott a spediterről, majd egy látványos bicikliesel után (amilyet még csak Sir Bobby Charlton tudott mutatni a maga helyén és a maga ide-

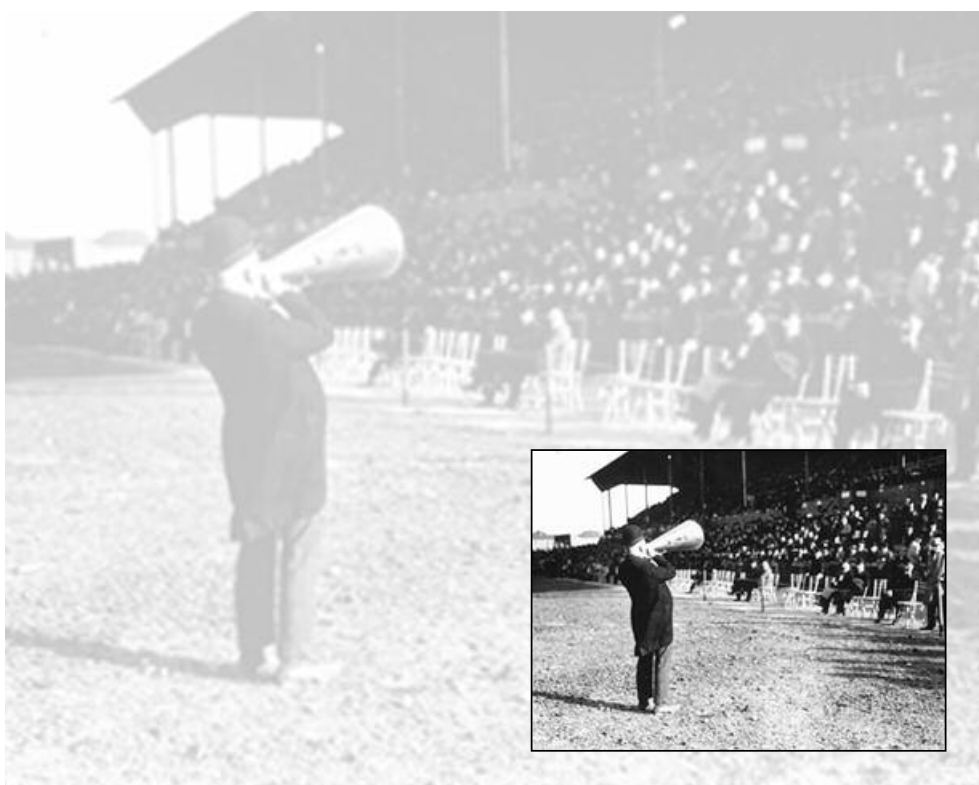

Balázs Attila

jében, méghozzá a legendás angol válogatottban) beváltott a sűrűbe: azaz eltűnt a kukoricásban, magával rántva ezzel az üldözők dandárját, akik lőttek is utána, azonban mindössze a pattogó labdát találták el. Ettől a laszti valami hosszú, szomorkás, fíngás-szerű hangot hallatott, majd felettébb groteszkül kilehelte lelkét, apám meg csak rohant-rohant a sorok között, futott a hullámzó tengeriben, míg szarvassá nem változott, akárcsak egykor Akteon, hogy korán felnyúló – ezzel némi tesztoszteronbőséget valószínűsítő – homlokából sarjadt, terebélyes gím csontkoronája beleakadjon a kukoricalevelekbe, s ott fogják el egyébként is állatira szőrös lábú édesapám örökre. – És akkor ez nekem olyan tudományos és szép volt (teli ügyes zárójellel), hogy büszke elérékenyülésemben kicsordultak a könnyeim. Tanárom elkomorodott, anyám viszont könnyedén elhumorizálta a dolgot, méghozzá holmi megjegyzéssel apám agancsára; illetve apám ama legendás futására célzott, amikor is a fateret elcsípték a határőrök a történelmi zöldhatáron, hogy annak eredményeképp árnyékba kerüljön némi időre. *Henc, pónál... sitt!* Ez azonban egy másutt papírra vetett, harmadik történet a család szétszakadásáról, nincs köze a labdarúgáshoz, következképp nem is tartozik ide. (Futás, labda nélkül.)

Akkor itt sípszó. Hosszabbítás nélkül egyelőre ennyi.
És ha füttykoncert jön is, hát jöjjön és legyen. Mindegy. De azért még:
– Hajrá, TSK!

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ
A félidő szabályai

1.

A félidőben följavul a forma,
a félidőt nem várja mégse senki:
a félidő nem lehet soha „Volna” –
a félidő mindig „Hogyhogy csak ennyi?”...

A félidő az összevisszaságra
„Nyugi fiú!”-val sose válaszol:
„Mikor pirosul már be az a sárga?”,
mondja, és igaza van valahol –
a félidőben nincs „Teszek-veszek...”,
a félidőben nincs se „Kispadon...”,
se „A nyerőember majd én leszek...”,
a félidő nem csak irodalom:
a félidő csak félidő lehet
– s a félidőben minden mást jelent...

2.

A félidőben egyszer van a „mindig” –
lehet, hogy ezért „fél” a félidő
(nincs olyan, hogy az embert odaintik,
hogy „na fiú, még újrakezdhető!”);
a félidő nem szimpla „1x1”,
a félidőben mindig lecserélnek,
a félidőben minden tétre megy,
ez a hogyishívjákja az egésznek –
a félidőnek csak előnye van,
a félidő nem egy szegény rokon,
a félidőben mérhetem magam,
a félidő mindig „Végső soron...”:
a félidőben nincs se „Majd...”, se „Ha...”
– sőt, rendes félidő se lesz soha...

TANDORI DEZSŐ

Plusz-mínusz Egy Világ

(Csak...?)

Azt jelentené ez, hogy a foci végső soron se nem oszt, se nem szoroz? Várjunk. Oszt, mert megoszt (szurkolás stb.), sráckorodban megosztja napjaidat (előtte a leckét, utána etc.), szoroz, mert (élményben pl.) megsokszoroz. S mégis így mondom: plusz egy világ, vagy akár nagy betűkkel, a foci, mert nélküle kevesebb lenne világod?! (Kérdőjel, mert lehet, falhoz vágod itt ezt; akkor nem néked szólt.) Felkiáltójel, mert nagyon is. És annyira, hogy nélküle mínusz a világ egy része, mínuszos (nyári szünetek, lezáruló kupasorozatok utáni mámoros, de megint kiüresedő pillanatok... s bizony azt se mondhatni már, hogy a Zupecalanga-szigetek bajnokát ne várnád az UEI-kupában, mert győzhet a Nagy Parmalat ellen akár; ergo azonnal érdekes lehet a legkisebb hegylábnyúlvány is a fociból augusztusban, csak kezdjék végre). És mínusz az élet, ha veszít a csapat... ám álljunk meg itt. Jó, engem is mélyen lehangol, ha a Schalke 04 otthon nem rúg gólt, pimfűl veszít, ha nem megy a fiúknak... és itt nem akarok Mándy-parafrázisokba esni, és nem akarom azt a nosztalgia-szellemet sem lengetni, mely Jékely legendás futballverséből árad, az a költemény előkereshető, felidézhető nélkülem is, én csak utaltam rá. Ahogy a tenger-dolognál a minap, most is azt mesélem el, ami a focival kapcsolatosan az én osztályrészem lett, és amit senki sem tudhatna nélkülem... vagyis becses személyünkkel is egy „plusz” vagyunk (avagy egy „mínusz”) a világnak, egy pótolhatatlan index-jel; és akkor rajta, ezzel a lehatárolással: nem lesz szó *általában* a sportról, *összességében* a bajnoki rendszerek élményköréről; és nem lesz szó így itt és most a házibajnokságaim (tornák) kártya-jegyű rétegeiről, és nem lesz szó a világhoz nekem szintén boldogság-alappal és jókora elkeseredés-adagokkal is egy külön bolygót kanyarító, 11 évnyi angol-osztrák, francia, német, ír lóversenyezés-sorozatáról; ám e két témát külön-külön fel fogom dolgozni MŰHELY-emnek.

•

Az a tabáni, Gellérthegy-oldalban lelt koszos, de épséges teniszlabda lett volna első „focim”? Apámmal találtuk; derekasan nevelt ő engem, ám focizásokra vele nem nagyon emlékszem. A teniszlabda ügye is kétes, már ami az elsőbbséget illeti. Mivel, srácok, a házunk mögötti, szép nevű Öntőház utcában teniszlabdával fociztunk. Hát lehet, hogy előbb volt. Teniszlabdával *is*, így a pontosabb. Nem emlékszem már; lecke előtt, leckeecsinálás után (lásd fentebb). Voltunk a házban srácok így focihoz vagy öten. A két Papp, a Laci és az öccse, a kitűnő (színész) Zoli (nálunk jelentősen fiatalabb). Jó, „nálunk”: Isti, a magyar sakkválogatott későbbi kapitánya, nálam négy évvel volt öregebb. A Petőfi Gimnáziumba nem jártunk azonos évben. Isti újságírói álmokat dédelgetett, végül orvos lett. Nálam egy évvel volt fiatalabb egy másik Laci, kettővel-hárommal egy másik Zoli. Volt még a Tibi; a házbéli Sanyi nem nagyon járt focizni, és a klasszikus korszakban még aligha lakott itt a Kálmán meg a Viktor; és a házbéli Laci és Zoli kisöccse, János nem szállt be ezekbe a dolgokba. Magányos alkat?

Nekünk a teniszlabdás focizás minden külön filozófia (társasság, magány, ugyan!), minden „megfogalmazás” innenén-túlján egyszerűen evidens volt. Vágytunk rá. Nem kellett hozzá semmi „külön”. A zsákut-

cácskának autóforgalma akkor nem volt még, a várfalakon nehéz is lett volna átívelni a labdát házunk kertudvarába, ritkán esett meg, hogy az Öntőház lépcsőn le kellett volna szaladni a gömbért. A teniszlabdás foci úgy ment, hogy fél-utcaszélességben két téglából kaput hevenyészünk, jó messze felálltunk egymással szemközt, és felváltva „pontrúgtunk”. Lábbal, odaszökkenéssel lehetett védeni, vagy gól. De ha többen összejöttünk, már – ha jól emlékszem – nagyobb labdával, nem teniszlabdával csináltuk a dolgot. Hármas-hármas csapatokban. Érdekes, a lábtenisz nem vált honossá nálunk. Vajon miért?

Emlékezetesek maradtak ezek a délutáni focik nekem sok mindenért. Gimista korunkban már gondot okozott, hogy kiizzadt, koszos „valónkat” esti-programozóbb formába hozzuk; hamarabb véget is értek a (nem szeretem szakszerűtlenül használni a szót) derbik. De régebbi, korábbi években: a nagy vízivás a házunkbéli Laciéknál, Zoliéknál a konyhai falikutuk alá hasalva... itthon még egy kis gombfoci... Hanem itt álljunk meg!

Gombfocizni (asztali foci!), nem is tudom, Istivel avagy már rég halott óbudai barátommal (Istinél egy évvel volt idősebb, az Imi) kezdtem. Mindketten vastagon vertek; nem tudom, eleve elismert fensőbbségük tudata bennem, ez tette-e, vagy ennyivel jobbak voltak? Isti ellen sakkban is keservesen tudtam csak döntetleneket elérni, ha és amennyiben. Jó, Imivel nem túl gyakran találkoztunk, végül el is maradtak látogatásaim (szülőfüggőek voltak), és Imi inkább atletizált. Iminél előbb, Istinél később: családi „alapon” lett letiltva a gombfocizás. (Focikarriert még a házunkbéli, jó grundjátékos Laci sem „írt le”; holott hány nagyválogatott dribbler akad, aki nem lehetett sokkal jobb nála. Magam nem voltam jó focista sosem. A gombfociról még lesz szó.)

Keresztapám fiától „örököltém meg” egy csomó bámulatos gombot, s ezek közül Imi párat elcsaklizott tőlem holmi silány csere-ellenértékekért. (Hol volt még az igazi fociban is egy Nesta 10 milliárd forintos csereára! Na, vicceltem csak.) Nem voltak éppenséggel prima játékosaim. Legendás mondásom: a gyakorlati életben is (Kádár-korszakos és rendszerváltásos tapasztalatok!) így megy ez, ha egyszer átkutattuk édesanyánk gombosdobozát, pénzünk meg új gombokat venni nincs, hát hiába kotrunk a sok elreszelt, be nem vált „torz” gomb közt, jó cserejátékosokra, kiegészítőkre nem teszünk szert.

Sajátos, rám jellemző „alakulat” (alakulás) volt a barátkozásom, és ez nem annyira foci-, mint inkább asztalifoci(gombfoci)-meghatározottságúnak minősíthető. Na, hogy ezt ilyen szépen megmondtam: a hátsóutcai focihoz adva voltak, akik adva voltak; a szemközi grundon (ma park a lebombázott házak helyén) focizó fiatalabb, „többi házbéli”

sráccal mi így nem vegyültünk. A Lánchíd utca ennyi meg ennyi és az „Ybli” ennyi meg ennyi külön egység volt. Miért? Halvány fogalmam sincs róla. Amazoknak se hiányoztunk mi. Később derült ki, mennyi érdekes, normális srác volt köztük, sőt! De vissza hozzám. Felső általánosban kialakult – szülőfüggően – egy triumvirátus. Jóllehet érdektelen itt, két orvosgyerek, egy főhivatalnokból kishivatalnokká szegényedett apa fia (én). A kevésbé jómódú orvoscsalád a Naphegyen lakott egy villában (mely egykor saját tulajdonuk volt), egy teljes szintet. Nagyszívű, rop-pant kedves emberek voltak. Gabi barátomat gyakran kísértem „haza” suli után, és akkor a legkülönfélébb társasjátékokkal foglalkoztunk. Gomboztunk is egyebek között. De a teniszlabdás (?) foci sem maradt ki repertoárunk fő számai közül. Érdekes, mennyit veszekedtünk, kamaszodván. Ki kíséri haza a másikat. Hármásban hamarosan nem voltunk meg jól. Én akkoriban inkább M.-hez húztam (könyveimben később: dr. E. M.), de vele, ha jól emlékszem, nem fociztam soha. Viszont vég-hossza játszottuk, első egyetemista évünkig, a gombfocitornákat. Magam Franciaország voltam, M. talán Uruguay... nem is emlékszem már. Nem, nem az. Akkor mi? Spanyolország? Volt Real Madridja, tudom. De hagyjuk ezt. Visszaemlékszem játékosokra... színükre, formájukra, jellegükre, specialitásaikra. És eleve a kora délutánok nagy hangulatá-ra. Ahogy titkos szövetségünk volt ez a gombfoci. Holott M. akkoriban már komolyan „udvarolt” stb. Mégis. A gombfoci szent volt.

És még két dolgot: M. tanított meg, úgy tízéves korom tájt, a francia kaszinó nevű játéokra. Ezt azután legtöbb jóbarátommal játszottam. És feleségemmel – s Főmedvémmel, mint klubokkal – 1972 tavaszán el-indítottuk a nagy bajnokságot, a Nagy Koala Kártyabajnokságot, melyet a Kis Koala Kártyabajnoksággal bővítettünk, 20-20 klub játszik, öt-öt-öt-öt-öt etc. csapatba sorolva, egy-egy ilyen ligában, s nekem madárkáink (és olykor „a lovak”) mellett életem támasza-talpköve stb. ez a bajnoki rendszer.

A másik meg: volt bennem mindig valami terjedelemre törő „telhetet-lenség”. (Túlzások hajlama.) Így nem elégedtem meg annyival, hogy Gabi, majd főleg M. a gombfocibajnoki partnerem, nem! Naponta tö-mérdek órát „pazaroltam” gombfocizásra, magam ellen játszva. Volt Olaszország, Portugália, Szovjetunió, Bulgária (!!)... ilyen bajnoksága-im. A házbéli Lacival osztrák bajnokságokat játszottunk. M. és Laci is összejött a révemén. Kedvelték, becsülték is egymást. Életemből külön-böző módokon mindketten eltűntek rég.

Játszottam tehát a focibajnokságokat, vezettem a táblázatokat... tu-dom, sokak számára ezek a dolgok ugyanolyan felfoghatatlanok, mint a lófogadás... nem is ismerik az angol, ír, francia, dél-afrikai etc. lóvilá-got... azonnal ítélnék „budapesties elit-értelmiségi” szempontból. Kivé-ve, ha valaki történetesen a pesti ügetőre vagy galoppra jár. (Ezekre a helyekre meg én nem járok.) De a „budapesties értelmiségi elites-keredés” alapvonásainak egyike: az intolerancia. Lásd a költő-óriás: ha jön egy másik sűrű, az nem igazi sűrű (a többi sűrűnek).

Érdekes, hogy 1956-ban, mikor a helyzet már (apai értékelés!) remény-telelné vált (kiderült, reménytelen is volt szinte végig, az a Csoda Ak-kor!), Lacival osztrák focibajnokságot, magamban különféle sorsolásos kártyabajnokságokat játszottam. Mára már a nem túl jelleges osztrák focin a szememben az sem segít, hogy sokat járok (jártam) Bécsbe, Ausztr-riába; Rapid, FC Tirol etc. – nekem nem mond semmit. A Memphis cigi még elreklámozza valahogy az Ausztriát (hahaha), és a messze másod-osztályú Vienna pályájának környékét (Hohe Warte) az osztrák főváros-ban nagyon imádom. De hol van már a Wacker, például? A Wiener SC? Lehet, tengődnek valahol alantabb...

Laci barátom eléggé rossz néven vette, hogy én, „a francia” (mert én voltam „a franciák”, ugye; na, ő volt „Uruguay”!) igen, hogy gombfocikönyvíráshoz az angolokat választottam alanyul. Jó, de a franciák újabb szupersikerei ellenére, kérem, mondja nekem bárki is azt, hogy szíve a Paris SC-ért, a Marseille-ért, a Lille-ért vagy a Lyonért dobog, a Monacóért! Ezekről a városokról nem a foci jut az eszünkbe. Nem ám! Ellenben Manchester! Liverpool! Akár Norwich! Vagy Londonban Chelsea... jó, hát Chelsea-ről e negyed szépsége, tarkasága, bohém gazdagsága is, ha valaki járt már arra... vagy Southamptonról is inkább a kikötője, nem annyira a pálya (The Dell), ám, ismétlem, legalább tizenöt-húsz angol város neve a focicsapatáért dobogtatja meg az átlag magyar szívet. Spanyolország, Anglia, Olaszország, még Németország is közelebb került hozzánk így, mint a franciák. (A hollandok, jugók stb. úgy a fele-skálapont környékén helyezkedhetnek el. Osztrákok, mondtam: nullovics. Svájc is, ilyen szempontból.)

Gombfocikönyvet tulajdonképp már 1969/70 körül írni akartam, mi több, a Szépirodalmi Kiadónak. (Kiadómnak akkor.) De kirúgatóm és a négy évi „szilencium” keresztülhúzta ezt a tervet (is). Ha meggondoljuk, harmincnégy éves voltam, amikor második (!) kötetem megjelent... Mindegy, a gombfoci-ügy Kormos István, majd S. Cs. (ő nyomatékkal kérte halála előtt, ne emlegessék), Móra-Kozmosz főszerkesztőim révén vált valósággá. Akkoriban nem ment rosszul (anyagi) sorom. Különös ellentétek ezek! Politikai rendszer (1), magánboldogság (2), béke magunkkal (3), nyugalom és egyenletesség (4), pénzügyek pozitívumai (5), lendület (6) és még sok mindent sorolhatnék: bizarrul kizárogatja, néha „üti” egymást, de semmiképp sem jár valamennyi együtt, sőt.

Majd a lócikkemben (ha megvalósul), ott mondom el egy ezzel kapcsolatban eltervezett játékomat. Irodalmi érdeklődésű embereknek jópofa lehetne, hiszen teljességgel irodalmi, másrészt tippelésesen játékos.

Sajnos, felfogókészségünk nem dúskál ily „szabad vegyértékekben” – hogy irodalmilag könnyedek is tudnánk lenni, s nem csupán azt nézni (élin), mi mit hoz a konyhára vagy mely tradícióban gyökerezik.

Tehát akkoriban éppenséggel nem ment rosszul anyagi sorom – megfizették a műfordítást! Kiadták Nat Roid-regényeimet, melyeket ma sem kellene annyira lenézni, van még kiadatlan, 16 éve ráadásul, nem az van, hogy velők magamat sokszorosan elbőffentem volna! ha-ha! -, és járattam pár képzőművészeti, állatos, irodalmi folyóiratot Amerikából, Németországból, Franciaországból, Angliából... áraik a mai forintbélihez, nem szólva mai keresményeinkről, egytizedét tették a... hadd ne folytassam. Így jutottam hozzá három éven át a *Football Magazine*-hoz, ahol aztán (kis késéssel, logikusan) minden benne volt az angol focieredményekről, ami szemnek-szájnak ingere. (Megjegyzem, akkoriban cserélt gazdát, a hetvenes évek végén, az első angol játékos, akinek 1 millió font volt az átigazolási „ára”). Manapság az angol foci is eléggé közismert nálunk (a *Nemzeti Sport* is jó munkát végez így), ám az aztán sorozattá kerekedett gombfocikönyv-dolgomban nem építettem kizárólag az angolokra, félttem, unalmat szülne. Viccnek megcsináltam: mackó-edzők voltak minden második klubnál stb. Hanem hát ezek a könyvek meglehetősen népszerűsége tettek szert – szemben szegény lókönyveimmel! –, könyvtárakban fölfedezhető, nem részletezem a dolgot. Nem a magam krónikáját írom, hanem a fociról és kapcsolt részeiről morfondírozom – igaz, krónikásként.

Még valamit (a múltkori „Tenger” után is) erről a krónikás-szerepről. Igen, azt akkor: hogy már akkor inkább ez, mint hogy én megmondjam, min kell nevetni, mit hogy kell felfogni stb. Az ilyesmit nagyon nem szeretem a mi mai prózavilágunkban.

1970

Tehát az angol foci. Egy legendás történet: vegyük azt, ott vagyok a Norwich City „Premier League” (akkor valahogy nem így hívták, inkább I. Division még) búcsúmeccsén, tehát ahol a „Kanárik” elköszönnek a Liverpool, ManU stb. osztályától. És azt mondja valaki, sálat kanyarítva nyakamba: „Aztán visszagyere...” Én erre: „Aztán ti is visszagyertek...” Se én nem jutottam vissza Norwich-ba, sem a „Kanárik” nem voltak esélyesek azóta, hogy a (mondom, ma) Premier League-be visszatérjenek.

Közbevetőleges megjegyzés: a foci nemcsak nemzetköziesít, lásd csapatok összeállítása, betegesen szinte így a Bundesligában, de erre majd bőven kitérek... nem, erősen megadja a nemzeti jellegnek járókat is. Squadra Azzura, Nationalelf... vagy Premiere League, egykor NB I... ah, régi idők.

Ellenben ha régi időkről van szó, térjünk is vissza ezekhez. (És a gombfociról csak így beszéljünk. Nem említettem: volt egy különös fociélményem. Ottlik Géza köztudottan utálta a focit. Régen a Népstadionban az atlétikát úgy akarták olykor népszerűsíteni – ó, népszerű az atlétika másutt, jól megfizetett versengéseivel! –, hogy focimeccs elé rakták. Ottlik, a hajdani atléta, kiment velünk a futásra-ugrásra-dobásra, aztán gőgös megvetéssel otthagyt minket és focinkat. Nem haragudott ránk, de jól „leminősítette” a labdarúgást. Tüntetően elvonult ősz üstökével, vékony kalózfigurájával. Történt egyszer Buda egyik kora délelőtti kocsmapincéjében, hogy odaül hozzám egy nálam fiatalabb ember – én már egy öregember vagyok, úgy ám! de komolyba –, s meséli, bocsánat, a gombfocikönyveimből ismer, nagy „angol-rajongó”. S hogy tudja, Ottlik a mesterem volt, ilyesmi. És meséli, hogy találkozott ő Ottlikkal, meglehetősen „kurióz” éji körülmények között. Most akkor mindegy, hogyan... de hogy szeg-vég a foci révén hallhattam Ottlikról egy ilyen megrendítő históriát... nem is azt, inkább hogy megismerhettem élete utolsó éveinek egy „vetületét”...)

•

Hagyjuk, amennyiben idáig ez volt, annyiban, és - vissza 1945 utánra. Isti Fradi-drukker volt, főlényesen az egész családja az (a férfinép, mármint). Ellenben Imi Kispest-drukker, s így lettem én is az. Ha ma olyasmi van, hogy Puskás stb. (Czibor, Kocsis és sikereik, lásd a Nemzeti Sport összeállítását március... mikor is?... a bécsi vonaton olvastam, 22-én, a magyar labdarúgás történetének öröm- és körömvonalairól), hát ez úgy volt, hogy „Rákosiék” jól megpolitizálták az egészséget, zsarnokian.

Ment szét a Ferencváros. Deák például... a Dózsába, ha jól mondom. Mindegy. Két fő csapat volt, a honvédségé és az ávóé, bocsánat, a focistáknak nem sok köze volt (tán semmi köze se volt!) e nagyszerű intézményekhez akkor. De Puskás őrnagy lett stb. Maradtam Honvéd-drukker, de például amikor már egyetemista, sőt, végzős koromban a magyar nemzeti gombfociéletbe (a bel-budapestibe) bekapcsolódni szerencsém lehetett, a „Honvéd” foglalt volt, lelkesen választottam a maradék 15-ből a Győri ETO-t. Bizony ám, kedves Győzöm, cikkíród 1961-63 közt Győri ETO-ként érte el szép sikereit a pesti gombozásban.

(Megjegyzem: Istivel játszva is volt Győri ETO-m!)

Palotai, Dombai, Pió... nem is sorolom. Keglovich... Senkit sem akarok megsérteni. Vári-Waldeck (Váry? Nem! Vári.)

Hagyom, tényleg. Az igazi focit mikor is kezdtem igazán nézni? (Tévé nem volt. Szepesit hallgattuk rádióan át.)

1952, helsinki olimpia. Puskásék a jugók és az olaszok ellen győzve (talán fordított sorrendben a meccsek) olimpiai bajnokok. Azóta az ilyesminek van is értéke, nincs is. De akkor! Ellenben előtte (utána?!) az angolok ellen... Jaj, már ilyen adatokat kever az ember. A 6:3! A 7:1! Szerkesztöm, ne javíts dolgomon itt. Öregszem.

Gyakran járok viszont (ama budai pincekocsmát is útba ejtve, papír- és borítékvásárlás ürügyén, madáreleség-boltot látogatva) a Pálya utcán. És amikor Bernben a németek ellen Puskásék 2:0 után valahogy csak elvesztették a vb-döntőt (2:3), a Pálya utcán mentem, és – hiszik, nem! brazilos kishír szinten az ügy – öngyilkos gondolatokkal foglalkoztam. Jómagam. Egy elvesztett focimeccs okán.

Puskásék 1956-ban szétperegtek, jöttek mások. Albert, Göröcs, Bene, Fenyvesi dr., Farkas meg a védelemben sok nagy név. Mily jók voltak ők még. Csak sem 1958-ban, sem 1962-ben nem jött össze semmi érdemleges. Emlékszem, 1958-ban a foci teljesen kifejezte „kényes fiatal éveimnek” hangulatát. Minden jól volt, szépen volt. (Lehetett volna.) És mégsem. S akkor még a svédországi világbajnokságon is hamar kiestünk.

1962-ben Latisev, ugye... a meg nem adott góllal. Egyébként magyar szív soha el nem hihette, sem 1956 előtt, sem utána, hogy „a ruszkiktól” reálisan kaptunk ki. Holott... fene tudja, tényleg, pont ott ne lett volna csalás, vagy pont ott lettünk volna mindig jók... ám voltak legendák Czibor győztes moszkvai góljáról etc., és az oroszok kicsit gögös népesség... olykor... némely képviselőjüket elnézve.

Az 1956 utáni Honvédnek nem nagyon drukoltam, utolsó meccsem a kispesti pályán egy Honvéd-Dorog volt. Csekély nézőszám. Egyébként nagyon élvezem a pár ezres nézőseregeket a német „Regional-liga” meccsein. A stadionok, kis lelátók hangulatát szeretem. Akár némely lópálya. Olyan az egész. Kis csoportok baktatnak haza egy Erfurt-Balamberbück meccs után, mondjuk. A jegenyék lombozata finoman rezeg a szélben. Nyílnak az első kankalinok.

Igen, a focival (és „a lóval”) is a teljes élet összefügg!

Milyen jókat sörözhetek ott, pajtikám! (Mondom, elnézve egy Osterhaasen-Fritzbügdal meccset, mondjuk, a 4. osztályból ott. Magyar meccset nem nézek. Egyszer volt valaki jött hozzám irodalmi ügyben, olyan is lett az egész. Hát egy budai presszóban, színészek és mások társaságában, félsandára egy Diósgyőr-meccsel... na ne má!... leragadtam. Csak hogy elkésem. De különben magyar meccset nem. Hat-hét évig azt se tudtam, hogy Balambérd vagy Kacundárd lett a gyári neve egy-egy város csapatának, Fossilbergum vagy Cranitzpeppe. Holott... Na ja. Nekem ez már itthon nem megy. És nem a litvánok elleni 1:1 miatt mondom. Tény, hogy a Bundesligában játszó magyarok nem dobogtatják meg a szívemet, bánom én őket. Inkább jobb szeretem egyiket se látni. Ez nem személyes sértés. Túlfizetett ügy, lásd Nesta;

1966

sőt, Buffon 12 és fél milliárd forint lenne, „ha adják”). Milyen finom lehet a sár szaga, a fű szaga, ahogy a stoplik nyomán repül. De ki már nem járnék. Lóra se járok ki „angolban sem, se írben”, na. Akkor focira pláne. Nem totóزم.

•

A foci nekem a legáttekinthetőbb szabályú sportág. Büntetésnek is mást kérnék, mint hogy kosárlabdát, jéghekit, bokszot kelljen nézmem. Nem tudom követni az események gyorsaságát. Az országúti kerékpár szép tájait meguntam (a valóságban is), a többi sport nem jön számításba. Jó, hát a magyar pólósokat végignéztem az olimpián kétszer. De az atlétika: a futók alól hiányzik nekem az 50-60 km/h sebességgel érkező ló. Nincs már türelmem egész délutánokat végigszurkolni. Unom a figurákat.

A fociban nem.

Sőt, rájöttem: nagyon sokan épp a figurákat nézik! A focista mint alakzat is „szerepel”. Na, nekem nem. Bár... megjegyzem, ezért az Ikszipzilón cseh játékosért a Dortmund 25 millió márkát adott ki? Mennyi afrikai megint! Mennyi albán, magyar, orosz (nem is annyi), lengyel, grúz, holland etc. a német csapatokban. Tényleg túlzás a Iashvili, Tobias Wily, Kobiashvili etc. Freiburgban! Mindegy. Nem a figurákat nézem, hanem labdával előadott figuráikat. Az emberek küllemét rég meguntam. Lásd Hamlet. Ha férfiak, ha gyerekek, ha nők. Ez utóbbi pedig nagy szó.

A focihoz visszatértem. Mikor már rég nem tudtam, hogy a Hacuka-petzer az... X dunántúli város csapata, a Purtzintov meg egy alföldi... és ez lenne a magyar főliga... hát nem. Velük ma sem törődöm. Érdekes, az angolokkal sem. Latin érdeklődésű meg a higanyos alkatom, heveskedésem, szélsőségségeim miatt nem mertem lenni soha. A franciákat megbeszéltük. Maradt a Bundesliga.

Am ettől még messze vagyunk időben. 1966-tal ért véget a fociszerelem. Megnősültem 1967-ben, suttu lett a gombfocinak is. 1966 nagy csalódást hozott a csodás „brazil győzelem” után. (Megint győzelem, megint csalódás.) Olimpiákat etc. nem néztem. A vébéken is más csapatoknak szurkoltam. (Hosszasabban lehetett ezt tenni, mint a magyarokat illetően.) Ennek ellenére sem tudnám megmondani, hol volt legendás olasz-német (Mexikóváros?), vagy satöbbi. Emlékszem egy dologra: a Bayern 0:1-re áll egy nagy kupameccsen az Atletico Madrid ellen. És az utolsó pillanatokban: Schwarzenbeck, a hátvéd! Betalál „kigyó-térről”! Aztán az újrajátzásban: 4:0 a Bayern München javára. Kupagyőzelem, ha jól emlékszem.

Ezek nekem hasonlatok az életre. Azért jó hasonlatok, mert nem tudom (nem vagyok köteles tudni), mit is példáznak. Úgy például. Van más, érintőleges értelmük is. De ez az a határ, ahogy legszemélyesebben egzisztenciális, magánjellegű ügyünké válik a különben „köz-cikinek” látszó foci.

•

Manapság a Feröer-szigetek döntetlent érhet el (luxemburgi 2:0-ás győzelme után, nem?) bármelyik nagycsapat ellen. Kis túlzással. Rettegetesen túlméreteződött az európai foci. A kupák irdatlan nagy számú indulójával. A tömérdek országgal. Vicc, hogy „Únió”, aztán mindenki csak nemzeti szeretne lenni. S fociban az lehet. Még mindig a szabadságnak valami lehetősége.

Nem az, hogy „érdekel” a foci, mindezek ellenére, de életem elengedhetetlen része (a maga régiójában). Minden újságot megnézek: van-e Bundesliga-eredmény? Még a 2. Bundesliga is jó nekem. A válogatott meccseket nem imádom. Elrontják a játéknapot. Várom, térjen vissza újra „a verkli” (Már nem itthon...!)

Természetesen vannak kedves Bundesliga-csapataim, a Schalke 04 mellett is, csak épp: az ő kudarcaik nem hangolnak le. Schalke-szurkoló lennék? Sokat jártam Gelsenkirchenben, ám inkább az ügétő és a galopp kedvéért. A Schalke is eltúlzottan internacionális csapat, már edzője és Németalföld-közelsége okán is. De erre szintén kitérek még. Korántsem nagypapásan dohogok valami mai jelenség „ellen”. Csak...

Például a legtöbb nagy angliai zsoké angol. Írországgal csereberélnék, ám főleg az írek keresik üdvüket Angliában, nem fordítva. Franciák és angolok látogatóba járnak egymáshoz a nagy galoppversenyekre. A németek igyekeznek (ambiciózusan) szétszpriccelni lovaikkal a világba. A foci elsöprően nemzetközivé vált. Szinte egyik jobb csapat sem „hazai” Németországban, például. Jó, hát nekem tényleg mi közöm is hozzá!

Csak megjegyzem.

A Bundesliga eredményei bizarrul tarkák. De ezen szintén látok át. Cottbusi, rostocki győzelmek meglepetései! Vagy az Unternhaching! A keresztbeverések! Hogy 6:1, 0:4, és ezt szinte három csapat „körbe legyártja” egymással. Mire véljem? Jó, a Bayern sem akart Lyonban így kikapni.

A meglehetősen kitűnő kvízmaster (és egyéb), Günther Jauch a múltkor („multitalentum”!) síugró világversenyt közvetített, moderált. És tényleg kimagaslót alkotott! Rákérdezett ugyanis valamire: „Nem tu-

dom, észrevették-e... de hol délről, hol északról, hol nyugati irányból fúj a szél, és ettől az épp ugrónak roppantul eltérőek lesznek a körülményei, némelyek durva hátrányba kerülnek...” Hát ez így van, felelték hümmögve „a szakik”, mint akik erre még sosem gondoltak. „Akkor ez az egész síugrás... kicsit hazárdjáték is, nem?” Így Jauch. Bólogató hümmögés. Na?

Mégis a legjobbak nyernek hosszú távon. A legtöbbször ők. Nehéz úgy lehet ez a focinál is. Tizenegy-tizenégy ember... sok szempont... sok kedv, hangulat, letörtség, düh... Parányi mozzanatok 180 foknyit billenthetik ki „a szekeret”.

A lófogadásnál is meg kellett (volna) szoknom, hogy három betlizés után egy négy lábú totál favorit lehet, vagy éppenséggel remek titkos esélyes. Az idegeimben ez már benne volna, de idegeimet sokszor el-tompítja a fáradtság, a bor. Máskor épp ez az enyhén bódult (koala)-állapot eredményezi, hogy merek játszani, igenis merészelek.

Nem tippelnék focira.

Idehaza a gombfoci mellett minden elképzelhető „sportágat” játszottam gombokkal, bábukkal, kockadobással, gyufamércével, magam-rajzolta atlétikai pályán, agyagba vajt Motorospályán... Jó, a Formula-I nem leszolható érték, de kicsit unalmas egy jó háziversenyhez képest, nem is szólva a Koala Kártyabajnokságokról.

Nekem (bár általában a legjobbak végeznek az élen egy év átlagában) a tenisz is hazádszerű, kicsit. Beletalálni abba a téglalapba a labdával... De hagyjuk ezt is.

A lóversennyel boldogan végeztem (értsd: ráadás lehet a többi!), hát nem bonyolodom más sportágak fogadási ügyeibe. De a foci is ilyen: állandóan fogadunk, kicsit. Kié marad a labda... eljut-e a kapuig a csatár... etc.

S a gól, a gól maga! De nem akarom mások kenyerét elvenni, nem akarok amatőr pszichológusként bölcselkedni, közhelyek ismétlésébe bocsátkozni. Ennyi is sok.

Filozófiailag, mégis: miért értjük „mi iatt” a futballt (szabályai szerint) a legjobban? Miért, hogy szinte *génes* evidenciánk? Ahogy a tenisz még nem *gémes*? Bár közeleg ez az állapot is. Honnét e *génes kút*? (Bocsánat a viccért.) Honnan merítünk fociilag? Miért természetes, ha négyöt lehetőségből (egy párharc, egy letámadás stb. során) ez jön be... vagy az... vagy a harmadik... emez... amaz? Miért?

Vadidegen embertársainkat miért érezzük közelinek, csak a kabátjuk gallérját látva is, ahogy ballagnak ki a világba vissza, és nem kell hozzá a Parkstadion, vagy a Betzenberg, nem... Dortmundban ugyanez... Bochumban... Nürnbergben. Miért, hogy életre-halálra bosszankodunk a saját focihíreink? Futball-baromságain? Miért hagyjuk etetni magunkat az „igazsággal”, mely ugyanúgy féligazság, ahogy a féligazság is, ha fociról van szó, ezzel szemben igazság? Idézőjelen kívül akár?! Miért halálosan fontos, mit idéznek Rudi Völlertől, miért dühít fel az idézés bulvárjellege, miért hiszem el, tényleg mondott ő bármit is, mit gyanakszom, hátha nem is? És megértem (bár nem értem meg őket igazán), miért, hogy hazámfiak olyan sok magyar focivonatkozást (pardon!) tartanak szentírás-ténynek etc.! Miért?

Erre a kérdésre sok minden van, csak materiálisan tényszerű válasz nincs. És ezzel sok mindent megmondtunk a foci „természetéről”.

•

A foci nekem – nem szabadulás, de szabadság. Szabadulás a lovaktól volt, lényegi állagomhoz jobban tartoztak. A foci, mind a sok gombfoci, könyvírás etc. ellenére is, megismétlem – levegővételt jelentett. Ó, ég! És ha! Rászedő idősebb jóbarát, valamiért örök-győztes... vagy néha mintha én csaltam volna, legyünk az ellenféllel teljesen egyenlők... Szabadság volt.

Nem járok focis társaságokba. Fura, mintha a magam társaságába járnék a magam focijával. Mintha (van ilyen tudathasadság vajon?) a foci-ról magammal is sokkal nyíltabban tudnék beszélgetni, mint a lovakról.

•

Spontán élmény nem volt, de áttételesen igen: első társadalmi sikerem (a gombosítás által) a foci. Mikor, pedzettem már, lassan végzős egyetemista koromban, a reménytelen hatvanas-évek-elején egy délután a Rádió klubjába elvittek, s ott egy villámtornán az első tíz közé tartozó (6-9. helyen rangsorolt) bel-pesti játékosok ellenében a második helyig jutottam, ismétlem, kezdetlegesnek látszó gombokkal stb., ez volt az. Ez volt „az”. Később, hogy el kellett helyezkednem (portásnak az Illatos útra, egy nevelőotthonba), nem járhattam már esténként klubszerű gombéletet élni; ám olykor, hogy titkos reménnyel velem valának csapataim, betévedtem valahová (Röltex Klub, Vendéglátóipar SC, Ifj. Szerv. etc.), klubom játszott épp, s valamelyik társ gyengélkedett. Beugrom-e egyetlen, döntő meccsre? Így hangzott a kérdés. Fenébe ne, be! Kértem csak egy huszást, elmentem a körüti bisztróba, vettem egy tormás virslit, ittam két deci bort (alig boroztam akkoriban), visszatértem a Baross utcába, keservesen bár, de 2:1-re hozni a meccset. 17:15-re nyert a Röltex. Ennél szebb győzelmem nincs.

Röltex, avagy nálam RHÖLTEX, a Rövidebbet-húzó Lézengő-Texturás.

PS.

Sok mindenről nem esett szó. De csakugyan rengetegről. Nincs-e túlbeszélve a foci? Válasz: is. Annyi minden még. Mint minden, ami: a.) sokakat, tömegeket érint (még ha nem járnak is meccsre; b.) mire fogadni lehet, ahol megfogható végeredmény lesz, győzelem, ilyesmi (a lóverseny is túl van beszélve a szaklapokban, sőt! a lóversenyfogadás, szerintem, annyira magányos műfaj, ily műfaja az egyénnek, hogy nem lenne szabad „őt” túl sok latolgatással befolyásolni. A legjobb szaklapban is tömérdek a „zöltség-blódség-és-hátha”. A focinál miért lenne másképp. Legföljebb: a lónyerítéseket nem szokták emberi beszédként lekottázni. Nem olvasunk sem lovaktól, sem zsokéktól olyan kerek mondatokat, ahogyan – ma is! – fogalmaz a szaksajtó. A feltehető „anyád...!” helyett például: „Mondtam X.-nek, a csapatépítés viszonylatában fontosabb prioritások vannak, mint ahogy ő, igaz, gazdag tapasztalatai alapján...” És a többi. Ám most megyek nézni a 2. Bundesliga tévéközvetítéseit, vasárnap van!

Számunk szerzői

Ágh István 1938-ban született Felsőöskán. Költő, író. Legutóbb megjelent kötete: Semmi sem úgy (versek, 2003).

Balázs Attila 1955-ben született Újvidéken (Vajdaság). Író, műfordító. Budapesten él. Legutóbb megjelent kötete: A meztelen folyó (próza, 2003).

Bratka László 1949-ben született Budapesten. Költő, műfordító. Oroszból fordít, elsősorban szép-prózai köteteket. Legutóbb megjelent kötete: Hétpecsétés város levéltáraiban... válogatott és új írások, versek, 1970-2002 (2003).

Cukor György 1951-ben született Kerkabarábáson. Költő. Törökbalinton él. Legutóbb megjelent kötete: Para (versek, 2001).

Fekete Vince 1965-ben született Kézdivásárhelyen (Románia). Költő, a Székelyföld című folyóirat szerkesztője. Legutóbb megjelent kötete: A Jóisten a hintaszékből (válogatott és új versek, 2002).

Fenyvesi Ottó 1954-ben született Gunarason (Jugoszlávia). Költő, esszéíró. 1980 és 1983 között az Új Symposium szerkesztőségének tagja volt. 1991-től Veszprémben él, 1992 óta az Ex-Symposium tervezőszerkesztője. Legutóbb megjelent kötete: Blues az óceán felett (versek, 2004).

Ferdinandy György 1935-ben született Budapesten. Író, kritikus. A francia írószövetség és a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság tagja. Az Egyesült Államokban él. Legutóbb megjelent kötete: Fényképem Balzackal (próza, 2004).

Füzi László 1955-ben született Lövőn. A Forrás című folyóirat főszerkesztője. Legutóbb megjelent kötete: A semmi közelében (próza, 2003).

Kerék Imre 1942-ben született Háromfán. Költő, műfordító. Sopronban él. Legutóbb megjelent kötete: Virágvölgy (összegyűjtött versek, 2002).

Kiss Benedek 1943-ban született Akasztón. Költő, műfordító. Budapesten él. Legutóbb megjelent kötete: Nyáresti delírium (versek, 2003).

Kőrösi Zoltán 1962-ben született Budapesten. Író, forgatókönyvíró, szerkesztő. Legutóbb megjelent kötete: Budapest, nőváros (regény, 2004).

Kukorelly Endre 1951-ben született Budapesten. Író, költő. A Képzőművészeti Főiskola intermédia tanszékének tanára. Legutóbb megjelent kötete: TündérVölgy avagy Az emberi szív rejtelméről (regény, 2003).

Kuroli László 1971-ben született Győrben. Gimnáziumi tanár. Budapesten él. XX. századi szépirodalommal foglalkozik.

Lövetei Lázár László 1972-ben született Lövétén. A csíkszeredai Székelyföld szerkesztője. Csíkszentdomokoson él. Legutóbb megjelent kötete: Távolágtartás (versek, 2000).

Mészáros Sándor 1959-ben született Bonyhádán. Író, irodalomtörténész. Az Alföld című folyóirat és a Kalligram Kiadó szerkesztője. Legutóbb megjelent kötete: Szövegkijáratok (tanulmányok, Keresztury Tiborral, 1992).

Nagy Gabriella 1964-ben született Budapesten. Költő, kritikus. Szerkesztő, szervező a Műcsarnokban. Legutóbb megjelent kötete: Idegen (regény, 2003).

Nagy Gáspár 1949-ben született Bérbaltaváron. Költő. Legutóbb megjelent kötete: Szavak a renetegből (esszék, 2004).

Pátkai Tivadar 1947-ben született Sokorópátkán. Költő. Győrött él. Legutóbb megjelent kötete: Az erdei operában (1999).

Pintér Lajos 1953-ban született Szegeden. Költő. A Forrás című folyóirat szerkesztője. Legutóbb megjelent kötete: Virágnézetünk alapjai (versek, 2003).

Prágai Tamás 1968-ban született Budapesten. A Napút című folyóirat szerkesztője. Legutóbb megjelent kötete: Ellenőrök a hatoson (elbeszélések, 2004).

Pusztai Zoltán 1955-ben született Mosonmagyaróváron. Költő. Győrött él. Legutóbb megjelent kötete: Önarckép varjúval (versek, 1990).

Szathmári István 1954-ben született Szabadkán. Az újvidéki bölcsészettudományi kar magyar nyelv és irodalom szakán végzett. Legutóbb megjelent kötete: Kurdok a városban (novellák, 2000).

Tandori Dezső 1938-ban született Budapesten. Író, költő, esszéista, műfordító. Legutóbb megjelent kötete: Az Éj Felé (versek, 2004).

Tolnai Ottó 1940-ben született Magyarokanizsán (vajdaság). Költő, író, színműíró, műfordító. 1969 és 1974 között az Új Symposium című folyóirat főszerkesztője volt. Szerb-horvátból fordít. Legutóbb megjelent kötete: Balkáni babér (versek, 2001).

Tönköl József 1948-ban született Nyőgéren. Költő, újságíró. Győrben él. Legutóbb megjelent kötete: Szamárcsipke (prózák, 2003).

Turczi István 1957-ben született Tatán. Író, költő, műfordító. A Parnasszus című folyóirat főszerkesztője, a Bartók Rádió Muzsikáló reggel című programjának állandó műsorvezetője. Legutóbb megjelent kötete: Hívásra szól a csend (versek, 2004).

Zalán Tibor 1954-ben született Szolnokon. Költő. Budapesten él. Legutóbb megjelent kötete: A szürrealista Balkon (versek, 2004).

TÁMOGATÓK:

Palatia Nyomda

Balogh József polgármester

Dömötörné Holeczky Judit alpolgármester
Eredics Imre alpolgármester
Dr. Schmidt Péter alpolgármester

Képviselők:

Dr. Andréka Bertalan
Balogh Imre
Baralovics Ernő
Bári Olga
Dr. Dézsi Csaba András
Eredics Gergely
Ferenczy Lajos
Füke Géza
Gangl András
Graffelnér Kálmán
Hegyi Zoltán
Kadler Zsuzsanna
Kalmár Ákos
Kovács Tamás
Németh Zoltán
Pádár László
Dr. Schreiner László
Szeles Szabolcs
Szemes János

Médiatámogató:

Revita TV

Köszönjük Fehér Miklós szülei, Keglovich László,
Kovács Rudolf, Orbán Árpád és Palotai Károly
segítségét.

Folyóiratunk megrendelhető
a szerkesztőség címén:

9002 Győr; Pf. 45.

E-mail: muhelyfolyoirat.gyor@axelero.hu

MÚHELY KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Megjelenik kéthavonta

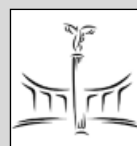
Győr Megyei Jogú Város
Önkormányzata

Győr-Moson-Sopron Megye
Önkormányzata

és
a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram

támogatásával.

2004. XXVII. évfolyam, különszám

Főszerkesztő:
VILLÁNYI LÁSZLÓ

Szerkesztők:
HORVÁTH JÓZSEF
MÁRTONFFY MARCELL
SZAKÁL GYULA

Arculat:
KURCSIS LÁSZLÓ

Szerkesztőségi titkár:
SZIKONYA GABRIELLA

Index: 25975 HU ISSN 0138-922 X. A szerkesztőség címe: 9022 Győr; Rákóczi u. 1. Levélcím: 9002 Győr; Pf. 45. Tel.: (96) 326-845. E-mail: muhelyfolyoirat.gyor@axelero.hu. Kiadja: a Műhely Folyóiratkiadó Közhasznú Társaság. A kiadásért felel: Villányi László ügyvezető. Budapesten terjeszti a Budapesti Hírlapkereskedelmi Rt., vidéken a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt., valamint a SZIGET Rehabilitációs Szövetkezet. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Előfizethető a hírlapkézbe-sítőknél és a Levél- és Hírlapüzletági Igazgatóságnál (Budapest VIII., Csokonai utca 6., levélcím: LHI, Budapest, Pf. 863. 1846).

A befizetéseknel kérjük minden esetben feltüntetni: Műhely c. folyóirat. Előfizetési díj 2004. évre: 2500,- Ft.

Szedés, tördelés: Szikonya Gabriella és Equivision Bt., Győr.

Nyomás, kötés: PALATIA Nyomda és Kiadó Bt. Győr; Viza u. 4. Felelős nyomdavezető: Radek József ügyvezető igazgató.

MŰHELY

KULTURÁLIS

FOLYÓIRAT

900,-
